

София спортува

Стратегия за развитие на физическата активност,
физическото възпитание, спорта и спортно-
туристическата дейност в Столична община
2022–2030 г.

Съдържание

Стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност в Столична община	1
2022–2030 г.	1
ИЗПОЛЗВАНИ ДОКУМЕНТИ И ТЕХНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ:	4
Нормативни актове:	4
Стратегически, планови и програмни документи с национален териториален обхват:	5
Стратегически, планови и програмни документи с общински териториален обхват:	5
Използвани съкращения:	7
I. ВЪВЕДЕНИЕ	9
1. Цел	9
2. Методически подходи	9
3. Речник на използваните понятия	10
II. Анализ на състоянието	12
1. Нормативна уредба	12
2. Стратегическа основа	14
2.1. Стратегически документи с национален териториален обхват	15
2.2. Стратегически документи с общински териториален обхват	18
2.2.1. Междусекторни стратегически документи	20
2.2.2. Секторни стратегически документи	20
3. Население на Столична община	24
3.1. Раждаемост, смъртност и естествен прираст	24
3.2. Механичен прираст	24
3.3. Възрастова структура	25
3.4. Териториално разпределение на населението	27
3.5. Демографска прогноза	28
4. Здравен статус и навици за движение на хората в Столична община	29
4.1. Здравен статус на населението	30
4.2. Здравословно състояние на децата	30
4.3. Удовлетвореност от здраве	31
4.4. Навици за движение	32
5. Пространствен анализ на местата за физическа активност, спорт и туризъм	33
5.1. Места със свободен достъп за физическа активност и спорт на открито	33
5.1.1. Открити публични площадки за физическа активност и спорт	33

Спортни площадки, фитнес площадки и тенис маси	33
Училищни дворове на публичните училища – общински и държавни	35
Градски спортове в откритите публични пространства	37
5.1.2. Паркове и градини	40
5.1.3. Места за игра	46
5.1.4. Изводи и препоръки	49
5.2. Места за физическа активност, спорт и игра в обектите на образованието	53
5.2.1 Площ за игра на открито в детските градини	54
5.2.2. Площ за спорт в публичните училища	58
5.2.3. Възможности за физическа активност и спорт в университетите	67
5.3. Места с платен достъп за физическа активност и спорт	69
5.3.1. Териториално разпределение и достъп на населението до платени обекти за физическа активност и спорт	69
5.3.2. Функционално разнообразие и разпределение на платените обекти	72
5.3.4. Изводи и препоръки	73
5.4. Спортна и рекреационна инфраструктура извън населените места	74
5.4.1. Планински туризъм и физическа активност в планината	74
Достъп до планините в рамките на Столична община	74
Витоша	78
5.4.2. Тематични паркове	83
5.5. Свързаност на зелената система – зелени здравословни коридори (Условия за движение)	86
5.5.1. Свързаност на зелената система	86
5.6. Обекти с повишено ползване за спорт на открито в СО	90
6. Предизвикателства и възможности пред физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност	91
6.1. Спортна и спортно-туристическа инфраструктура	92
6.1.1. Места за движение	92
6.1.2. Паркове	92
6.1.3. Туризъм	92
6.2. Спорт и здравословен начин на живот	92
6.3. Физическо възпитание и спорт за учаци	94
6.4. Спортно-туристическа дейност	95
6.5. Спорт за високи постижения	95
6.6. Комуникация, медияция и финансови стимули	96
7. Пандемията и нейните последици върху физическата активност	96
8. Анализ на силни и слаби страни, възможности и заплахи	98

III. Стратегическа част	104
Обосновка	104
Визия	105
Стратегическа цел 1: Спорт за деца и ученици	105
Стратегическа цел 2: Спорт за всички	107
Стратегическа цел 3: Спорт за високи постижения	109
Стратегическа цел 4: Спорт близо до всички	110
Стратегическа цел 5: Спортът управляван в партньорство	111
IV. Система за прилагане	115
Отчетност	116
Източници	117
Приложения	118
Експ	118

ИЗПОЛЗВАНИ ДОКУМЕНТИ И ТЕХНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ:

Нормативни актове:

ДР	Допълнителни разпоредби (на съответния нормативен акт)
ЕСХ	Европейска спортна харта, приета от Комитета на министрите на 24.09.1992, преработена на 16.05.2001 г.
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници, обн. ДВ. бр. 35/03.05.2011 г., посл. изм. ДВ. бр. 21/12.03.2021 г.
ЗЕЕ	Закон за енергийната ефективност, обн. ДВ. бр. 98/14.11.2008 г., посл. изм. ДВ. бр. 98/28.11.2014 г.
ЗЗ	Закон за здравето, в сила от 01.01.2005 г., обн. ДВ. бр. 70/10.08.2004 г., посл. доп. ДВ. бр. 21/12.03.2021 г.
ЗМ	Закон за младежта, обн. ДВ. бр. 31/20.04.2012 г., посл. изм. ДВ. бр. 21/13.03.2020 г.
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация, обн. ДВ. бр. 77/17.09.1991 г., посл. изм. ДВ. бр. 9/02.02.2021 г.
ЗУТ	Закон за устройство на територията, в сила от 31.03.2001 г., обн. ДВ. бр. 1/02.01.2001 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 21/12.03.2021 г.
ЗУЗСО	Закон за устройство и застрояване на Столична община, в сила от 28.01.2007 г., обн. ДВ. бр. 106/27.12.2006 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 31/27.12.2006 г.
ЗФВС	Закон за физическото възпитание и спорта, в сила от 19.01.2019 г., обн. ДВ. бр. 86/18.10.2018 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 96/10.11.2020 г.
Наредба № 24/10.09.2020 г.	Наредба № 24/10.09.2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа на личностно развитие, обн. ДВ. бр. 84/29.09.2020 г.
НУРОСОФПСД-ТСО	Наредба за управление и разпореждане с общински спортни обекти и за финансово

подпомагане на спортната дейност на територията на Столична община, приета с Решение № 642/17.09.2019 г., изм. и доп. Решение № 399/22.07.2021 г., в сила от 30.07.2021 г.

Наредба № 7/22.12.2003 г.

Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони

Стратегически, планови и програмни документи с национален териториален обхват:

НПрРФАФВССТД

Национална програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2021-2022 г., приета с Решение № 66/22.01.2021 г. на Министерски съвет

НСАЖВХ-Б

Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България 2019-2030 г., приета с Решение № 142/15.03.2019 г. на Министерски съвет

НСД

Национална стратегия за детето 2019-2030 г. (Проект)

НСМ

Национална стратегия за младежта 2021-2030 г. (Проект)

НСРФВС-РБ

Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012-2022 г., приета с решение на Народното събрание от 24.11.2011 г.

НСХУ

Национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г., приета с Решение № 957/23.12.2020 г. на Министерски съвет

Стратегически, планови и програмни документи с общински териториален обхват:

Визия за София

„Визия за София“, дългосрочна стратегия за развитие на София и крайградските територии до 2050 г., приета с Решение № 324/23.07.2020 г. на СОС

ПДЗГ	План за действие за зелен град, приет с Решение № 249/25.06.2020 г. на СОС
ПДУЕК-СО	План за действие за устойчива енергия и климат на Столична община 2021-2030 г., проект
ПУГМ-ГС	План за устойчива градска мобилност на град София 2035 г., приет с Решение № 379/27.06.2019 г.
СДГС-ТСО	Стратегия за достъпна градска среда на територията на Столична община 2018-2022 г., приета с Решение № 562/14.09.2017 г. на СОС
СМХ-СО	„София – град на младите и активните“, стратегия за младите хора на Столична община 2017-2027 г., приета с Решение № 787/08.12.2016 г. на СОС
СПЛРДУ	Стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците 2020-2022 г., приета с Решение № 323/23.07.2020 г. на СОС
СО-СО	Стратегия за образование на Столична община 2016-2023 г., приета с Решение № 220/17.03.2016 г.
СРК-С	Стратегия за развитие на културата в София 2013-2023 г., приета с Решение № 640/20.12.2012 г.
СРСТА	Стратегия за развитие на София като туристическа дестинация 2017-2030 г., приета с Решение № 664/12.10.2017 г. на СОС
СРФВС	Стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2020 г., приета с Решение № 7/12.01.2012 г. на СОС
СУОС-СО	Стратегия за управление на общинската собственост на Столична община до 2023 г., в проект
ОУП-СО	Общ устройствен план на Столична община

Използвани съкращения:

ГЕ	Градоустройствени единици
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДГ	Детска градина
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейска комисия
Кинт	Коефициент на интензивност на територията
МГТ	Масов градски транспорт
НАТФИЗ	Националната академия за театрално и филмово изкуство "Кръстьо Сарафов"
НМА	Национална музикална академия "Проф. Панчо Владигеров"
НХА	Национална художествена академия
НСА	Национална спортна академия „Васил Левски“
НСИ	Национален статистически институт
НЦОЗА	Национален център за обществено здраве и анализи
ОП	Общинско предприятие
ОПРЧР	Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"
ОУП	Общ устройствен план
ПП	Природен парк
ПУП	Подобен устройствен план
РЗП	Разгъната застроена площ
СЗО	Световна здравна организация
СО	Столична община
СОА	Столична общинска администрация
СОП	Специални образователни потребности
СОС	Столичен общински съвет

СРЗИ	Столична регионална здравна инспекция
УАСГ	Университет по архитектура строителство и геодезия
УНСС	Университет за национално и световно стопанство
УПИ	Урегулиран поземлен имот
УЧ	Училище
ЦПЛР	Център за подкрепа на личностното развитие
ЦГЧ	Централна градска част

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Цел

Целта на настоящия документ е да очертае действията на Столична община, така че да се създадат условия за насърчаване на физическата активност, спорта и спортно-туристическата дейност сред всички възрастови и социални групи хора, като разглежда спорта и физическата активност като пресечна точка в полето на образованието, социалното включване, туристическата дейност, състезателната дейност, здравеопазването, устройството на територията, културата, мобилността и околната среда.

Стратегията ще действа за периода 2022 – 2030 г.

2. Методически подходи

Настоящият документ стъпва на следната изследователска работа и процес на включване на заинтересовани страни:

- Представително количествено социологическо изследване за качеството на живот, проведено в края на 2018 г. в рамките на изследванията проведени във Визия за София, от социологическа агенция Алфа Рисърч с извадка от 2500 души. Изследването регистрира навиците за спорт и движение на населението в СО, както и оценката на жителите за наличната спортна инфраструктура.
- Качествено социологическо проучване с 33 заинтересовани страни в областта на физическото възпитание и спорта, което очертава ключови проблеми и възможности за развитие. Изследването е проведено от социологическа агенция "Глобал Метрикс" в периода февруари-март 2021 г.
- Анализ на реализацията на Стратегията за развитие на физическото възпитание и спорта 2012 – 2020 г., проведен от доц. Иван Сангански от катедра „Мениджмънт и история на спорта“ на НСА „Васил Левски“.
- Пространствен анализ на спортната и спортно-туристическата инфраструктура, проведен от екипа на ОП „Софияплан“. Анализът включва събиране на географски ориентирана информация за спортната инфраструктура в Столична община, обработка на регистри и геокодиране на обекти с разнообразни функции. Впоследствие всяка една функционална група преминава през детайлен пространствен анализ, чрез които се търсят закономерности по градоустройствени единици, териториално разпределение, гъстота, клъстери и специфика на покритие на различните системи (спортни площадки, училища, паркове и градини за широко обществено ползване и т.н). Изследванията започват с анализ на достъпността до различни обекти на интерес.

За целите на анализа на достъпността до спортните обекти в училища се изследва изохрон от 600 метра, което е не повече от 9 минути ходене пеша.

За целите на анализа на достъпността до пространствата за игра се ползва изохрон от 100 до 300 метра, което е не повече от 5 минути ходене пеша. Това разстояние отчита по-ниската средна скорост на ползвателите (малки деца с родителите им) и съответната необходимост от по-голяма близост.

По отношение на достъпността до обекти на зелената система, откритите спортни площадки и закрити и открити платени спортни обекти се изследва изохрона до 600 метра, или не повече от 9 минути ходене пеша.

- Поредица от консултации с експерти и четири фокус групи със заинтересовани страни, работещи в полето на физическата активност, спорта и туристическата дейност, с които бяха обсъдени стратегическите цели и действия на документа.

3. Речник на използваните понятия

Адаптирана физическа активност – укрепваща здравето физическа активност от хора с ограничени способности или здравни проблеми съобразно техните интереси и възможности (§ 1, т. 1, ДР на ЗФВС).

Градоустройствени единици – териториално-информационни единици, на които е разделена територията на Столична община. Те са общо 564 на брой и представляват квартали, населени места или обособени зони със специфични характеристики.

Младежи/Млади хора – лица на възраст от 15 до 29 години включително (§ 1, т. 1, ДР на ЗМ).

Открити обекти за спортни дейности – терени (площадки) и оборудване, използвани за масови физически упражнения и спорт на открито, включващи и необходимите спомагателни постройки и съоръжения, свързани с тяхното функциониране – санитарни възли, съблекални, монтажни трибуни, преместваеми сезонни покрития и други (§ 5, т. 68, б. „а“, ДР на ЗУТ).

Спорт – всички форми на физическа активност, които чрез самостоятелно или организирано участие имат за цел реализиране или подобряване на физическата дееспособност и емоционалното състояние, формиране на социални отношения или постигане на резултати в състезания на всички нива (чл. 2, § 5, б. „а“, ЕСХ).

Спорт за всички – укрепваща здравето физическа активност на лицата в свободното им време чрез свободен избор на индивидуално или организирано практикуване на физически упражнения и спорт (§ 1, т. 15, ДР на ЗФВС).

Спортен обект – недвижим имот или част от него, който съгласно подробен устройствен план е предназначен за спортни функции, заедно с изградените

и/или поставените преместваеми обекти и съоръжения, необходими за практикуване на съответния вид спорт, включващи и необходимите спомагателни и обслужващи обекти и помещения, свързани с неговото функциониране (чл. 102, ал. 1, ЗФВС; § 1, т. 1, ДР на НУРОСОФПСД-ТСО).

Спортни съоръжения – площадки и оборудване с общо или специално предназначение, които служат за задоволяване на потребностите на населението за двигателна активност, физическо възпитание и спорт за всички, използвани и предназначени за масови физически упражнения и спорт на открито, включващи и необходимите спомагателни постройки и съоръжения, свързани с тяхното функциониране – санитарни възли, съблекални, монтажни трибуни, преместваеми сезонни покрития и други (§ 1, т. 2, ДР на НУРОСОФПСД-ТСО).

Спортно-туристическа дейност – укрепваща здравето физическа активност на лицата в свободното им време чрез свободен избор на индивидуално или организирано практикуване на физически упражнения и спорт сред природата (§ 1, т. 17, ДР на ЗФВС). Дейността се осъществява от населението индивидуално или чрез участие в туристически дружества (чл. 49, ал. 1, ЗФВС). В ЗФВС, отм. ДВ. бр. 86/18.10.2018 г., в сила от 18.01.2019 г. е използван терминът "социален туризъм".

Спортна услуга – услуга в сферата на физическата активност, физическото възпитание и спорта, включваща предоставяне на тренинговски услуги и спортни обекти или осигуряване на други подходящи условия за практикуване на спортни дейности (чл. 100, ЗФВС). Спортната услуга се предоставя при осигурени и гарантирани безопасни условия за опазване на здравето и в обекти с обществено предназначение, проверени от РЗИ¹.

Физическа активност – „всяко движение на тялото, свързано със съкращаване на мускули, което увеличава разхода на енергия над нивото на покой“. Това общо определение се ползва от работната група „Спорт и здраве“ на ЕС, като то включва разнообразен спектър от движения – от физическа активност в свободното време, спортни занимания, професионално спортуване, но и танци до физическа активност, свързана с начина на придвижване в населеното място. (Насоки на ЕС за физическа активност).²

Физическо възпитание – процес, насочен към образование, развиване на двигателните способности на човека, придобиване на умения и знания в областта на физическата култура и спорта (§ 1, т. 22, ДР на ЗФВС)

¹Столична регионална здравна инспекция поддържа публичен регистър на обектите с обществено предназначение, на които е извършена проверка за спазване на здравните изисквания (чл. 36, ал. 1, 33). Регистърът е достъпен на адрес: <https://srzi.bg/bg/registri>.

² Насоки на ЕС за физическа активност. Препоръчителни политически действия в помощ на физическата активност за укрепване на здравето, Брюксел, 2008. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines-2008_bg.pdf

II. Анализ на състоянието

1. Нормативна уредба

В раздел „Нормативна уредба“ са разгледани последователно и систематизирани специфични разпоредби от Закона за местното самоуправление и местната администрация, Закона за физическото възпитание и спорта и Наредбата за управление и разпореждане с общински спортни обекти и за финансово подпомагане на спортната дейност на територията на Столична община. Направени са изводи за основните направления в развитието на общинската политика в тематичната сфера.

Стратегията се изготвя по инициатива на органите на управление на Столична община, подкрепена от следните основания:

- развитието на спорта, отдиха и туризма е една от сферите, които законът е предоставил в компетентност на местното самоуправление (чл. 17а, ал. 1, т. 10, ЗМСМА);
- органите на местното управление следва да разработват и прилагат политики с цел насърчаване на спорта за всички чрез междусекторен подход, който обхваща области като здраве, образование, околна среда, транспорт и други (чл. 47, ал. 1, ЗФВС);
- общинската политика в описаната сфера се осъществява чрез управление и развитие на човешкия капитал и пространствените и финансовите ресурси в интерес на населението на общината при сътрудничество със заинтересовани организации (чл. 6, ЗФВС) и чрез подпомагане на нестопанските и стопанските³ им дейности (чл. 47, ал. 1, ЗФВС).

Описаното оформя правна основа за предприемане на действия по управление на системата на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност. Възможният обхват на общинската политика в сферата е определен с разпоредбите на Закона за физическото възпитание и спорта (чл. 6, чл. 50, ал. 2 и чл. 51, ЗФВС) и може да бъде обобщен в следните направления:

- създаване на пространствени възможности за развитие чрез: изграждане, поддържане, обновяване и управление, включително осигуряване на достъп на хората с увреждания, на спортните обекти – общинска собственост;
- създаване на възможности за развитие на обществените отношения чрез: осигуряване на достъпност и пълноценни условия за ползване на

³Подпомагането на стопанските дейности се осъществява при спазване на правилата в областта на държавните помощи (чл. 47, ал. 2, т. 2, ЗФВС; чл. 43, т. 4, НУРОСОФПСД-ТСО).

спортните обекти и съоръжения – общинска собственост, оказване на съдействие за организиране на спортни мероприятия, развитие на публично-частни партньорства чрез възлагане на концесия, както и подпомагане на съответните дружества и организации за развитие на техните цели, включително чрез изграждане на подходяща инфраструктура.

- създаване на финансови възможности за развитие чрез финансово подпомагане в съответствие с НПрРФАФВССД.
- Създаване на подходящи условия за развитие на физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност обхваща следните области на въздействие:
 - образование – чрез създаване и осигуряване на условия за занимания с физически упражнения, адаптирани физически упражнения и спорт (чл. 51, ал. 1, ЗФВС), включително за продължаване на спортните занимания извън учебния план (чл. 51, ал. 2 и чл. 55, ЗФВС);
 - труд – чрез създаване и осигуряване на условия от работодателите за провеждане на спортни занимания и за активен отдих от работниците и служителите, включително чрез финансово подпомагане на практикуването на описаните дейности (чл. 48, ЗФВС);
 - свободно време – чрез създаване и осигуряване на условия за свободен избор на индивидуално или организирано практикуване на тематични дейности от населението на общината.

С оглед регулиране на част от възможните действия в описаните области е издадена Наредба за управление и разпореждане с общински спортни обекти и за финансово подпомагане на спортната дейност на територията на Столична община. Наредбата цели да създаде условия за практикуване и развитие на физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност, да предвиди ред и условия за насърчаване на инвестициите в тази сфера в съответствие с общинската политика и тематичната стратегия (чл. 1, ал. 3, НУРОСОФПСД-ТСО).

С НУРОСОФПСД-ТСО са уредени следните условия за развитие на тематичната сфера:

- пространствени възможности: спортните обекти и спортните съоръжения се притежават в режим на публична общинска и публична частна собственост (чл. 3, ал. 1, НУРОСОФПСД-ТСО). Общинските спортни обекти могат да бъдат предоставяни за ползване възмездно⁴ и безвъзмездно по определен ред. СОА поддържа списък на незаетите общински спортни обекти⁵, който е публичен и се обновява ежегодно за информация на заинтересованите организации. Незаетите общинските

⁴Възмездното ползване на общинските спортни обекти включва отдаване под наем, управление чрез концесия, както и учредяване на право на ползване и право на строеж. Описаните начини на ползване задължително предполагат възможност общината да осъществява социална дейност в областта на спорта за всички.

⁵Списъкът на незаетите спортни обекти – общинска собственост, които са предмет на управление и разпореждане е достъпен на адрес: <https://www.sofia.bg/en/outdoor-sports>.

спортни обекти⁶ могат да се използват за културни и други обществени прояви (чл. 8, ал. 1, НУРОСОФПСД-ТСО).

- финансови възможности: дейности по поддържането и обновяването на общинските спортни обекти и друга образователна и спортна инфраструктура, както и развитието на спортни дейности може да се финансира със средства от общинския бюджет (чл. 35, ал. 1, НУРОСОФПСД-ТСО), като с приоритет се финансират дейности в областта на спорта за всички, както и дейности със значителен благоприятен обществен ефект (чл. 35, ал. 3, НУРОСОФПСД-ТСО). В тази връзка са създадени набор от настоящи програми за финансово подпомагане: програма за развитие на физическото възпитание и спорта („Спорт в училище“, „Движение и здраве“, „Спорт за всички“); програма за развитие на детско-юношеския спорт; програма за съвместно финансиране на спортни събития, форуми, кампании и инициативи под патронажа на кмета на Столична община; програма за ремонт, поддръжка, обновяване и подобрене на спортни обекти, както и друга образователна и спортна инфраструктура – общинска собственост; други тематични програми и фондация „София – европейска столица на спорта“.

Изводи:

Действащата нормативна уредба подкрепя развитие на спорта за всички с фокус в три основни направления:

- пространствено – с оглед осигуряване на общодостъпна физическа среда;
- финансово – както с цел поддържане и развиване на общинските спортни обекти и друга свързана инфраструктура, така и с цел подпомагане на дейността на организациите, предоставящи спортни услуги, и
- общностно – със стремеж за оформяне на дълготрайни взаимоотношения с широк кръг заинтересовани лица и организации, въдъхващи съвместно развитие на спорта за всички;

Липсата на нормативно задължение за одобряване на стратегия в областта на спорта за всички от Столичен общински съвет предполага възможност за определяне на широк тематичен обхват на настоящия документ и оформяне на политики, подкрепящи връзки на изведените основни направления с други, произтичащи от сферите на местно самоуправление.

2. Стратегическа основа

В раздел „Стратегическа основа“ е направен преглед на:

- стратегическите документи и програмите с национален териториален обхват, чиято основна тема засяга директно или има връзка със спорта и здравословния начин на живот като цяло. Направени са изводи за основните посоки на провеждане на политика в тематичната сфера;

⁶Дирекция „Спорт и младежки дейности“(преди дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм“) към Направление „Култура, образование, спорт и младежки дейности“ на Столична община поддържа списък на общинските спортни обекти, които не са предоставени за възмездно или безвъзмездно ползване (чл. 7, ал. 1, НУРОСОФПСД-ТСО).

- стратегическите документи с общински териториален обхват, чиято основна тема засяга директно или има връзка с физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност. Направени са изводи за конкретния тематичен обхват на настоящата стратегия и за възможните му промени след изтичане на действието на част от разгледаните документи.

2.1. Стратегически документи с национален териториален обхват

Развитието на спорта за всички цели подобряване на здравето и физическата активност на населението чрез осигуряване на условия за всички възрасти за системни занимания с физически упражнения и спорт (чл. 2, ал. 1, ЗФВС). Създаването на необходимите условия е приоритетно направление от социалната политика на държавата и на Столична община (чл. 2, ал. 2, ЗФВС). За целта е създадена система от органи за управление, които разработват, одобряват и прилагат стратегически и програмни документи за развитие на спорта за всички, и подпомагат дейностите на организациите, развиващи дейност в тематичната сфера (Приложение Схема "Стратегически и програмни документи").

Основополагащият документ от системата от нормативно определени документи, оформящ държавната политика в тематичната сфера, е Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022 г., приета с решение на Народното събрание от 24.11.2011 г. НСРФВС–РБ определя като главна стратегическа цел:

- утвърждаването на физическото възпитание, спорта и социалния туризъм като средство за подобряване на здравето и физическата годност на населението, максимално разширяване дела на обхванатите в организирания спорт за всички от разнообразни социални групи, както и издигане на спортния престиж на нацията на световно равнище⁸.

Описаното следва да бъде постигнато чрез:

- модернизация на спортната инфраструктура, която да задоволява потребностите на населението от системни занимания с физически упражнения и спорт, както и да осигурява условия за подготовка и постигане на високи спортни резултати;
- усъвършенстване на националната система за физическо възпитание и спорт в съответствие с водещите европейски практики с оглед насърчаване на физическото възпитание на гражданите и стимулиране на спорта за високи постижения.

⁷Схема 1 изобразява органите на управление на национално и общинско ниво в областта на спорта за всички, документите, които те разработват, одобряват и прилагат и организациите, чиято дейност подпомагат.

⁸Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България, 2012–2022 г., стр. 7. Стратегията е одобрена по реда на Закона за физическото възпитание и спорта, обн. ДВ. бр. 58/09.07.1996 г., отм. ДВ. бр. 86/18.10.2018 г. и е достъпна на адрес: http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/Strategia_2012-2022.pdf

С оглед пълноценно прилагане на НСРФВС-РБ се разработват годишни национални програми, като действащата Национална програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност обхваща периода 2021–2022 г. и е приета с Решение № 66/22.01.2021 г. на Министерски съвет. С НПрРФАФВССТД е конкретизирана стратегическа цел:

- обединяване на усилията на всички държавни, обществени, неправителствени и частни организации за утвърждаване на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност като средство за подобряване на здравето и физическата дееспособност на населението, максимално разширяване дела на обхванатите в организирания спорт за всички от разнообразни социални групи и издигане на спортния престиж на нацията на световно ниво чрез усъвършенстване на националната система за физическо възпитание и спорт в съответствие с водещите европейски практики с оглед насърчаване на физическото възпитание на гражданите и стимулиране на спорта за високи постижения и модернизация на спортната инфраструктура, която да задоволява потребностите на населението от системни занимания с физически упражнения и спорт⁹.

Така оформените цели на националната стратегическа и програмна основа насочват провеждането на политики в три водещи посоки:

- утвърждаване на дейностите в областта на спорта като съществени за подобряване на здравословното състояние на населението;
- осигуряване на подходяща среда за провеждане на групови или индивидуални дейности в областта на спорта за всички;
- обединяване на усилията на органите на управление и на организациите, предоставящи услуги в областта на спорта за всички за подобряване и поддържане на здравословния начин на живот на населението.

Тематичните национална стратегия и национална програма са част от системата от документи, определящи политиките, които влияят на качеството на живот на различните възрастови групи от населението на страната. Документите, засягащи директно или свързани с физическата активност, физическото възпитание и спорта и здравословния начин на живот като цяло, са:

- Национална стратегия за детето 2019–2030 г., в проект, предвиждаща недопускане на социална изолация чрез подобряване на достъпа на децата от различни възрасти до спортни дейности и дейности за отдих и почивка;
- Национална стратегия за младежта 2021–2030 г., в проект, предвиждаща мерки за повишаване на социалното благополучие на младите хора чрез поддържане на добро физическо и психическо здраве;

⁹Национална програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност, 2021–2022, стр. 16, достъпна на адрес: <http://mpes.government.bg/PrintableVersion.aspx?evntid=F6e2ZlIGanw%3d>

- Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България 2019–2030 г., приета с Решение № 142/15.03.2019 г. на Министерски съвет, насърчаваща участието на възрастните хора в обществения живот чрез развитие на спорта за всички;
- Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г., приета с Решение № 957/23.12.2020 г. на Министерски съвет, целяща подобряване на качеството на живот на хората с увреждания чрез осигуряване на възможности за участие в спорта и прекарване на свободното време.

Национална стратегия за детето (проект) определя здравето и здравословния начин на живот като една от ключовите области на въздействие, в рамките на която да се осигури достъп на децата до игра, спорт и други дейности, които подкрепят развитието им. С подобряване на достъпа до физическа среда, подходяща за различните възрасти, се цели недопускане на социална изолация, като се подчертава необходимостта от насърчаване на практикуването на дейности в областта на спорта в извънкласна и извънучилищна среда.

С Национална стратегия за младежта (проект) се обръща внимание на социалното благополучие на младите хора. Основна роля за постигането му има доброто физическо и психично здраве, което е следствие от създаване на условия и насърчаване на младежите към здравословен начин на живот, здравословно хранене, физическа активност и спорт.

Възможностите както за независим живот, така и за пълноценно участие в обществения живот са основен фокус на Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България и прилежащия план за изпълнение на стратегията за 2021–2022 г. Осигуряването на условия за възрастните хора да упражняват физическа активност и спорт съдейства за социалното им приобщаване и подпомага укрепването на здравето им. Планът за изпълнение предвижда финансово подпомагане на спортни федерации за подпомагане на участието на възрастни хора и ветерани спортисти или любители на спорта в спортни прояви от държавен и международен спортен календар. В допълнение се предвижда увеличаване на информираността и повишаване на физическата активност и спорт чрез медийна активност и осигуряване на подходяща физическа среда на териториите, управлявани от НСА „Васил Левски“.

Националната стратегия за хората с увреждания разглежда осигуряването на условия и възможности за включване на хората с увреждания за участие в спортни занимания в свободното им време като фактор за повишаване на качеството им на живот и подобряване на пълноценното и равноправното им участие в общността. Описаното следва да се постигне както чрез подобряване на достъпността на физическата среда, така и чрез подкрепа на дейността на спортните организации и неправителствения сектор като цяло за увеличаване на обхвата на социалното приобщаване чрез спорт.

Таблица към 2.1. Стратегически документи с национален териториален обхват

Стратегия (Съкращение)	Тематична обвързаност	Демографски фокус	Времеви обхват
НСРФВС-РБ	Спорт за всички ↔ здравословен начин на живот	-	До 2022 г.
НПрРФАФВССТА	Спортна инфраструктура ↔ спорт за всички ↔ водещи европейски практики	-	До 2022 г.
НСА [проект]	Здравословен начин на живот ↔ достъпна физическа среда ↔ преодоляване на социална изолация	До 18 години включително	До 2030 г.
НСМ [проект]	Добро физическо и психическо здраве ↔ социално благополучие	От 15 до 29 години включително	До 2030 г.
НСАЖВХ-Б	Достъпни условия за физическа активност и спорт за всички ↔ пълноценен и здравословен начин на живот	Над 55 години (за дейности подпомагащи целите на стратегията); Над 65 години	До 2030 г.
НСХУ	Достъпна физическа среда за всички ↔ повишаване на качеството на живот	Хора с увреждания	До 2030 г.

Настоящата посока за развитие на тематичната национална политика налага разбирането за ролята на физическата активност и спорта като съществена за укрепването на здравето, предотвратяване на социалната изолация и повишаване на качеството на живот като цяло, както чрез участие на населението в групови дейности и събития, така и чрез поддържане на индивидуална активност.

2.2. Стратегически документи с общински териториален обхват

В контекста на приемането на НСРФВС-РБ и с оглед организиране на действията по насърчаване на физическото възпитание и спорт, Столичният общински съвет приема с Решение №7/12.01.2012 г. Стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012–2020 г., продължаваща общинската политика в сферата¹⁰. Със СРФВС са определени стратегически цели, поставящи фокус върху:

- физическото възпитание и спорта в обектите от системата на предучилищното и училищното образование;
- двигателната активност и спорта в общинските спортни бази и съоръжения в партньорство със спортни клубове и организации;
- планирането, управлението и отчитането при прилагане на политики.

¹⁰Стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012–2020 г. продължава общинската политика, определена със Стратегията за развитие на физическото възпитание, спорта и туризма за периода 2006–2010 г.

Описаната стратегия не следва да се разглежда като самостоятелен документ, а като част от общия стратегически контекст, определящ политиките за развитие на общината. Определени аспекти на сферата на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност са предмет на набор от стратегически документи, приети след 2012 г.:

- „Визия за София“, дългосрочна стратегия за развитие на София и крайградските територии до 2050 г., приета с Решение №324/ 23.07.2020 г. на СОС, определяща спорта като един от основните приоритети за развитие на София по отношение на здравето на хората;
- „Програма за София“, план за интегрирано развитие на Столична община 2021–2027 г., с който се предвижда подобряване на условията за здравословен и активен живот, приет с Решение №749/25.11.2021 г. на СОС;
- Стратегия за образование на Столична община 2016–2023 г., приета с Решение №220/17.03.2016 г., залагаща тенденции за развитие на образованието, съобразени с европейските политики и националните приоритети;
- Стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците 2020–2022 г., приета с Решение №323/23.07.2020 г. на СОС, включваща цели за пълноценно използване на свободното време на децата и учениците с фокус върху подкрепа на тези, които имат специални образователни потребности, както и на тези с изяви в дарби;
- „София – град на младите и активните“, стратегия за младите хора на Столична община 2017–2027 г., приета с Решение №787/08.12.2016 г. на СОС, насърчаваща физическата активност и спорта сред младежите;
- Стратегията за развитие на София като туристическа дестинация 2017–2030 г. приета с Решение №664/12.10.2017 г. на СОС, засягаща развитието на спортно-туристическата дейност;
- Стратегия за развитие на културата в София 2013–2023 г., приета с Решение №640/20.12.2021 г., стремяща се към осигуряване на достъп за всички до инфраструктурата от културни общностни центрове;
- Стратегия за достъпна градска среда на територията на Столична община 2018–2022 г., приета с Решение №562/14.09.2017 г. на СОС, третираща осигуряването на достъпна физическа среда на спортните сгради и обекти общинска собственост;
- Стратегия за управление на общинската собственост на Столична община до 2023 г., в проект, с която се предвижда обновяването и ефективното управление на общинските спортни сгради и обекти като част от политиката за развитие на общинската собственост;
- План за действие за зелен град, приет с Решение №249/25.06.2020 г. на СОС, представящ приоритетите за преодоляване на екологичните предизвикателства пред Столична община;
- План за действие за устойчива енергия и климат на Столична община 2021–2030 г., проект;
- План за устойчива градска мобилност на град София 2035 г., приет с Решение №379/27.06.2019 г., предназначен да задоволи нуждите от мобилност на населението и бизнеса, като се основава на принципите на устойчивост.

2.2.1. Междусекторни стратегически документи

Фундаменталният комплекс от стратегически цели за развитие на Столична община е оформен от Визия за София. Документът определя:

- спортът като хоризонтална политика – един от основните приоритети за развитие на общината, инструмент за поддържането на здравословен начин на живот и превенция на заболявания, част от идентичността на София (Дългосрочна цел „Здравословен живот и здрави хора“, Стъпка 02¹¹);
- ефективно поддържаната спортна инфраструктура като основа за добре изградена система за партньорство между Столична община и спортните клубове (Дългосрочна цел „Здравословен живот и здрави хора“, Стъпка 03).

С Програма за София се предвижда предприемане на целенасочени мерки за създаване на достъпни условия за физическа активност и спорт за всички, както и цялостно насърчаване на здравословния начин на живот. Следва да се отбележи, че дейности в обхвата на описаната цел следва да се реализират основно в зоните за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди на населението.

2.2.2. Секторни стратегически документи

Стратегия за образование на Столична община оформя обхватен комплекс от мерки, подкрепящи развитие на образователната инфраструктура, част от която са и пространствата за физическа активност и спорт, ползвани в образователния процес. Изявено е намерение за взаимодействие със спортни клубове и организации с оглед на увеличаване на броя на децата и учениците, включени в устойчиви форми на спортни дейности. Друга посока на действие е развитието на ценности, интереси и личността на децата и учениците чрез повишаване на интереса и ангажираността в занимания по интереси, включително в областта на спорта, като се залага на разработване и прилагане на интегрирани подходи между секторите на образованието, културата, здравето, социалната подкрепа и спорта за насърчаване на ранното детско развитие.

В рамките на предучилищното и училищното образование със СПЛРДУ са определени комплекс от мерки, засягащи развитието на дейността на ЦПАР, подпомагащ развитието на способностите, компетентностите и изявите на децата и учениците на възраст от 5 до 18 години в областта на спорта:

- осигуряване на подкрепа на децата и учениците според установените им потребности с фокус върху тези със СОП и/или хронични заболявания и в неравностойно положение и тези с изявени дарби; стимулиране на техните учители; популяризиране, припознаване и утвърждаване на дейностите, предлагани от ЦПАР) и използване на спортните дейности като превенция на рисково поведение;

¹¹Описаните в скоби цели и мерки се отнасят към стратегическия документ, разгледан в съответния абзац.

- взаимодействие с операторите в областта на спорта, включително с НСА „Васил Левски“; обмяна на опит и осъществяване на съвместни дейности с учители и образователни институции
- подобряване на физическата среда на ЦПЛР Спортна школа София.

СМХ-СО допълва СО-СО по отношение на насърчаването на активен и здравословен начин на живот, но сред населението от възрастовата група 15 до 29 години включително. Фокусът на стратегията е насочен към изграждане и поддържане на спортна инфраструктура със свободен достъп за спортни занимания и на младежкия спорт и спортно-туристическа дейност в свободното време.

Понастоящем развитието на спортно-туристическата дейност е засегнато в СРСТД. В тази област стратегията се фокусира върху обогатяване на туристическия продукт чрез насърчаване на различни видове партньорства:

- интегриране на околградски територии чрез създаване на мрежа от маршрути и обекти (публична и частна собственост), обслужващи спортно-развлекателния туризъм, като водещо значение има партньорството с управлението на ПП „Витоша“;
- интегриране на спортно-туристически територии извън Столична община чрез организиране на регионален туристически клъстер „Планински и ски туризъм“, включващ ресурсите на Банско, Боровец и зона „Витоша“.

СРК-С приоритизира превръщането на София в творчески град, където всеки има възможност да развива потенциала си чрез участие в творчески дейности, включително такива, развивани чрез физическа активност. Предвидено е обновяване на културните общностни центрове – читалищата, с фокус върху разположените в периферията на града (Стратегическа хоризонтална политика – инфраструктура).

СДГС-ТСО цели изграждане на достъпна физическа среда за всички, подчертавайки, че това следва да се разглежда като основно човешко право, упражняването на което води до повишаване качеството на живот. Като приоритетно направление е изведено осигуряване на достъпна среда в сградите и обектите общинска собственост.

Един от приоритетите при управление на общинската собственост, определен със СУОС-СО (проект), е свързан с подобряване на условията за масов спорт, здравословен и активен живот. Изведена е необходимостта от основно обновяване и ефективно управление на общинските обекти на спортната инфраструктура, включително чрез изграждане на нови спортни обекти върху общински имоти и чрез публично-частно партньорство.

ПДЗГ се стреми да допринесе за подобряване на физическата активност чрез инвестиции в транспортната техническа инфраструктура, водещи до увеличаване на броя на пешеходците и велосипедистите. Предвижда се и подобряване на качествата и вида на пространствата между многоетажните

жилищните сгради чрез увеличаване на озеленените площи, които биха могли да се използват за спорт на открито и отгид.

С прилагането на ПДУЕК-СО следва да се въведе използването на „еко-етикет“ от организациите, предлагащи туристически услуги в София, отличаващ организациите с отговорно поведение по отношение на използването на ресурсите и адаптирането към климатичните промени. Описаното ще допринесе за популяризиране на София като развиваща туризъм по щадящ за околната среда начин, с което се очаква намаляване на вредните емисии, съхраняване на природната среда и подобряване на условията за живот като цяло.

ПУГМ-ГС предлага набор от проекти, насочени към подобряване на условията, комфорта и безопасността на пешеходното придвижване. Комплекс от специфични цели и прилежащи проекти, фокусирани върху централна градска част на София и част от прилежащите към нея южни територии, са насочени към затвърждаване на ходенето пеша като екологичен и здравословен начин на придвижване. По същия начин е определено и велосипедното придвижване, като планът предвижда развитие на съществуващата велосипедна мрежа на територията на града и подобряване на свързаността на отделните трасета.

Таблица към 2.2. Стратегически документи с общински териториален обхват

Стратегия (Съкращение)	Тематична обвързаност	Пространствен фокус	Демографски фокус	Времеви обхват
Визия за София	Спорт ↔ здравословен начин на живот; Инфраструктура ↔ система за партньорство	-	-	До 2050 г.
Програма за София (проект)	Достъпни условия за физическа активност и спорт за всички ↔ здравословен начин на живот	Зони за прилагане на интегриран подход	-	До 2027 г.
СО-СО	Развитие на ценности и интереси; Образователна инфраструктура ↔ система за партньорство	Образователна инфраструктура	До 18 години включително	До 2023 г.
СПЛРДУ	Развитие на ценности и интереси; Част от инфраструктура	ЦПАР Спортна школа „София“	От 5 до 18 години включително	До 2022 г.
СМХ-СО	Активен и здравословен начин на живот	Спортна и спортно- туристическа инфраструктура	От 15 до 29 години включително	До 2027 г.
СРСТА	Спортно-туристическа дейност ↔ интегриране на околоградски територии и	Природен парк „Витоша“	-	До 2030 г.

	територии извън СО	Банско, Боровец		
СРК-С	Развитие на творчески потенциал; Културна инфраструктура	Културна инфраструктура (читалища) в периферията на София	-	До 2023 г.
СДГС-ТСО	Достъпна физическа среда за всички ↔ повишаване на качеството на живот	Общинска спортна инфраструктура	Хора с увреждания	До 2023 г.
СУОС-СО (проект)	Общинска спортна инфраструктура ↔ спорт за всички ↔ здравословен начин на живот	Спортна инфраструктура	-	До 2023 г.
ПДЗГ	Подобряване на пространствата между жилищните сгради; Пешеходно и велосипедно движение ↔ подобряване на физическата активност	Публични пространства; Техническа инфраструктура	-	-
ПДУЕК	Туристически предприятия ↔ отговорно използване на ресурси ↔ подобряване на условията на живот	Туристическа инфраструктура	-	До 2030 г.
ПУГМ-С	Пешеходно и велосипедно движение ↔ здравословен начин на живот	Техническа инфраструктура в София	-	До 2035 г.

Изводи:

Действащите стратегически документи за територията на Столична община подпомагат определяне на обхват на настоящата стратегия в следните направления:

- в пространствено направление – основна роля в развитие на спортната инфраструктура, допълваща роля в развитие на спортни сгради и съоръжения, част от образователната инфраструктура, както и основна роля в развитие на спортно-туристическа инфраструктура в териториите извън Витоша планина;
- във финансово направление – поддържане и развиване на общинските спортни обекти и друга свързана инфраструктура и подпомагане на дейността на организациите, предоставящи спортни услуги, в съответствие с НПрРФАФВССТД (чл. 6, т. 1, ЗФВС);
- в общностно направление – оформяне на дълготрайни взаимоотношения с широк кръг лица и организации, вдъхновяващи съвместно развитие на спорта за всички с фокус върху населението над 29 години.

3. Население на Столична община

По данни на НСИ в края на 2020 г. населението на Столичната община (СО) е 1 308 412 души, като само в град София то е 1 221 785 души, или близо 94% от населението на общината живее в столичния град. Населението в останалите населени места в общината е 86 627 души. Към момента 19% от населението на страната живее в Столичната община.

3.1. Раждаемост, смъртност и естествен прираст

Раждаемостта в СО е по-висока от средната за страната – коефициентът на раждаемост за Столична община за 2020 г. е 9,9‰, докато за страната той е 8,5‰. Поради относително по-младата възрастова структура на населението в Столичната община равнището на раждаемостта в нея е систематично по-високо от общото за страната. За 2020 г. в Столична община са родени 13 156 деца.

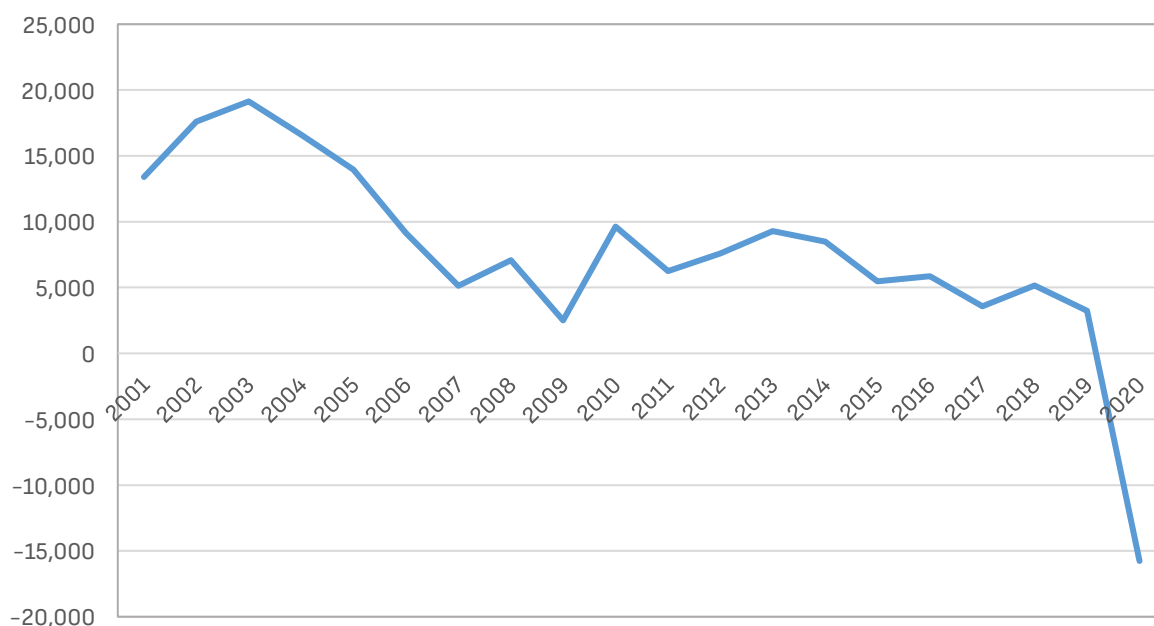
Смъртността сред населението, измерена чрез общия коефициент на смъртност, има по-ниски стойности от този за страната. За 2020 г. коефициентът на смъртност за СО е 13,4‰, а за страната е 18‰, което е близо 3‰ повече от предходната 2019 година. Умрелите в Столична община за 2020 г. са 15 635 души.

При тези равнища на показателите за раждаемостта и смъртността на населението, естественият прираст, както общо за страната, така и в общината, е отрицателен. Коефициентът на естествен прираст на населението в общината е минус 3,5‰. Общо за периода 2011 – 2018 г. абсолютният естествен прираст на Столичната община е минус 15 400 души.

3.2. Механичен прираст

За 2020 г. механичният прираст в общината за пръв път е отрицателен, което означава, че броят на хората, които са се изселили от СО, е по-голям от тези, които са се заселили. За 2020 в СО са се заселили 25 278 души, а са се изселили 41 043 души. Тази нова демографска ситуация е резултат от пандемията от Ковид-19, която рязко промени начина на живот на хората в градовете.

Механичен прираст на населението в СО

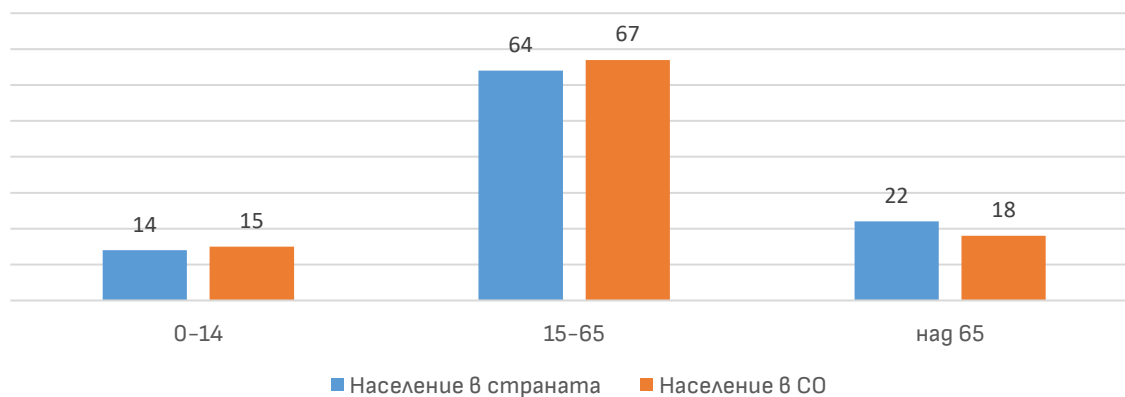

Източник: НСИ

3.3. Възрастова структура

Общите тенденции на застаряване на населението в страната са характерни и за населението в общината и град София, но в СО те имат по-ограничено проявление. Средната възраст в СО през 2020 година е 41 години, а в страната е 44 години. Относителният дял на населението до 14-годишна възраст в общината е приблизително равен на този, отнасящ се до цялото население на страната – в края на 2020 г. той е 15% за общината и 14% за населението в страната. Малко по-голяма разлика от 3 пункта има в трудоспособното население на възраст между 15 и 65 години, на територията на общината това е 67% от населението, докато за страната този дял е 64%. Делът на най-възрастното население (65+ години) през годините покачва своите стойности, но те са по-ниски от общите за страната. През 2020 г. делът на населението над трудоспособна възраст в общината е 18%, докато средно за страната той е около 22%. При тези структурни различия във възрастовото разпределение е естествено показателите за демографските зависимости да са „по-добри“ от същите за страната.

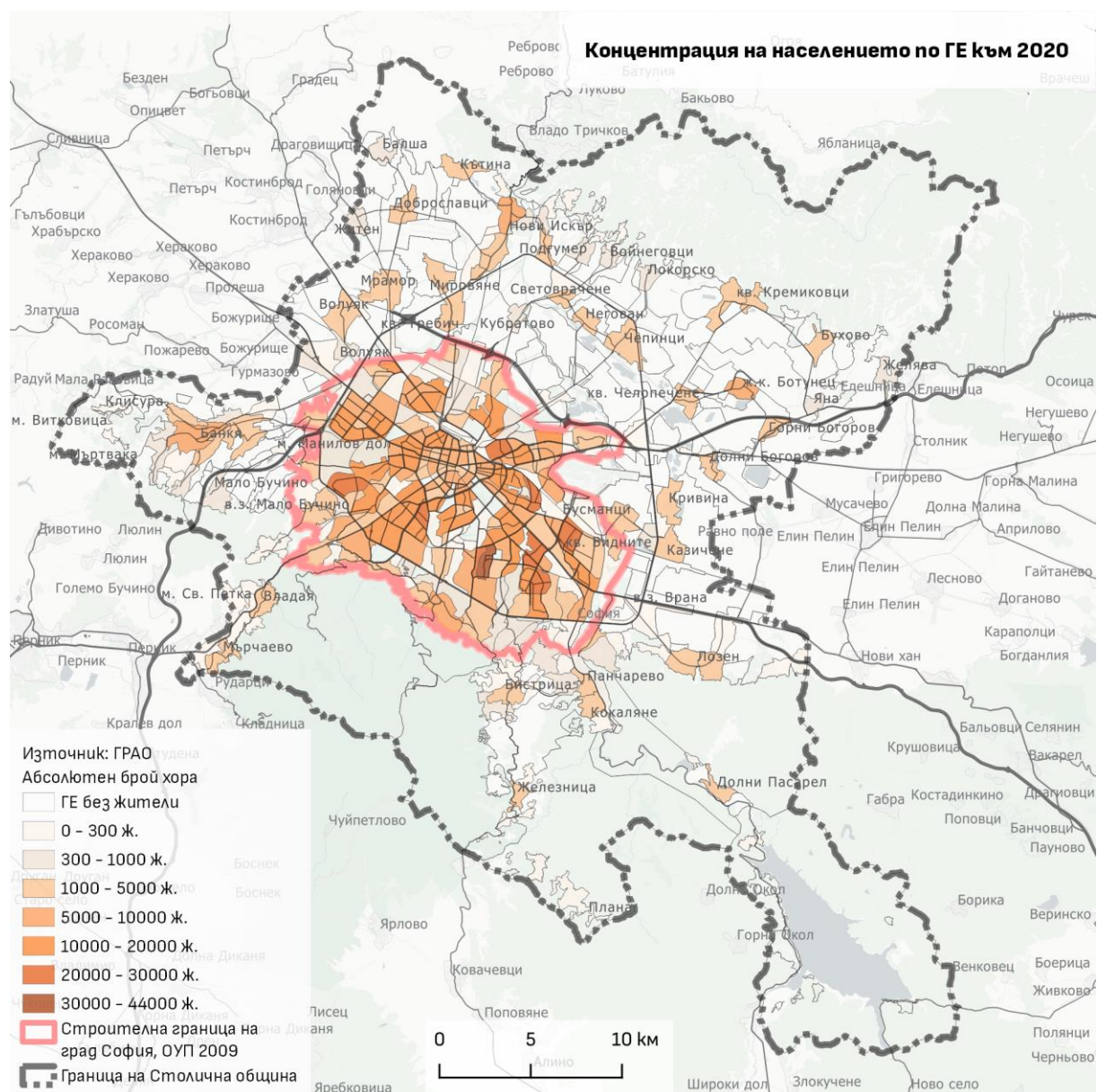
Възрастова структура на населението към 2020, %

Източник: НСИ

Застаряването на населението води до намаляване на възпроизводството на трудовия потенциал. Коефициентът на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15–19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60–64 г.) за последните 10 години за Столична община постоянно намалява. Всеки 100 лица от населението в СО, които излизат от трудовия ресурс, се заместват от средно 72 души, които влизат като работна сила. Към 2020 г. това отношение средно за страната е с още по-влошени стойности, така че 100 човека, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват с 66 в трудоспособна. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 лица между 15 и 65 годишна възраст.

3.4. Териториално разпределение на населението

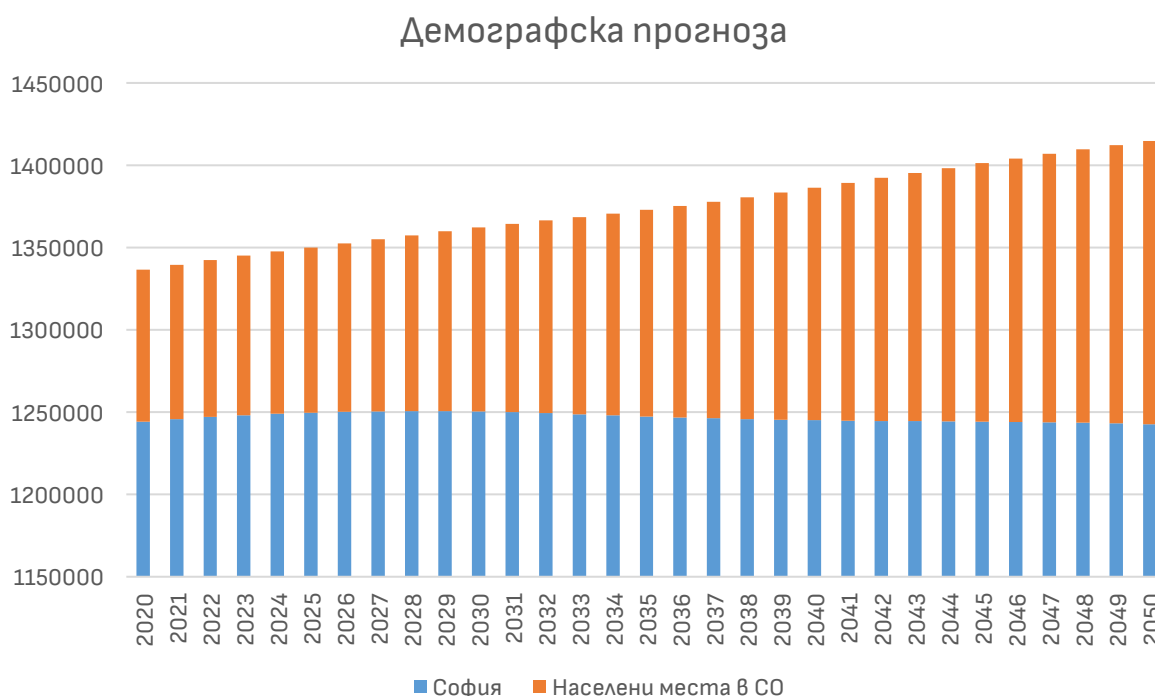

По данни на ГРАО териториите, които привличат най-много ново население, са южните квартали на София, в които през последните години се развива усилено жилищно строителство – Витоша-ВЕЦ Симеоново, Младост 3, Младост 1, Манастирски ливади и западните части на Студентски град. Това са и зоните, към които ще трябва да се насочат усилия за осигуряване на публични пространства за движение, спорт и игра, за да отговорят на нуждите на населението.

По данни на ГРАО към февруари 2020 г. западните части на квартал Студентски град е територията, в която по настоящ адрес е регистрирано най-голям брой население, над 43 000 души. На следващо място, с близо 30 000 души население, са кварталите Младост 3, Младост 1 и Витоша-ВЕЦ Симеоново. Териториите на СО с над 20 000 души население са кварталите Хаджи Димитър, Христо Смирненски, Стрелбище и Дружба 1.

3.5. Демографска прогноза

Според разработените от Националния статистически институт демографски прогнози се очаква населението на Столична община през 2030 г. да достигне 1 362 000 души, а през 2050 г. – близо 1 442 000. НСИ предвижда населението на град София да нараства до 2028 г., когато се очаква то да достигне 1 250 625 души, след което се очаква трайна тенденция за намаляване на населението в града за сметка на населените места в общината. През 2050 г. се предвижда населението на град София да бъде близо до населението в момента (през 2020 г.) от 1 242 597 души. Прогнозата на НСИ е за плавно нарастване на населението в населените места в границите на Столична община и ръст за 30 години с близо 80 000 души. Това означава, че основното нарастване на населението в Столична община в следващите години ще се реализира извън границите на град София.

Източник: НСИ

Демографско проучване за прогнозния брой нарастване на населението по градоустройствени единици в СО, проведено от Софияплан, посочва, че градоустройствените единици, в които се очаква населението да нараства с най-голям темп са западните части на Студентски град (кварталът с най-голямо население в момента), Модерно предградие, Младост 3, Овча Купел, Дружба 1 – Изток¹².

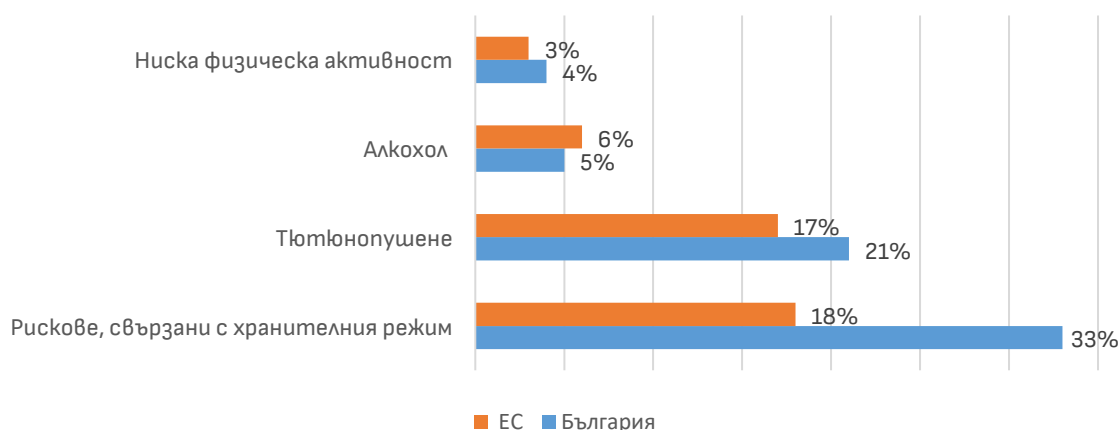
¹² При изработване на прогнозата са взети предвид устройствените параметри на застрояване на всяка зона, демографски тенденции за развитие и съществуващи инвестиционни намерения към момента на изработване на анализа. Повече за метода може да се види в анализ Териториално диференцирана демографска прогноза

4. Здравен статус и навици за движение на хората в Столична община

Световната здравна организация препоръчва хората в зряла възраст да извършват най-малко 30 минути физическа активност на ден, а децата да се движат и спортуват поне 60 минути дневно. Ползите от физическата активност, в това число и редовните занимания със спорт през целия живот, допринасят за поддържане на добро здравословно състояние и понижават риска от редица заболявания на сърдечно-съдовата и белодробната система, заболявания като диабет, затлъстяване и подобряват цялостното състояние на мускулната и костната система. Редица изследвания доказват, че хората, които водят физически активен живот, имат по-добро храносмилане, по-добра обмяна на веществата, по-добра минерализация на костите. Движението влияе благотворно и върху психическите заболявания, нивата на стрес и тревожност, на депресивните състояние, както и намалява риска от развитие на деменция и редица хронични заболявания, свързани с процесите на остаряване¹³.

Според доклад на Европейската комисия (ЕК), основните рискови фактори за здравето на населението в страната, в това число и в СО, са поведенческите навици и състоянието на околната среда. За България дялът на умиранията, които са резултат от рискови фактори на поведението, се оценяват на 51% от всички смъртни случаи в страната, за сравнение този процент в ЕС е 39%. Рисковете, свързани с хранителния режим, включително ниската консумация на плодове и зеленчуци и високата консумация на захар и сол, имат определена роля за 33% от всички смъртни случаи през 2017 г., което е най-високият дял в ЕС и надвишава почти двойно средната стойност за ЕС (18%). Тютюнопушенето е допринесло за приблизително 21% от всички смъртни случаи, около 5% се дължат на употребата на алкохол, а 4% — на ниската физическа активност.

Фактори, които влияят върху причините за смърт, %

Източник: ЕК

¹³ Насоки на ЕС за физическа активност. Препоръчителни политически действия в помощ на физическа активност за укрепване на здравето, Брюксел 2008 г.

4.1. Здравен статус на населението

По данни на НЦОЗА за 2019 г. на територията на СО най-голям брой са хоспитализираните случаи със сърдечно-съдови заболявания – над 71 000 души. Най-голям сред тях е делът на хората над 65-годишна възраст. На 100 000 население за СО се падат 5393 хоспитализирани души, което е със 700 повече от средните нива за страната (малко над 4600). На следващо място в СО, с над 30 000 хоспитализирани случаи, са болестите на дихателната система. От всички хоспитализирани в СО случаи висок е делът на децата на възраст от 0 до 17 години – над 8000 случая. Децата, заедно с населението над 65-годишна възраст, са най-уязвимата група от респираторни заболявания. Общият брой на регистрираните към 2019 г. болни под наблюдение в психиатричните клиники е малко над 10 000 пациента. Физическата активност влияе положително върху всички тези заболявания и е фактор, който намалява риска от заболяемост.

4.2. Здравословно състояние на децата

Доклад на СРЗИ¹⁴ за физическото развитие и здравословното състояние на децата от заведенията за детска грижа и учениците от град София за учебната 2018–2019 година, подава данни за здравословното състояние и физическото развитие на децата в детските градини и училищата.

Показателят телесна маса показва, че близо 2% от децата на възраст от 10 месеца до 6 години страдат от затлъстяване и малко над 9% от тях са в рисковата група от затлъстяване. По показателят физическа дееспособност на децата над три годишна възраст, нормите са покрити само от 88% от децата. С нарастване на възрастта се увеличава делът на деца, при които се регистрира затлъстяване и в предучилищна възраст, на 6 години процентът вече е 2,7%. Резултатите при учениците от първи до 12 клас показват задълбочаване на проблема, като децата, които са регистрирани със затлъстяване са в интервала между 3,8 и 5,4%. В бъдеще наднорменото тегло е основен рисков фактор за различни хронични заболявания в по-напреднала възраст – като диабет или сърдечно-съдови заболявания. Анализът на заболяемостта при учениците показва, че затлъстяването най-често се регистрира сред десетокласници, като то е на първо място сред регистрираните заболявания с относителен дял от 17%, на следващо място е астмата с 12%, алергичният ринит с 11% и смущения на зрението с 11%.

Небалансираното хранене и лошото качество на въздуха допринасят за повишаване на алергичните състояния при подрастващите. Наблюдава се тенденция за увеличаване на броя на деца с регистрирани смущения в зрението. Регистрирани са най-висок дял гръбначни изкривявания сред учениците в 7 клас.

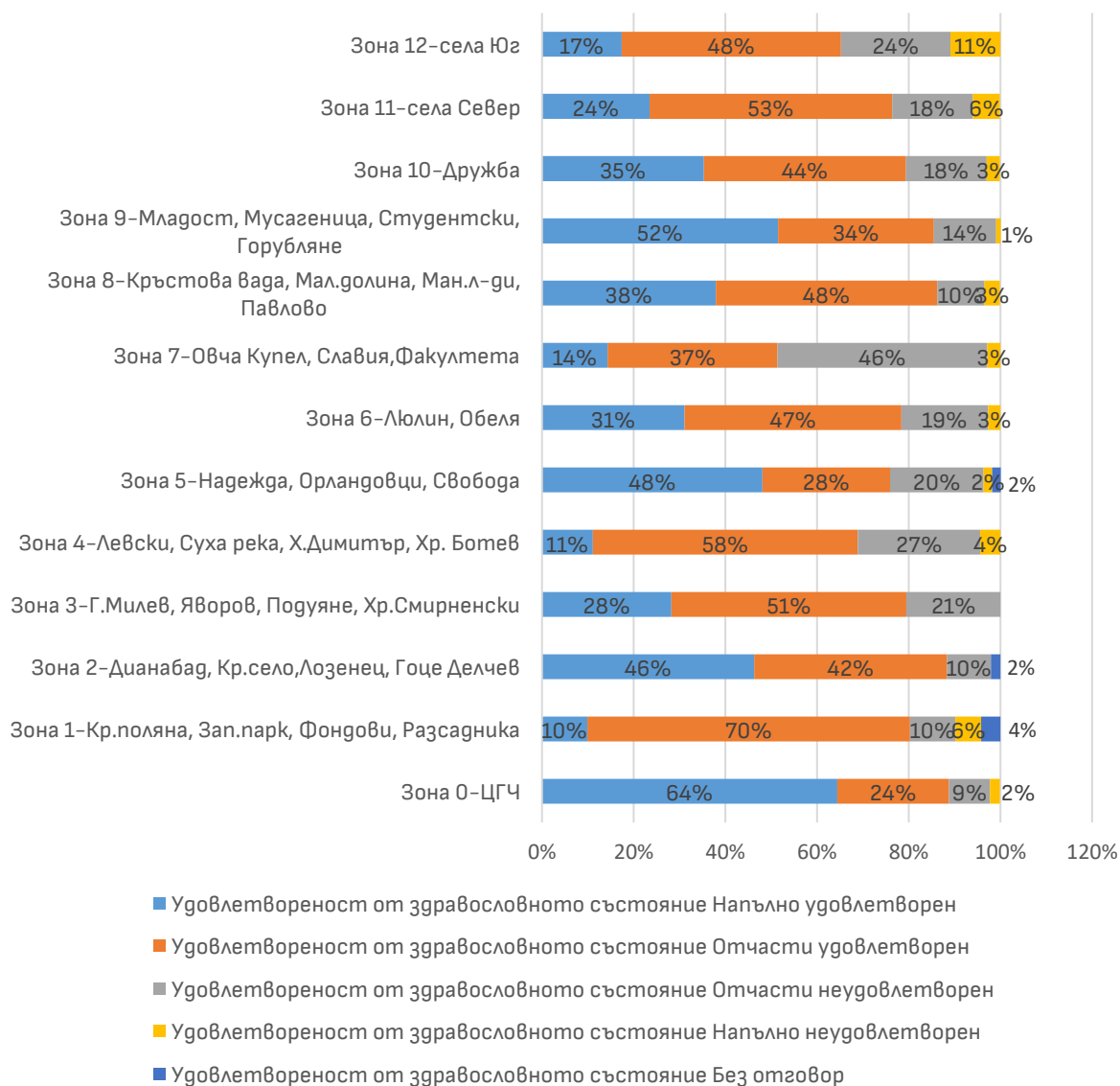
Тези данни показват нуждата от целенасочени действия за повишаване на физическата култура на учениците и изграждане на навици за движение, които ще допринесат за подобряване на общото им здравословно състояние.

¹⁴ СРЗИ, Анализ на физическото развитие, здравословното състояние и диспансерно наблюдение на децата от детските заведения и учениците от град София за учебната 2018/2019 година.

4.3. Удовлетвореност от здраве

Изследване за качеството на живот, проведено в края на през 2018 г., посочва, че един от пет жители на СО не е удовлетворен от здравословното си състояние. Най-високият дял на хора, които са декларирали това, живеят на територията на кварталите Овча Купел, Славия и Факултета. Населението, което е напълно удовлетворено от здравословното си състояние, е концентрирано в централните градски части. По-ниска е самооценката на здравословното състояние на хората над 60-годишна възраст, които живеят в СО, като 40% от тях не са удовлетворени от състоянието на здравето си. Това е фактор, който показва, че трябва да бъдат предприети целенасочени действия за подобряване на здравето на населението, а физическото възпитание и спортът са едно от средствата, чрез които може да се постигне по-здравословен начин на живот.

Удовлетвореност от здравословно състояние, %

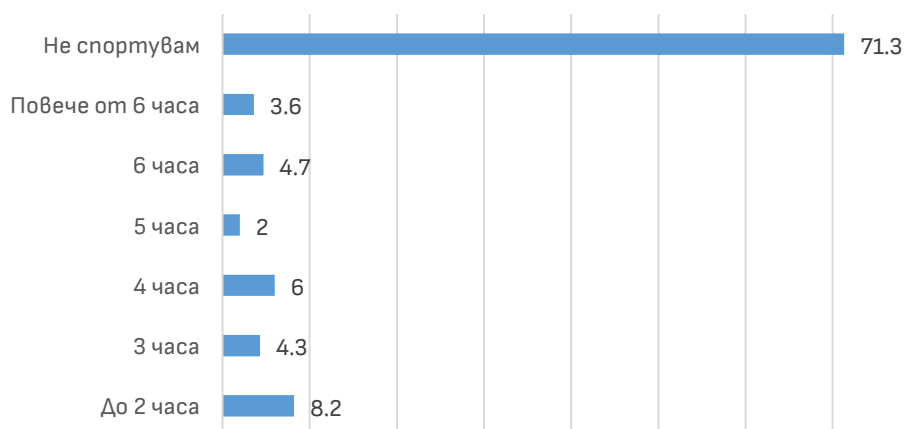

Източник: Изследване Качество на живот, Визия за София, 2019 г.

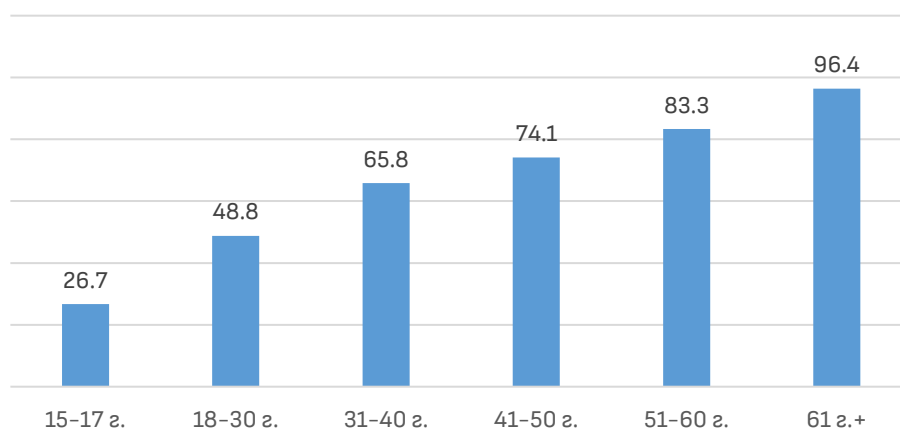
4.4. Навици за движение

71 % от жителите на Столична община над 15-годишна възраст изобщо не отделят време за спорт, като най-голяма част от тях живеят на територията на кв. Надежда, кв. Орландовци и кв. Свобода. Делът на неспортуващите нараства пропорционално с възрастта на респондентите, като 96% от хората във възрастовата група над 61 години са декларирали, че не извършват никаква спортна дейност. От останалите 29%, които са декларирали, че спортуват, най-голям е делът на хората, които отделят до 2 часа седмично за движение.

Колко време седмично отделяте за спорт?, %

Възраст на хората, които не спортуват, %

Източник: Изследване на качеството на живот, 2018 г.

Ниските нива на извършване на спортна дейност са характерни за територията на цялата страна, по данни на Евробарометър 68% от българските граждани на възраст над 15 години никога не спортуват, като това поставя България на едно от последните места в ЕС, по дял от населението, което не спортува, като това е повече от 20% над средната стойност за

страните в ЕС, където този дял е 46%¹⁵. Тези резултати показват, че следва да бъдат предприети действия за масово популяризиране на спортната дейност като част от всекидневието на всеки, но и като път към постигането на по-здравословен начин на живот.

5. Пространствен анализ на местата за физическа активност, спорт и туризъм

5.1. Места със свободен достъп за физическа активност и спорт на открито

Тази част на пространствения анализ разглежда системата от обекти за физическа активност и спорт на открито, преимуществено със свободен достъп или възможност за осигуряване на такъв при определени организационни условия. Това са обектите с най-голямо значение за осигуряване на ежедневния достъп на жителите и гостите на града до движение и спорт, независимо от социалния им статус, икономическите възможности, възраст и образование.

Последователно са разгледани **откритите публични площадки за физическа активност и спорт** с локално значение в кварталите, съоръжения като фитнес на открито и тенис маси и други площадки, които дават възможност за осигуряване на ежедневна физическа активност.

Отделно е анализирана и системата от **паркове и градини** и достъпа на населението до отделните обекти като предпоставка за повишена възможност за движение и достъп до благоприятна за здравето и психиката среда.

Като отделна група се разглеждат **местата за игра** на територията на общината. Към настоящия момент тези обекти осигуряват условия за движение предимно за възрастовата група до 6/12 години, и то не повсеместно. Тази специфична група места е незначителна част от цялостната система от публични пространства за физическа активност, движение и спорт.

5.1.1. Открити публични площадки за физическа активност и спорт

Спортни площадки, фитнес площадки и тенис маси

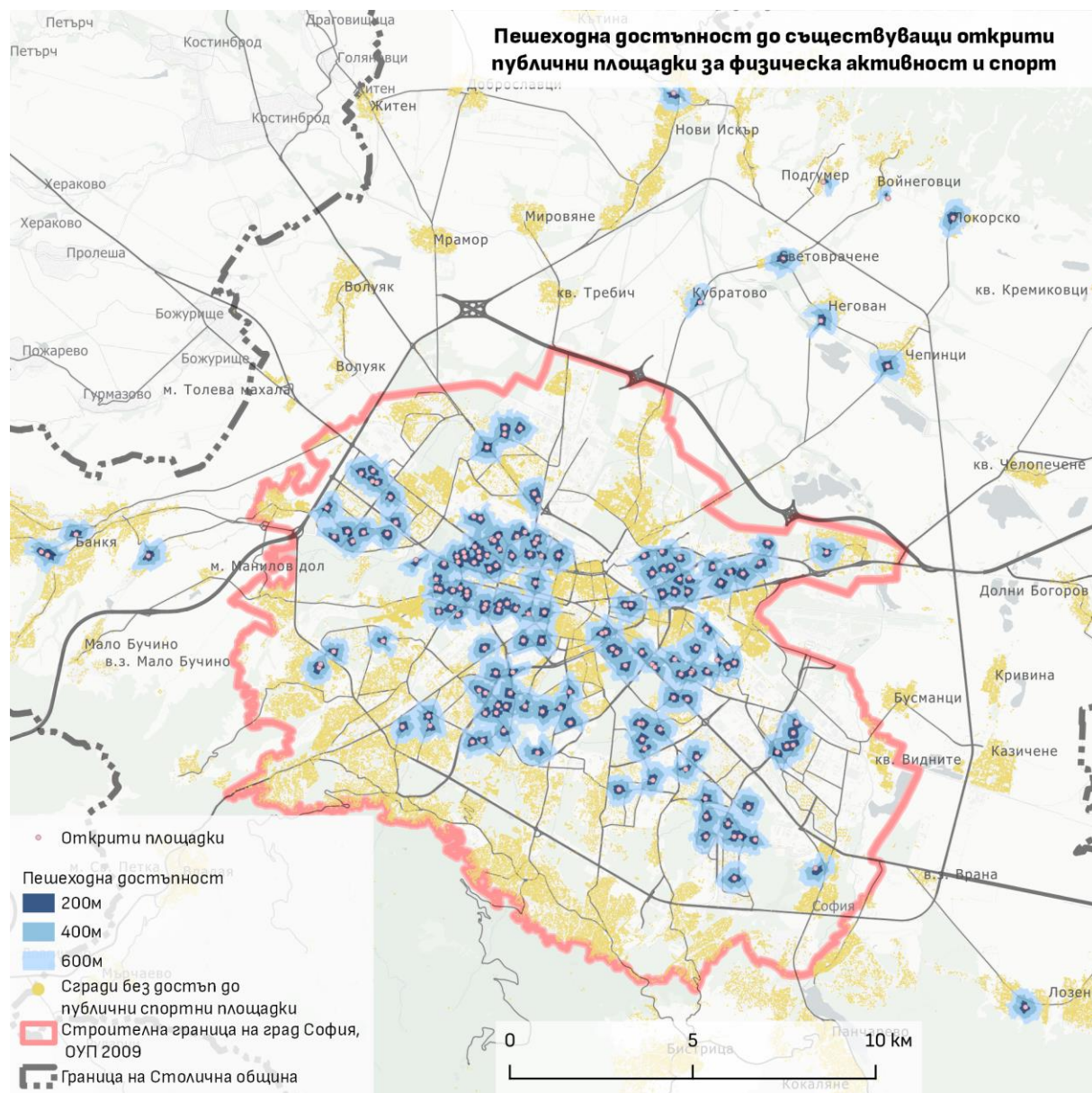
На територията на общината са регистрирани **170 броя** спортни площадки за широко обществено ползване на открито, стрийт фитнес и тенис маси.

Анализът показва, че около половината от населението на общината (700 222 души¹⁶) има пешеходен достъп до поне един такъв обект. Въпреки относително големия брой потенциално обслужени жители и гъстата мрежа на обектите,

¹⁵ Special Eurobarometer 472, Report. Sport and Physical Activity. Fieldwork: December 2017. Publication: March 2018. Wave EB88.4 – TNS opinion & social for the European Commission Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, https://www.sporinfo.eu/ebs_472_sum_en-2018

¹⁶ по данни за населението спрямо РЗП на жилищните сгради

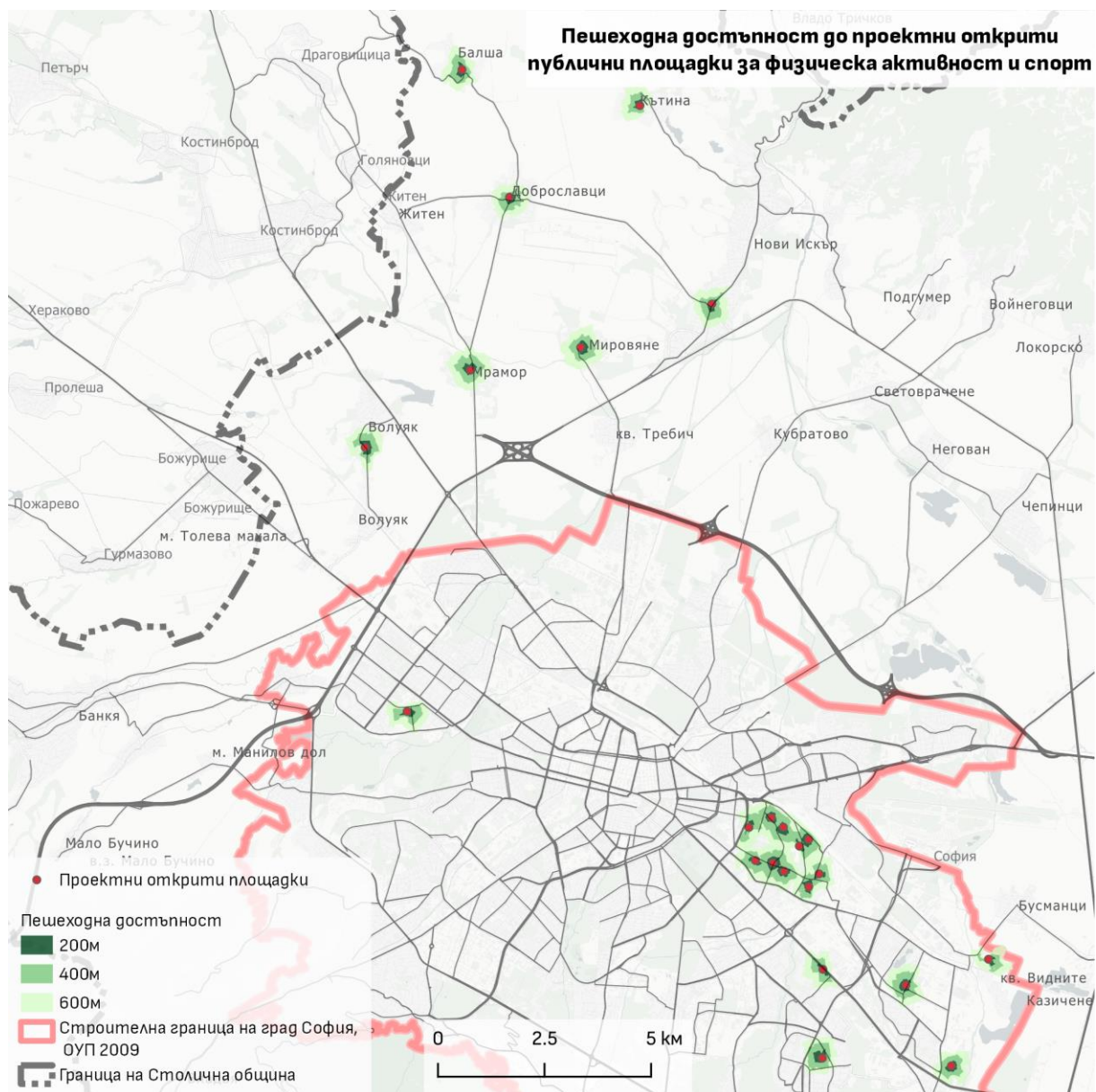
правят впечатление зони на повишена концентрация на спортни площадки и зони без достъп. Немалка територия от централната градска част няма достъп до открити площадки за физическа активност и спорт, което е пряко свързано с кварталната структура и липсата на терени за обособяване на зона за физическа активност.

По данни от районните администрации от 2021 година, 22 броя спортни площадки, фитнеси на открито или тенис маси предстои да се изградят. Най-голям дял от подадените проектни идеи са в кв. Редута, Гео Милев и Слатина, както и в част от селата около компактния град.

Изследван е потенциалният достъп и до тези обекти, които биха обслужили 99 446 души¹⁷, сред които 42 721 души ще бъдат новообслужени.

¹⁷ Изчислени на база РЗП на жилищните сгради

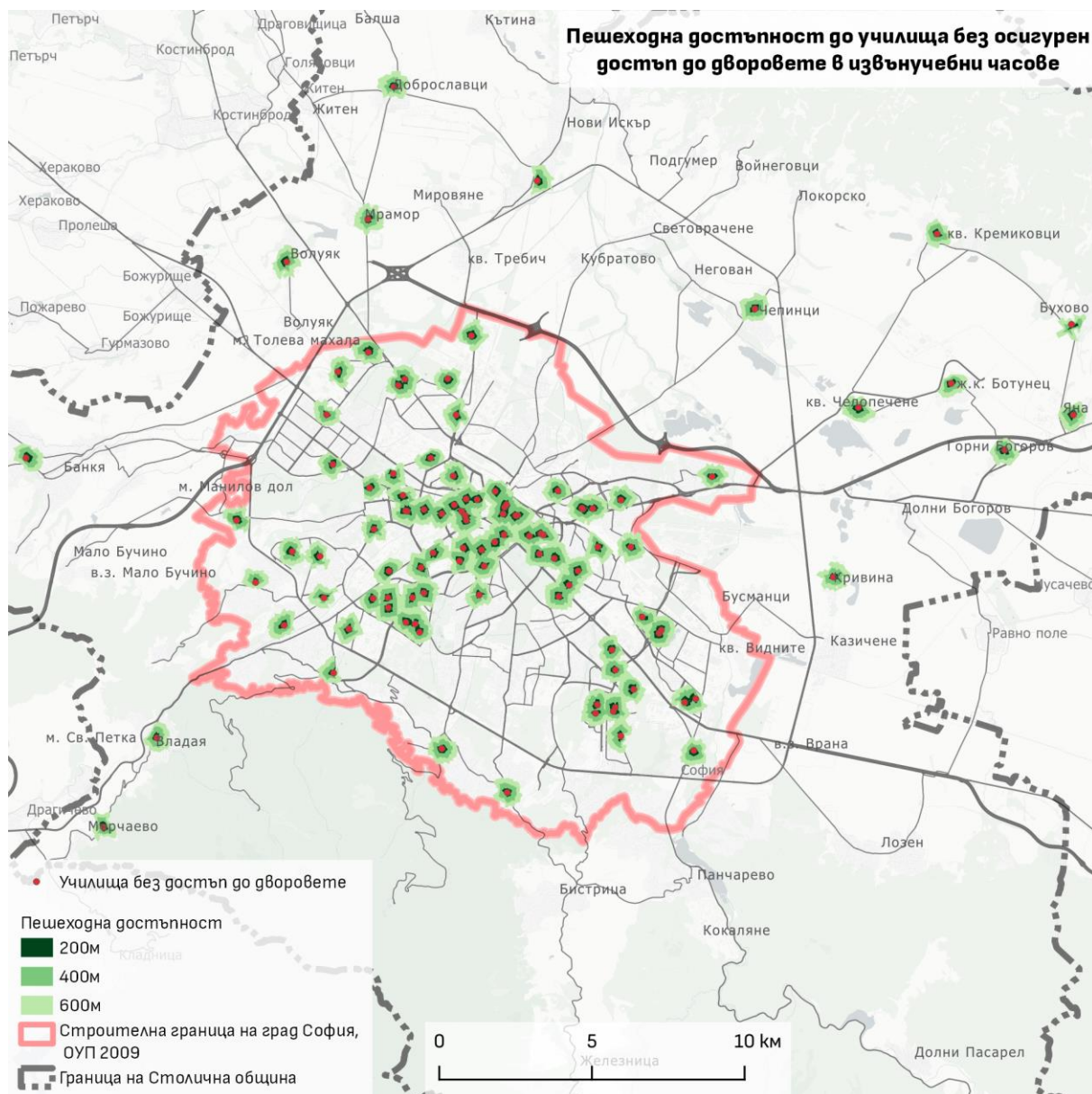
Училищни дворове на публичните училища – общински и държавни

Училищните дворове с големите си, безопасни и осветени площи също са част от обектите за физическа активност на открито. За 70 броя от 150-те публични училища на територията на Столична община има данни за **осигурен публичен достъп в извънучебните часове**. В резултат на добре балансираната система от учебни заведения на територията на общината, този слой от обекти значително подсилва мрежата от места за спорт и физическа активност. При самостоятелно разглеждане училищните дворове с осигурен достъп предоставят място за физическа активност на цели **407 763 души**¹⁸.

¹⁸ изчислени на база РЗП на жилищните сгради

104 е броят на общинските училища, които към момента не предоставят свободен достъп до дворовете си в извънучилищно време или не са подали информация. Ако тези обекти се включат в системата от места за физическа активност и спорт на открито, те биха дали допълнителен достъп в рамките на 9 минути ходене пеша на 601 544 души, от които **407 763** новообслужени.

Пространственото разпределение на училищата осигурява добър достъп на жителите на общината до открити пространства за спорт и физическа активност. За някои от териториите училищният двор, макар с възможност за ползване в ограничен времеви диапазон, е единственият обект за достъпен спорт и физическа активност в безопасна среда на открито. Осигуряване на свободен или контролиран достъп до всички общински училищни дворове в часовете след учебни занятия значително ще увеличи възможностите за активен живот на жителите на общината.

Градски спортове в откритите публични пространства

От години в Столична община се развиват различни градски спортове, като скейтбординг, втх, ролери, а в последните години голяма популярност намират тротинетките и лонгбордът.

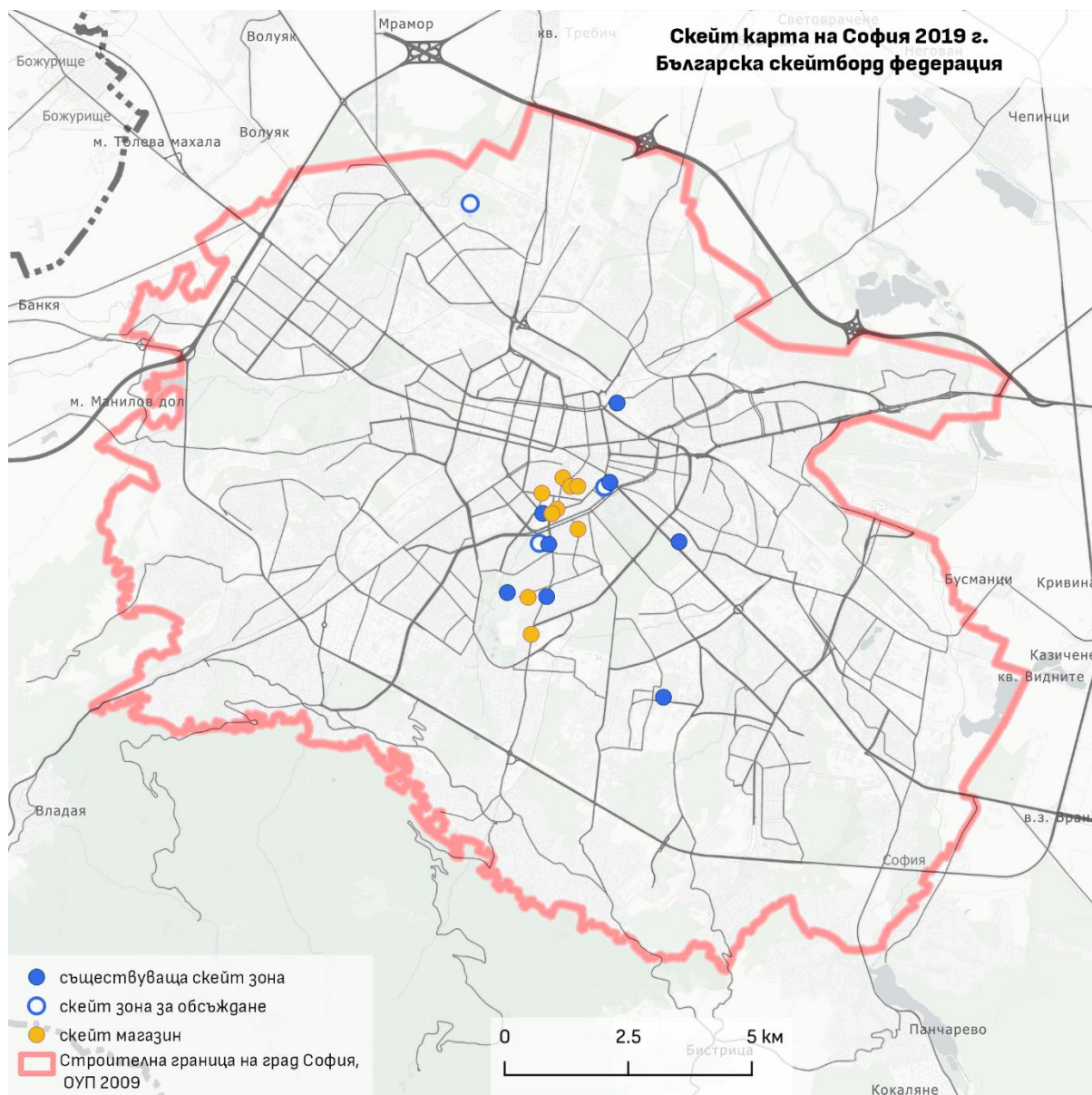
Скейтбордът е един от популярните спортове сред младите хора и подрастващото население в България. След дългогодишната еволюция на спорта се открояват много различни стилове на практикуването му. Така нареченият „лонгборд“ включва в себе си високоскоростни спускания, танци и трикове без да е нужна каквато и да е специализирана инфраструктура. Конвенционалният, добре познат скейтборд, може да бъде практикуван както на добре оборудвани специализирани площадки, така и на разнообразни места в градската среда като паркинги, площи, празни басейни, градини и паркове и много други. Всички проявления на спорта комбинират и развиват в практикуващите умения като баланс, ловкост, стимулират въображението и креативността, подбуждат желание за изследване на градската среда и мотивират спортистите да прекарват повече време на открито в общодостъпните публични пространства.

Скейтбордът не бива да бъде разглеждан само като спорт. Неговото културно значение излиза много отвъд самите скейтбордисти, а движението е вдъхновило милиони по света, повлияло е на модни и музикални тенденции. Усещането за общност в скейтбордистите е един от силните позитиви на спорта. Самият акт на практикуване, каране, измисляне и усъвършенстване на трикове често остава малка част от цялостното преживяване, а аспектът на социализация, комуникация с връстници и вписване в градската среда на практикуващите го превръща спорта в една изключително комплексна, динамична и стимулираща дейност.

За разлика от много други спортове, скейтбордистите разчитат на споделени публични пространства, като това ги е превърнало в неизменна част от градската среда. Именно затова тези тенденции следва да бъдат запазени и стимулирани както в площи, пространства, така и в паркове, градинки и междублокови пространства. Възможно е някои вече съществуващи паркови алеи и пътеки да бъдат обозначени като такива споделени за пешеходци и скейтбордисти, а обикновените минувачи и практикуващи спорта да подхождат с повишено внимание към тези участъци. Самите съоръжения, предназначени за скейтборд, могат да бъдат вкопани в земята, и често са доста компактни, с което не утежняват визуално и пространствено средата, в която са разположени.

Някои от най-разпознаваемите места за практикуване на тези спортове са емблематични публични пространства в града като Княжеската градина, Националният дворец на културата и Националният музей „Земята и хората“. Това прави тези спортове изключително видими в градска среда и един от посланиците на активния живот и спорта. През годините мрежата от обекти, свързани със скейта, се разраства и вън от пределите на равно настиланите градски площи. Скейт зона има в парка в Студентски град, а спортът вече е често срещан и по парковите алеи, където настилката е относително подходяща.

Част от скейт картата винаги са били и обектите, свързани с тези спортове, а именно магазините за екипировка и принадлежности, които се явяват и място за среща на тези, които се занимават и интересуват от скейт, колела, ролкови кънки. В София функционират и няколко частни обекта, които позволяват практикуване на спорта и в зимните месеци и при лоши метеорологични условия, но те не са достатъчно за да отговорят на интереса. Регламентирани публични скейт зони на полузакрито или закрито все още няма.

От учебната 2019/2020 г. Национална спортна академия „Васил Левски“ (НСА) въвежда сред специалностите си и скейтборда, което би позволило професионалното развитие на спорта. Междувременно на летните олимпийски игри в Токио 2020 г. скейтбордът прави своя дебют като олимпийски спорт в класическите дисциплини „парк“ и „стрийт“.

От няколко години се обсъждат проекти за обособяване на нови скейт зони, които да задоволят повишеното търсене и да позволят развитие на спорта в града. Това са участък в Северен парк, както и две други потенциални местоположения – в Княжеската градина – едно от емблематичните за спорта места в града, и на мястото на просторен терен с вече запечатана почва в пределите на Южен парк 2 (заг хотел Хилтън).

Реализирането на специализирани скейт зони в града би осигурило условия за развитие на спорта. Местата за скейт в града обслужват още и карането на кънки, ролери и втх. Разширяването на мрежата от специализирана инфраструктура би насърчило тези така търсени от младежите спортове. Би се повишила видимостта на спорт и активен начин на живот в града и биха се

намалили потенциалните опасности от конфликт по пешеходните алеи в оживените паркове.

5.1.2. Паркове и градини

Като допълнителен анализ по отношение на достъпа до пространства за физическа активност и спорт са разгледани парковете и градините в общината. Там свободно може да се практикуват различни видове спорт, както и да се изграждат навици за физическа активност на хора от всички възрастови групи, което ги прави неделима част от системата на обекти, свързани с движение и здраве. Едни от честите физически активности, наблюдавани в парковете на града, са разходките, бягането, практикуването на йога, гимнастика, танци и групови тренировки, каране на колело, на скейтборд, лонгборд и ролкови кънки, петанк, както и федербал, фризби и гоненица.

Изследване, проведено от Софияплан през октомври 2021 г. относно ползването на парковете в общината, показва, че в края на втората година от пандемията с Ковид-19, 59% от респондентите са започнали да посещават паркове и градинки повече в резултат на епидемиологичната обстановка и затварянията. 22% от респондентите често спортуват в парковете. Във възрастовата група 15–24 г. този процент е дори 29%.¹⁹

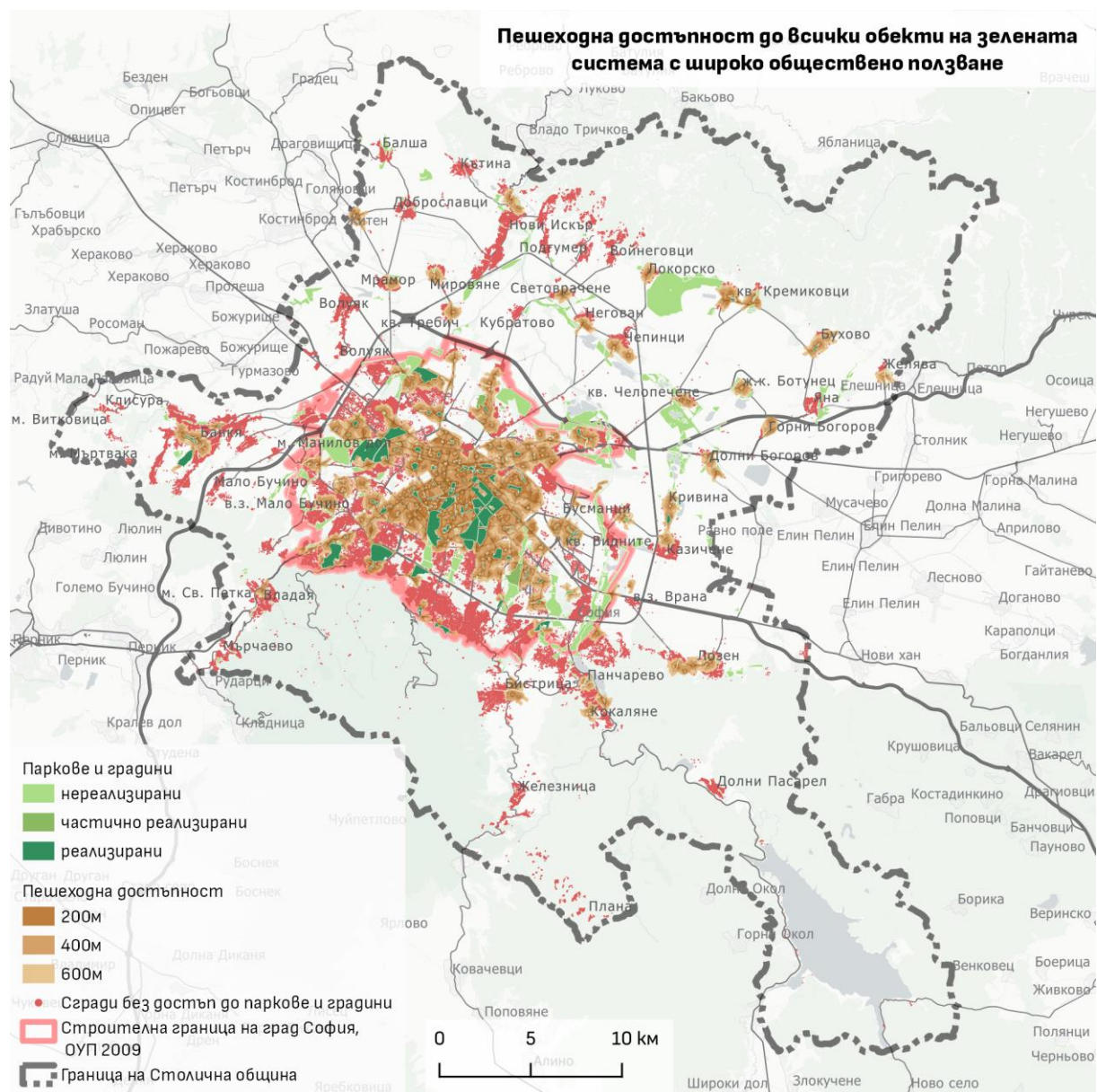
По данни за населението (на база РЗП на жилищата) **945 990** души имат достъп до **реализирани и частично реализирани обекти на зелената система** за широко обществено ползване в рамките на не повече от 600 м или 9 минути ходене пеша. Това са почти $\frac{2}{3}$ от населението на общината (61%).

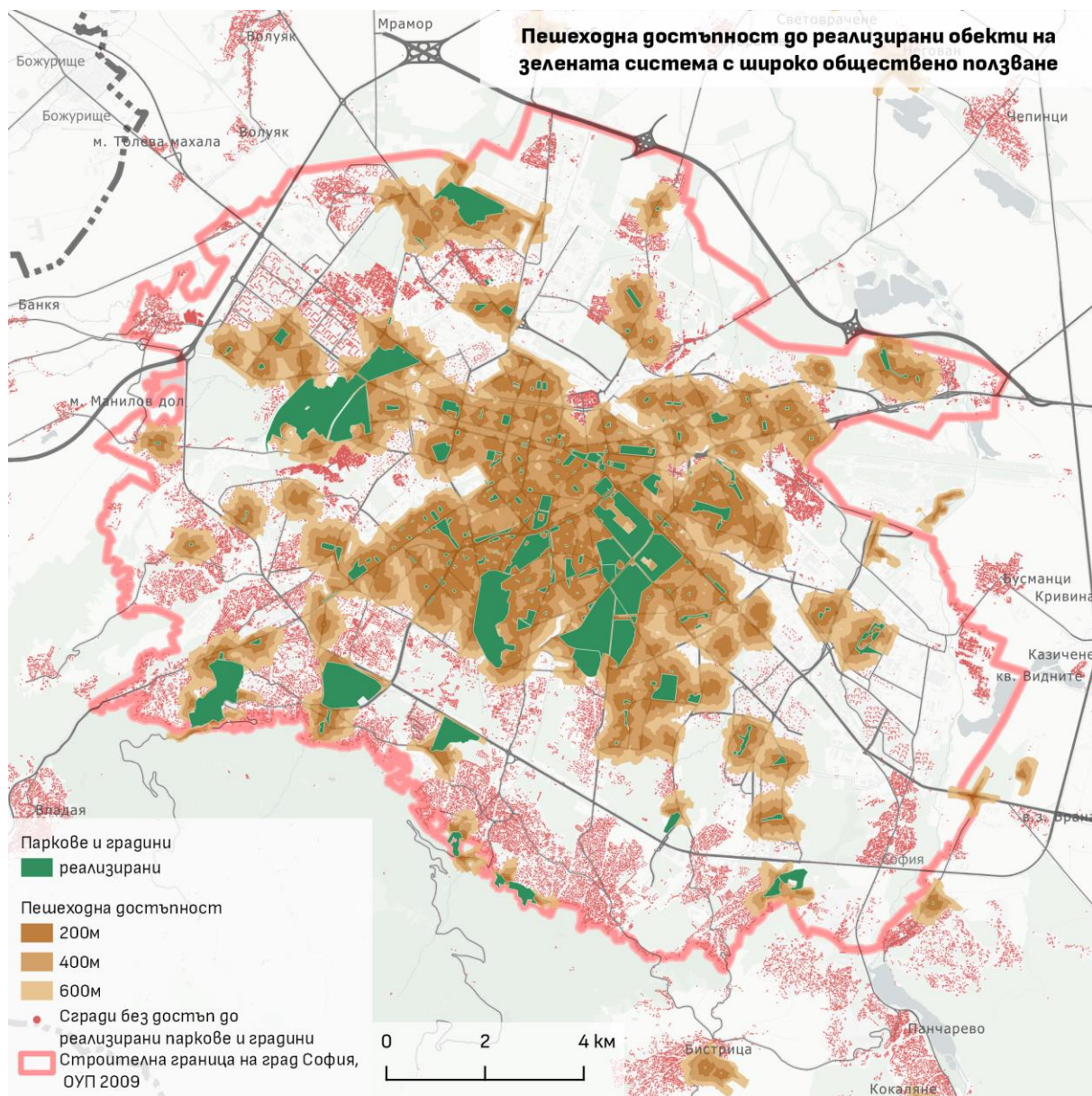
Анализът показва, че малкото места, в които няма удобен достъп до обекти на зелената система за широко обществено ползване, са градоустройствени единици (ГЕ) в южните части на града, част от кварталите Люлин, Обеля, Надежда, Орландовци, Света Троица, Фондови жилища и Драз махала, кв. Христо Ботев, НПЗ Изток Къро, Дружба 2, кв. Горубляне и някои от селата в СО.

За част от ГЕ без достъп следва да се отчете, че за сметка на липсата на достъп до обекти на зелената система за широко обществено ползване, те граничат с други природни ресурси за физическа активност и спорт като водни обекти, планини и равнини, често част от тематичните паркове от макро характер, определени в ОУП.

Достъпът до парк или градина не заменя достъпа до спортна инфраструктура, въпреки това територията следва да се разглежда комплексно с всичките ѝ гадености и предизвикателства, за да се планират съответните действия. При отчитане на природните ресурси, до които част от ГЕ имат достъп, за сметка на паркове и градини, тези с най-голяма липса на територии за физическа активност в природна среда са южните квартали, под околовръстния път, Люлин, Обеля, Надежда, Света Троица, Фондови жилища и Драз махала, кв. Христо Ботев, НПЗ Изток Къро, Дружба 2.

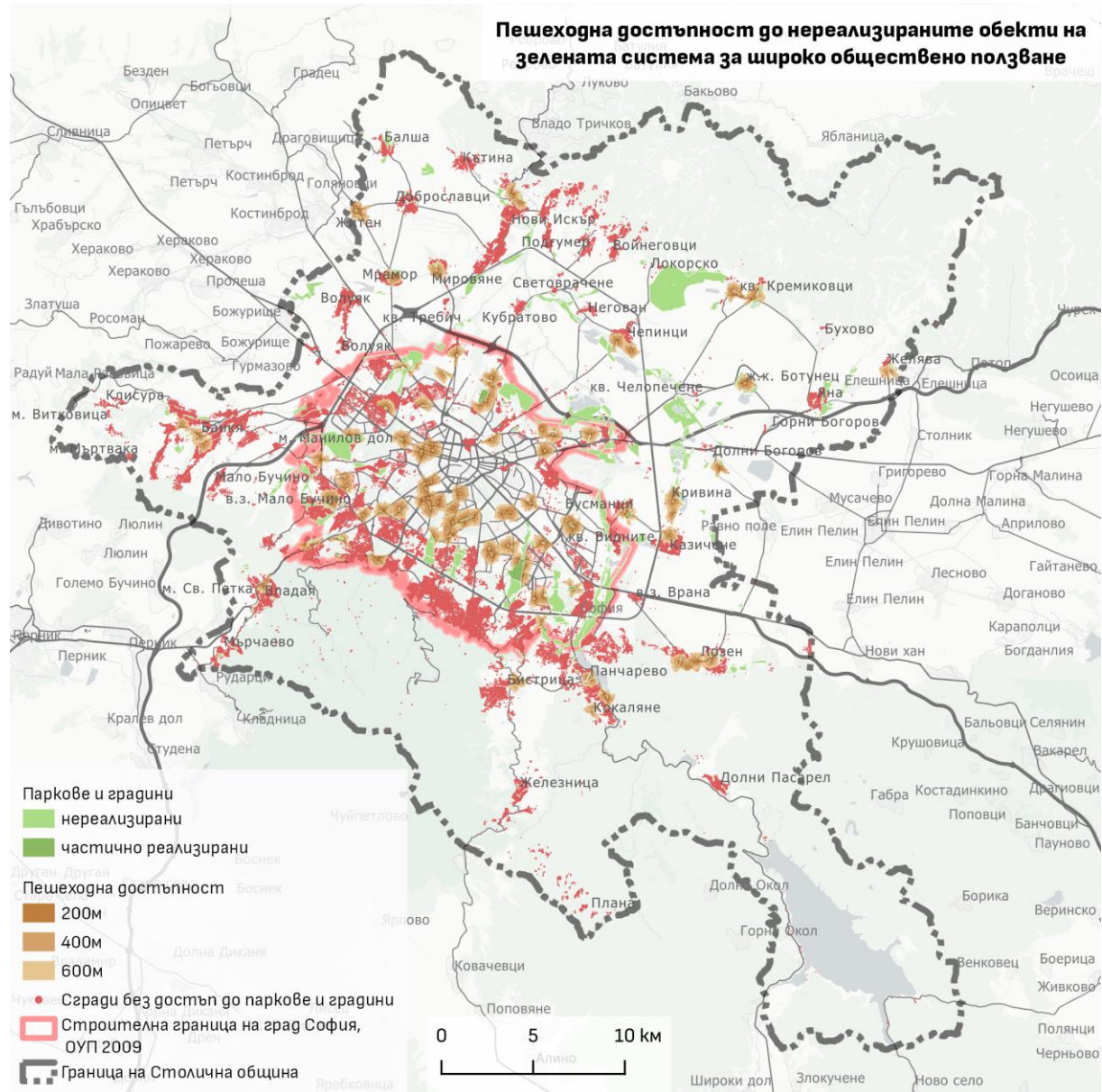
¹⁹ Изследване на екосистемните услуги, 10.2021, МаркетЛинкс за Софияплан. Извадка: 1342 респонденти на възраст 15+ с квота по пол и район на СО <https://sofiaplan.bg/2021/11/05/ecosystem-news/>

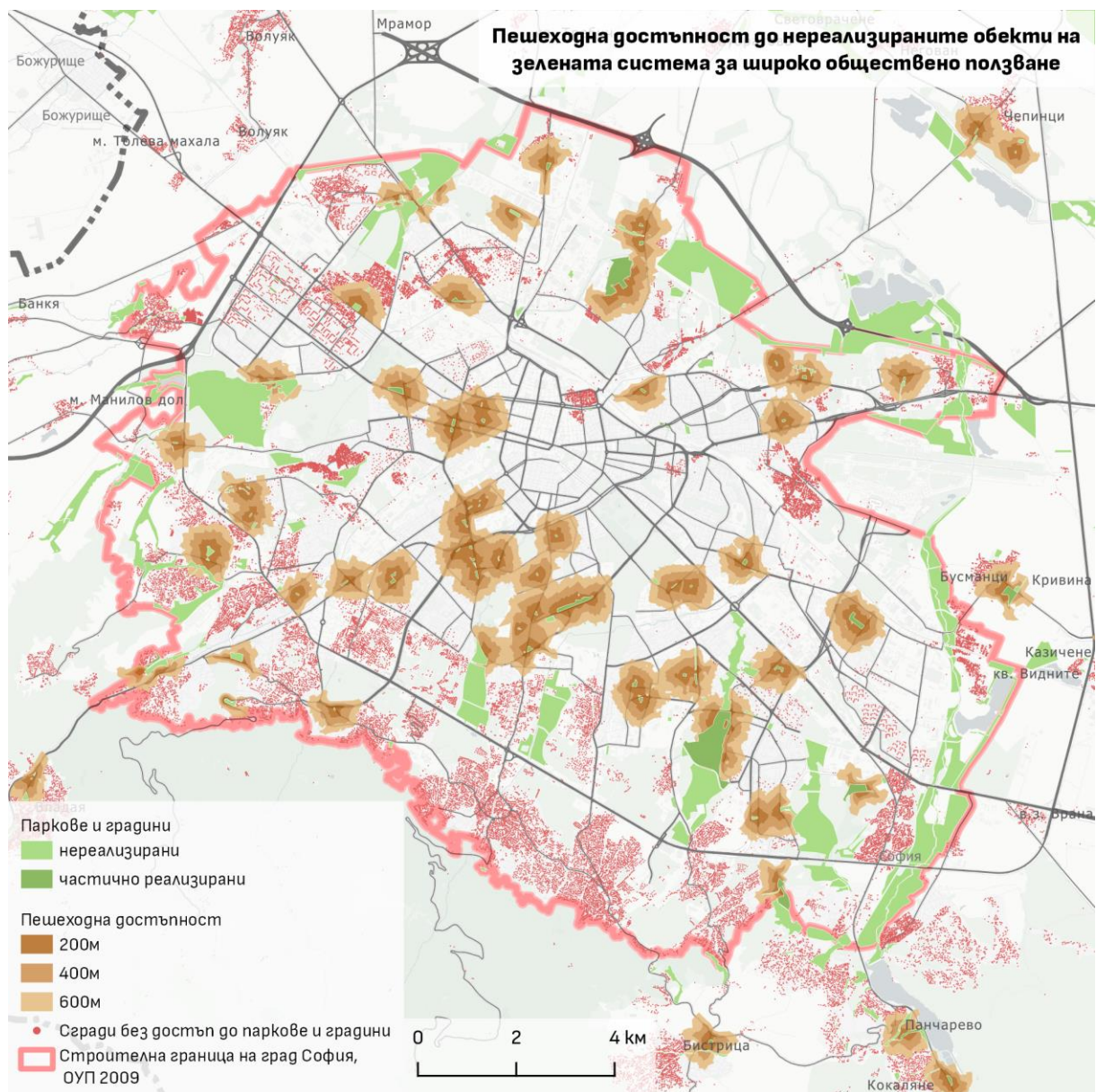

Парковете и градините, предвидени по ОУП, **които към този момент не са реализирани**, са анализирани от гледна точка на допълнително осигуряване на достъп до природосъобразна среда с повече възможности за движение и спорт. При реализиране на тези паркове и градини допълнително **89 973** души ще имат достъп до открито пространство за физическа активност и спорт в рамките на 600 м или 9 минути ходене пеша (допълнително 6% от населението или 67% общо). Това ще увеличи броя на обслуженото население и ще осигури плътност на зелената система, която ще предостави повече възможности за спорт и физическа дейност за населението, а и ще подобри възможностите за пешеходен и велосипеден достъп и до много спортни и туристически обекти в града и общината. Част от нереализираните обекти на зелената система са именно в териториите, в които има най-голям недостиг на открити публични места за физическа активност и спорт.

Пешеходна достъпност до нереализираните обекти на зелената система за широко обществено ползване

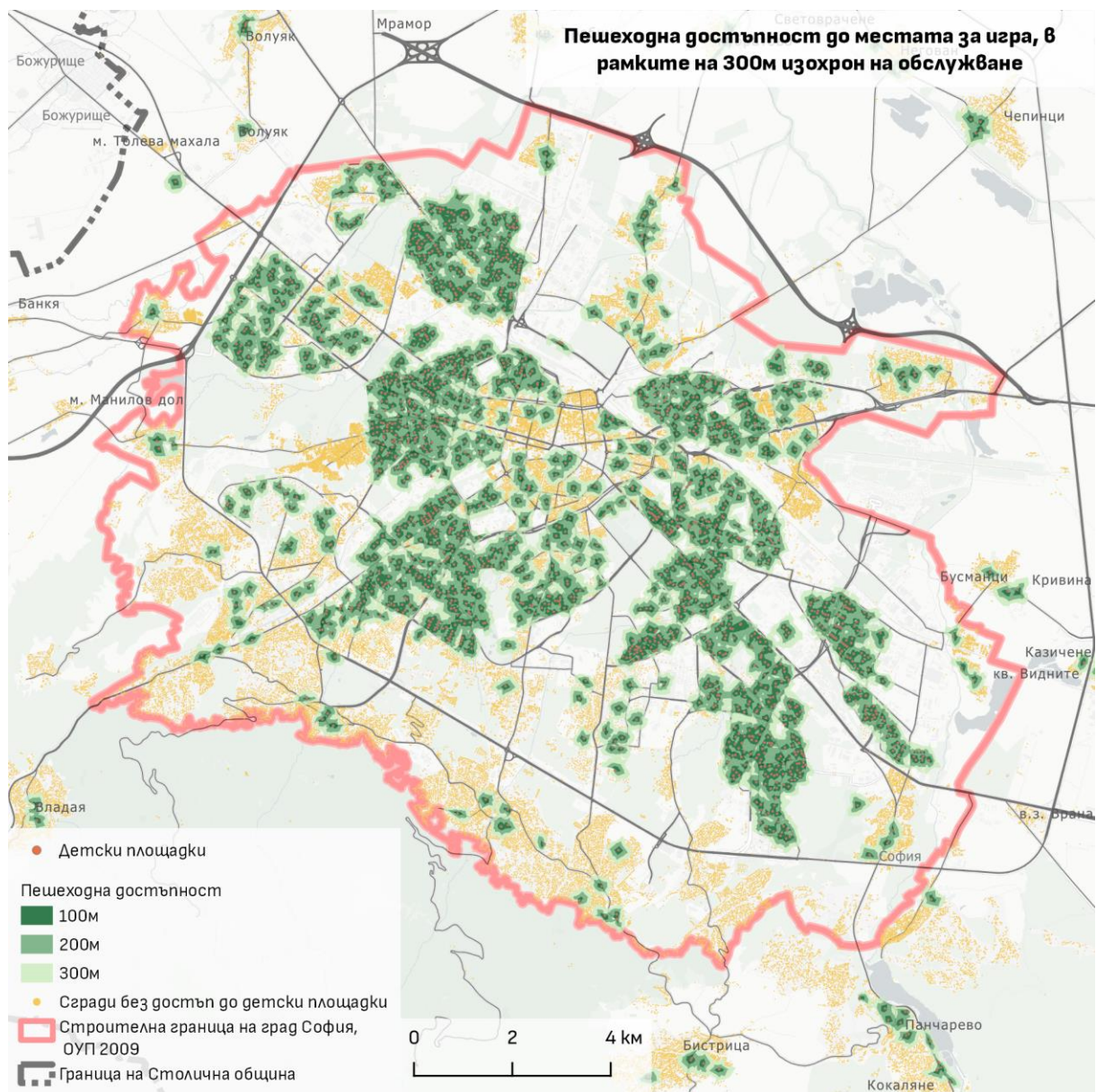
5.1.3. Места за игра

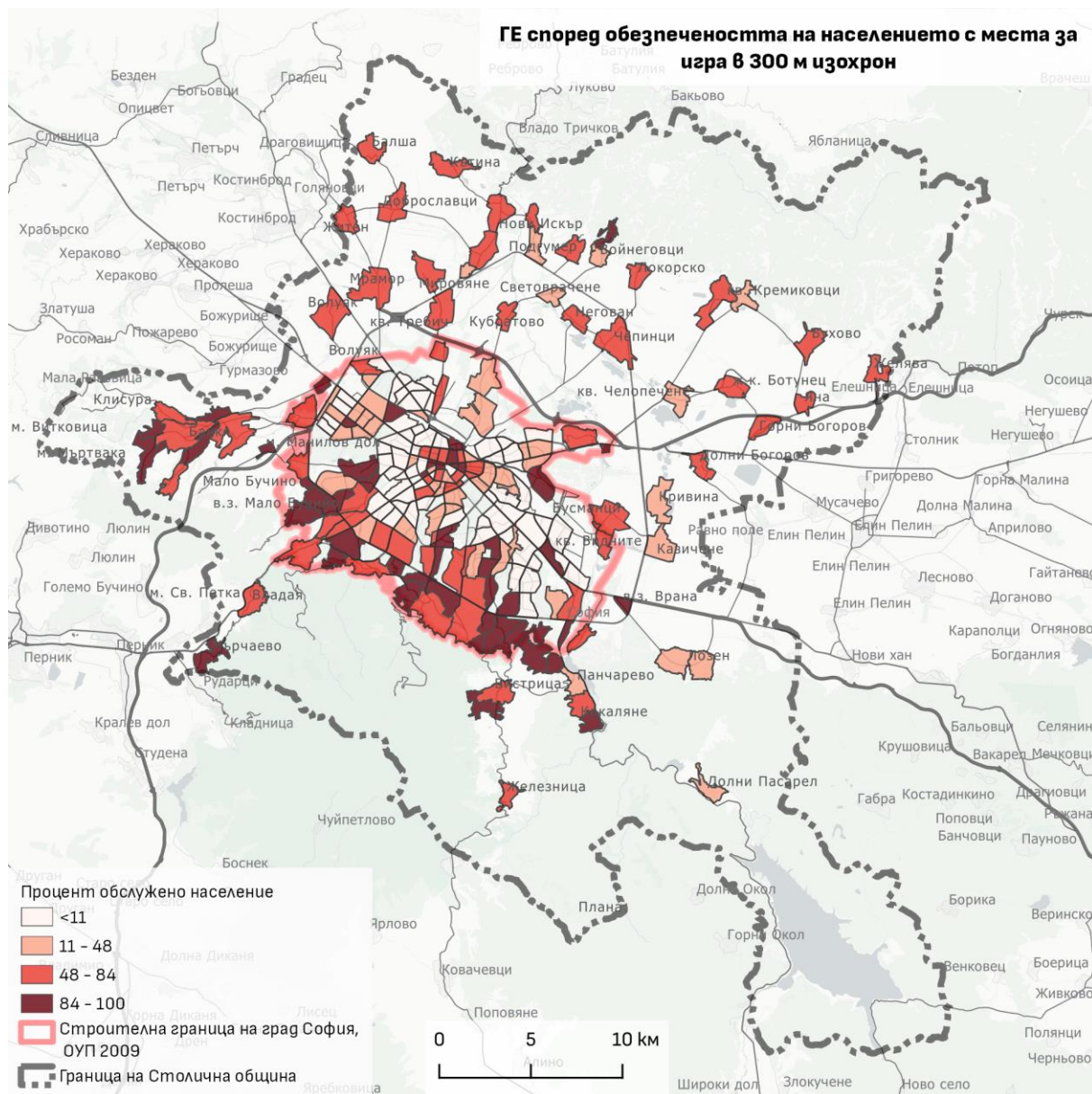
На територията на Столична община са идентифицирани **1779 места за игра**²⁰. Тук критериите за пешеходен достъп стъпват на нормата от максимум 300 м до детска площадка. Това разстояние отчита по-ниската средна скорост на ползвателите (малки деца с родителите им) и съответната необходимост от по-голяма близост. Анализ на обслуженото население в пешеходния изохрон от 300 м показва, че до места за игра достъп имат **1 051 409** души, което се равнява на $\frac{2}{3}$ от населението на общината (или 68%).

Мрежата от места за игра е значително гъста и покривна, въпреки това се идентифицират територии без осигурен достъп до места за игра. Обобщение на статистиката за всяка ГЕ показва територията на общината според степенята на достъп до места за игра на населението. Открояват се дефицити в различни по характер територии в различни части на общината. В централната градска част на София се забелязват места с подчертана липса на достъп до места за игра – от централна жп гара до административния център на града, както и източно от НДК. Кварталите Христо Ботев и Факултета нямат нито една площадка за игра. Значително несъответствие между нуждите и осигуреността се забелязват и в южните квартали – Манастирски ливади, Кръстова вада, Витоша, Студентски град, Малинова долина, Младост 4 и зоната около Камбаните, Драгалевци, Симеоново, Киноцентъра, където населението в последните години бележи ръст. Във вилните зони около Банкя и повечето села в общината, където гъстотата на обитаване е по-ниска, осигуряването на равномерна мрежа от места за игра също е предизвикателство.

²⁰ Подробен анализ на физическото състояние, отговорностите и пр. е наличен в Стратегията за ролята на местата за игра и начините за тяхното създаване, адаптация и поддръжка на територията на Столична община „София играе“, подготвена от ОП „Софияплан“ и актуализирана през пролетта и лятото на 2021 г.

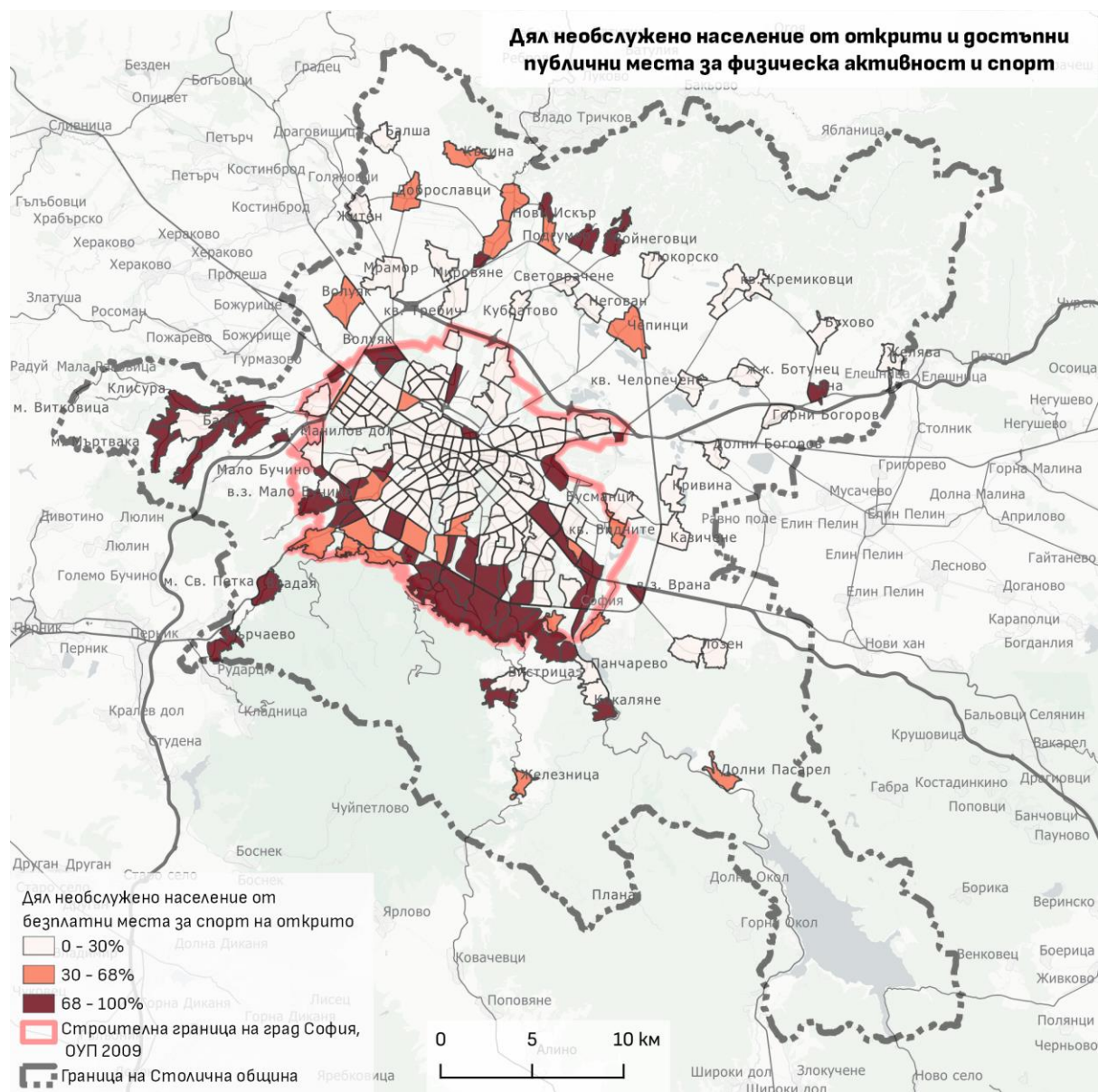

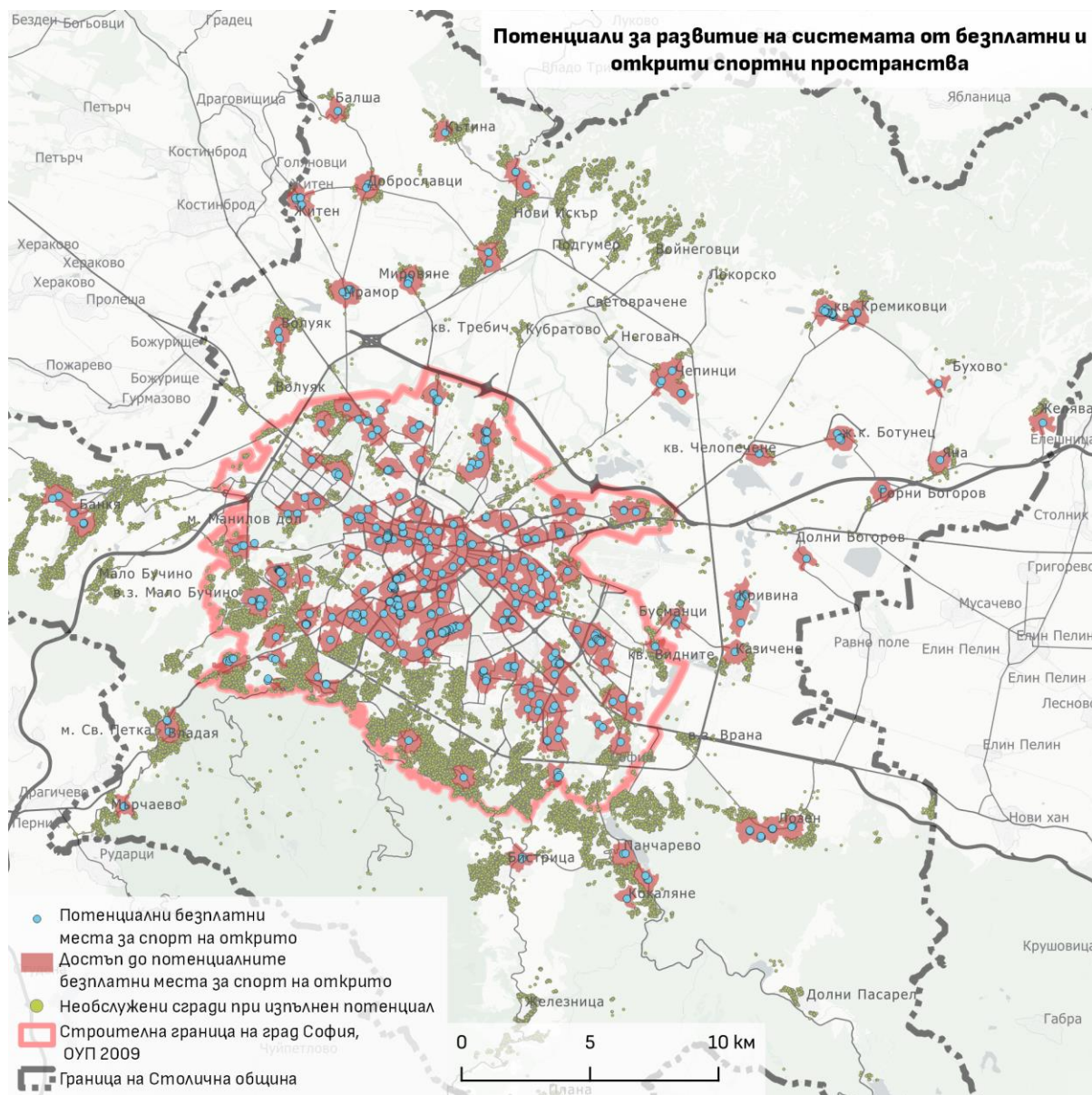
5.1.4. Изводи и препоръки

При комбиниране на резултатите от **анализите за достъп** до реализирани открити публични места за физическа активност и спорт по т.5.1.1 и т.5.1.2, при изчисления на база капацитет на жилищните сгради и обекти (30 кв. м на жител), **1 219 976** души имат достъп до места за спорт и физическа активност на открито. 332 487 души са без непосредствен пешеходен достъп до места за спорт и физическа активност на открито, което е значителен недостатък, особено при ограничителните условия върху закритите места за спорт, наложени от Ковид-19. Липси са идентифицирани основно в кварталите около южната дъга на софийския околостретен път, както и в голяма част от селата в общината.

При анализ на потенциалите (потенциален достъп до проектни обекти и училищни дворове без достъп към момента и нереализирани паркове) някои от дефицитите биха се елиминирали. Това важи в най-голяма степен за териториите: кв. Орландовци и кв. Бенковски, части от кв. Младост 1 и Младост 3, част от Овча Купел, кв. Слатина, част от кв. Дружба, част от централната градска част, както и някои малки попълнения по кварталите на София, което допринася за повишаване на статистиката на хора с достъп до свободни пространства за спорт и физическа активност на открито. Друго допълнение биха били селата, които са в близост до строителната граница на София, както и тези в северозападната и източната части на Столична община. .

Според анализа има места, в които дори да се реализират всички потенциали, ще има недостатъчно пространства за спорт и физическа активност на открито. Впечатление правят южните територии, както от северната страна, така и от южната страна на околоръстното. Това са територии с различен характер, които ще изискват различни мерки за повишаване на достъпността до спортни площадки, дворове на училища или парк за спорт и физическа активност. В голяма част от тези територии наличието на зелени клинове може да предостави достъп и до пространство за спорт или някаква физическа активност. Това са Кръстова вада, Малинова долина Лозенец, Манастирски ливади, Драгалевци, Симеоново и части от Овча купел.

Други територии, в които също ще останат необслужени хора, са квартали с по-ниска интензивност на обитаване, а именно зоните за нискоетажно застрояване..

Забелязва се тенденция за недостатъчна обслуженост в част от жилищните комплекси, които търпят развитие в последните години. Това са териториите южно от Западен парк, заедно с част от жк. Овча купел, Обеля, Орландовци, Левски В и Г, Сухата река, Горубляне, както и селата около София.

Част от териториите биха повишили степента на обслужване на населението при идентифициране и припознаване като допълнителен ресурс териториите на **нереализираните подробни устройствени планове за спорт и атракции**. При планиране на нови места за спорт и физическа активност тези терени биха били приоритетно разглеждани като такива с вече осигурена регулационна основа. Друга възможност, която не бива да се подценява, е ползването на терените на нереализирани ПУП с отреждания за обекти на зелената система, до реализиране на предвижданията за открити обекти за спортни дейности и площадки за игра.

Териториите с идентифицирани нужди са различни като характер и местоположение, което предполага различен подход и мерки за преодоляване на недостатъците. За ГЕ в контакт с природните дадености на Витоша, Люлин, Плана, Лозенската и Стара планина е налична алтернатива за достъп до места за физическа активност и спорт.

Местата за игра, макар изключени от комбинирания анализ на достъпа до открити публични места за физическа активност и спорт, следва да се разглеждат като неделим компонент от системата и на ниво обект да се търсят възможности за интегрирано планиране на места за игра и физическа активност едновременно. Това и към момента се наблюдава при реализиране на нови спортни площадки по райони и следва да продължи да се прилага системно.

5.2. Места за физическа активност, спорт и игра в обектите на образованието

Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони задава отношението между брой деца и площ на имота както за детски градини, така и за училища.

Необходимата площ на терен, предназначен за детска градина, се определя със следните нормативи:

- **за яслени групи** – по 25 кв. м/дете и по изключение във вече усвоени жилищни територии – по **20 кв. м/дете**;
- **за градински групи** – по 35 кв. м/дете и по изключение във вече усвоени жилищни територии – най-малко по **25 кв. м/дете**.

В контекста на настоящия анализ и територията на СО се взима втората категория норми за усвоени жилищни територии, съответно **20 кв. м/дете за яслени групи и 25 кв. м/дете за градински групи**.

Същата наредба определя и нормите за плътност и интензивност на застрояване в терена за детски градини. Те са съответно:

П застр. – до 30%

К инт. – до 0,6
необходимо озеленяване П озел. – 40%.

При изменение на ЗУЗСО, П озел. се променя съответно от 40% на **50%**.

Най-малката площ на терен за училище в усвоени градски територии се определя с норматив по **8 кв. м/ученик** за училища с капацитет над 16 класни стаи и по **12 кв. м/ученик** – за училища с капацитет до 16 класни стаи.

Нормативите за плътност и интензивност на застрояване в терена за училище са съответно:

П застр. – до 40%

К инт. – до 1,2

необходимо озеленяване П озел. 20%.

Целта на всички тези норми и параметри е чрез тях да се осигури достатъчно пространство на открито, където децата да могат да спортуват, играят и извършват други активности.

Настоящият анализ за площ за игра и спорт на открито в детски градини (ДГ) и училища (УЧ) стъпва именно на тези нормативни изисквания, анализирайки съществуващото състояние на всички ДГ и УЧ.

Заетост

Анализът започва с преглед на заетостта на образователните заведения чрез преглед и структуриране на данните от съответните регистри за 2020 г. – брой ученици, брой деца в яслени групи, брой деца в градински групи.

Площ на имоти/ УПИ

От кадастралната карта, актуална към 07.2021, са извадени площите на всички поземлени имоти, в които попадат конкретните заведения (при необходимост те са валидирани чрез данните за урегулирани поземлени имоти).

Направен е сравнителен анализ между стойностите за заетост и площите на имотите на база гореспоменатите норми. По този начин може да се види ориентировъчната площ, която се пада на едно дете, отговаря ли това на нормите, достигнат, надминат или неизползван е капацитетът на имота от гледна точка на дворно пространство.

5.2.1 Площ за игра на открито в детските градини

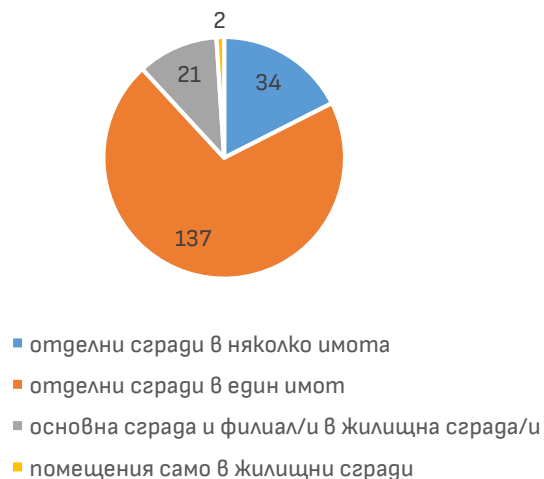
Разгледани са **194** детски градини спрямо регистъра на СО за 2020 г. Броят деца се сумира за всички градински групи, като броят деца за яслени групи е разгледан отделно поради различните норми за квадратура. След това, на база съществуваща заетост и съответните норми, е изчислена необходимата площ на имот при такава заетост. Полученият резултат е сравнен с актуалния размер на имота на дадената детска градина. По този начин се вижда до каква степен е натоварен имота (двора) на детската градина, като за целта са определени 5 категории капацитет:

- 0-50% – капацитет в излишък
- 50-100% – капацитет в норма
- 100-110% – капацитет надхвърлящ нормата в допустими стойности
- 110-200% – капацитет надхвърлящ нормата
- Над 200% – капацитет надхвърлящ многократно нормата

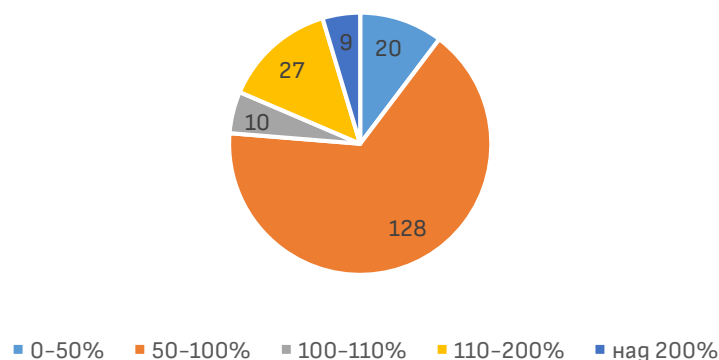
В същото време е анализиран и категоризиран сградният фонд или типът пространство на отделните детски градини в общо 4 категории²¹:

- отделни сгради в няколко имота
- отделни сгради в един имот
- основна сграда и филиал/и в жилищна сграда/и
- помещения само в жилищни сгради

Детски градини по сгради и филиали, брой

Капацитет на ДГ спрямо заетостта, брой

²¹ Броят деца е подаван като обща стойност за ДГ, липсва информация за разпределение на децата по отделните сгради и филиали. Децата се гледат като обща бройка, както и имотите. При наличие на ДГ с филиал, който е в жилищна сграда, пространството за игра на открито е 0 кв. м., освен ако изрично не са открити данни за отделено, макар и малко дворно пространство. Затова крайният резултат може да е такъв че, основната сграда на ДГ отговаря на нормите, но когато се добави броят деца от неговите филиали, където няма дворно пространство, неговият капацитет бива променен, увеличен или надхвърлен.

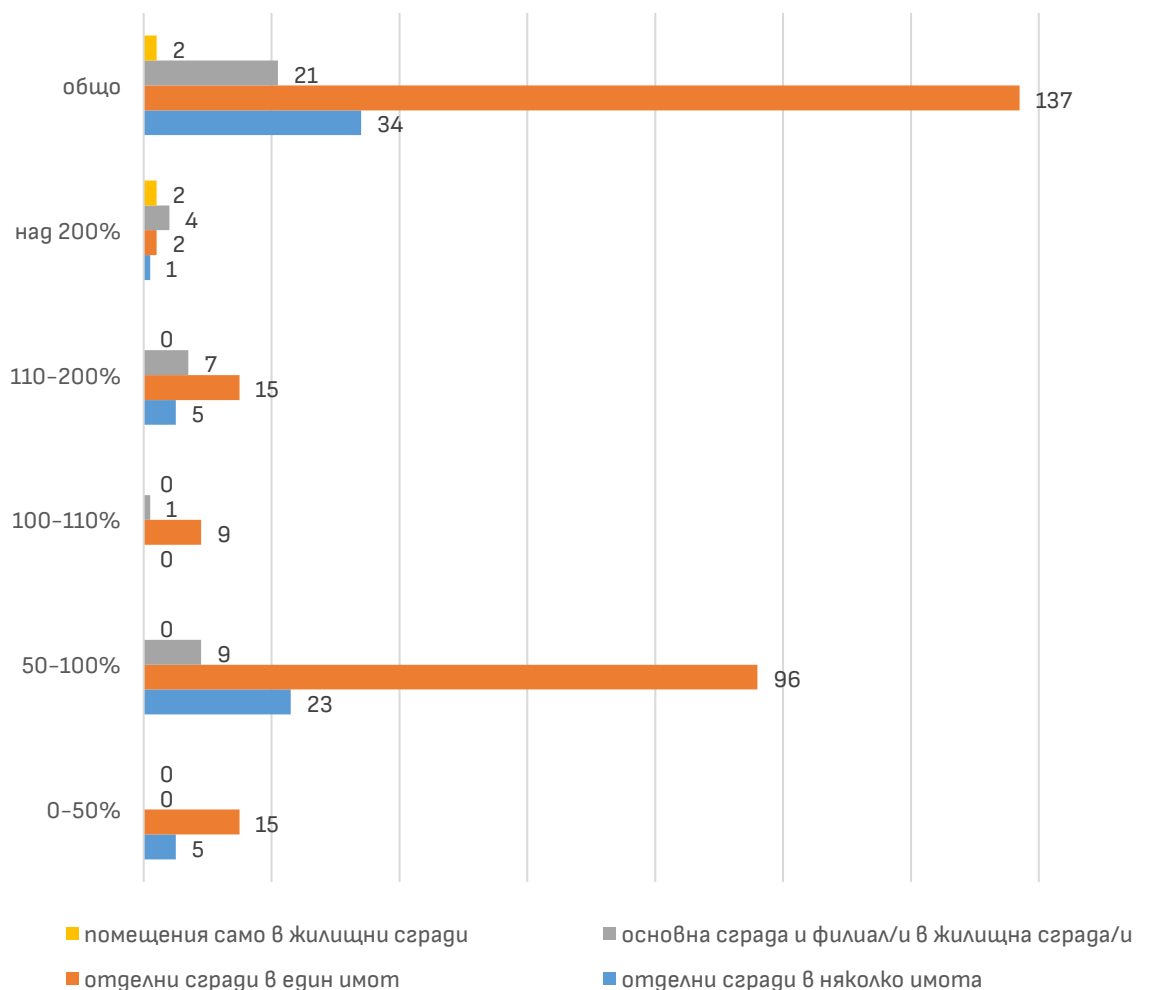
Анализът показва, че 76% от детските градини са в нормите относно площ на имот и заетост

Забелязва се, че от пространствена гледна точка, повечето детски градини с надвишени норми са тези, които са разположени в централната градска част. Други места с насищане на детски градини с надвишени норми са кв. Обеля, Белите брези и Стрелбище.

Причините и в двата случая са идентични – множество филиали към една детска градина, които не са в самостоятелни сгради с имот (двор), а във входове на жилищни сгради. Случаите с Обеля, Стрелбище и Белите брези са ситуации, в които има около 5 отделни филиала в жилищни сгради.

Състояние на капацитета на ДГ спрямо тип сграден фонд, брой

От графиката се вижда, че при случаи с филиали в отделни жилищни сгради нормите биват лесно надвишени, което се отразява на възможността на децата да разполагат с двор и пространство за игра. В ЦГЧ ситуацията е идентична, като допълнителен фактор е и гъсто застроената зона, малките имоти, респективно малък капацитет.

В същото време се вижда, че в периферните и особено извънградските територии капацитетът на детските градини не е изпълнен дори наполовина, т.е. под 50%.

Изводи

Близко ¼ от детските градини са с надвишен капацитет. Голяма част от тях са или само филиали в жилищни сгради без почти никакъв двор, или са филиали + основна сграда на детската градина. Много е важно филиалите в самостоятелни обекти в жилищни сгради, независимо дали са с отделен вход или с малка обособена детска площадка, постепенно да бъдат закрити. Те не задоволяват нуждите на децата за игра навън.

Следва подробно да се разгледат капацитета и заетостта на всички детски градини и там, където е възможно, основните сгради да поемат децата от филиалите в жилищни сгради.

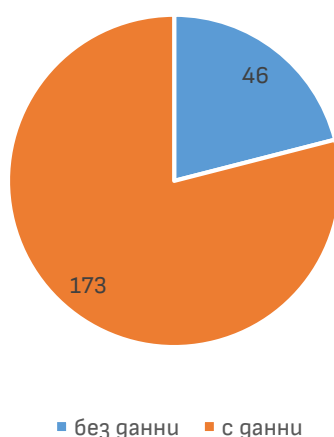
Необходим е детайлен анализ на данните за детски градини, така че да се намери оптималният баланс между търсене и предлагане. В момента, от пространствена гледна точка, се наблюдава дисбаланс, с висока концентрация на нужди и дефицити в центъра и постепенно разреждане към периферията. Потенциалът, който съществува в крайградския район и детските градини там, има възможност да се ползва по-пълноценно.

Има много детски градини, които са запълнили около $\frac{2}{3}$ от своя капацитет, което означава, че е възможно потенциално разширяване на сградния фонд, без това да нарушава изискванията за имот, респективно двор. Това важи както за периферните квартали, така и за тези около центъра. Разпределение на натовареността в центъра към детските градини с неизпълнен капацитет би спомогнало за балансиране на натоварването и би дало възможност да се редуцират филиалите в жилищни сгради.

5.2.2. Площ за спорт в публичните училища

Разгледани са 219 училища спрямо регистъра за училища от 2020 г. От всички училища за близо 80% има данни за общия брой ученици. За тези училища анализът на осигурено пространство за игра на база броя ученици е възможен, докато за тези без данни за броя ученици такъв не може да се направи с точност.

Училища с данни за брой ученици, брой

Преди да се направят изчисленията е направено допълнително проучване на училищата за едносменен или двусменен режим.

Близо 60% (128 броя) от всички 219 училища са все още на двусменен режим. Тези данни са необходими, за да се изчисли ориентировъчният брой ученици, пребиваващи в училището по едно и също време. За целта полученият общ брой ученици от регистъра се разделя на 2 (при училища на двусменен режим).

След това, на база съществуваща заетост и съответните норми, се изчислява необходимата площ на имот при такава заетост. Спрямо нормите от наредбата е необходимо да се знае дали едно училище е с по-малко или повече от 16 класни стаи.

На база общия брой ученици (173 училища с данни) и допустимите норми за брой ученици в един клас (30 ученика), всички училища са категоризирани съответно в две категории по брой класни стаи и съответна норма за кв. м на ученик:

- училище с над 16 класни стаи = 8 кв.м/уч..
- училище с по-малко от 16 класни стаи = 12 кв.м/уч.

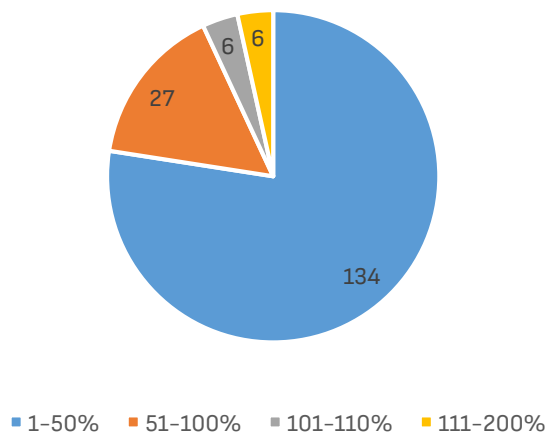
Формулата, по която се изчислява необходимата площ на имот при дадена заетост (брой ученици) е:

Брой ученици (в една смяна) X 8/12 кв.м. = Необходима площ на имот

Полученият резултат е сравнен с актуалния размер на имота на всяко училище. По този начин се вижда до каква степен е натоварен имота (двора) на училището, като за целта са определени 5 категории капацитет:

- 0-50% – капацитет в излишък
- 50-100% – капацитет в норма
- 100-110% – капацитет надхвърлящ нормата в допустими стойности
- 110-200% – капацитет надхвърлящ нормата

Разлика в необходим капацитет, брой

Възможности за спорт на закрито:

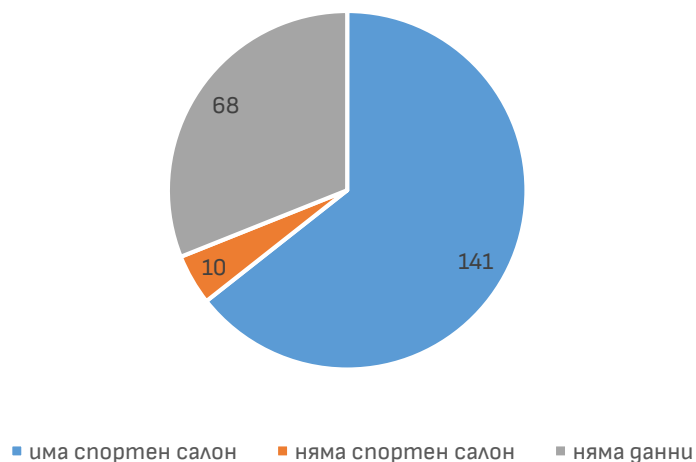
Данните за възможността за спорт на закрито в училищата са фрагментирани и нехомогенни. Въпреки това е направен статистически анализ на училищата със спортни салони и басейни, който дава възможност да се добие известна представа за този тип инфраструктура.

Близо 65% от училищата имат спортен салон.

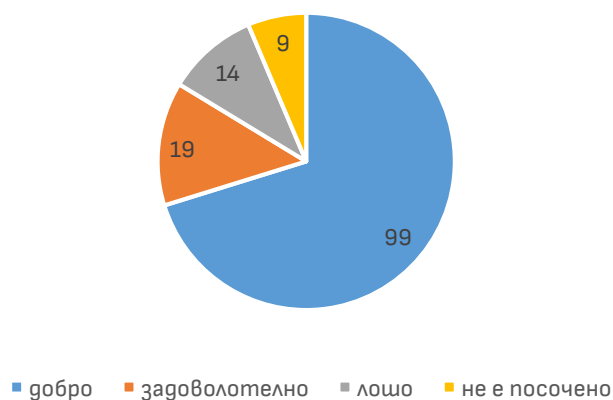

От друга страна, 70% от салоните (от училищата с налични салони – 141 бр.) са в добро състояние, като малко под 10% са в лошо.

Наличие на физкултурен салон в училище, брой

Състояние на физкултурните салони, брой

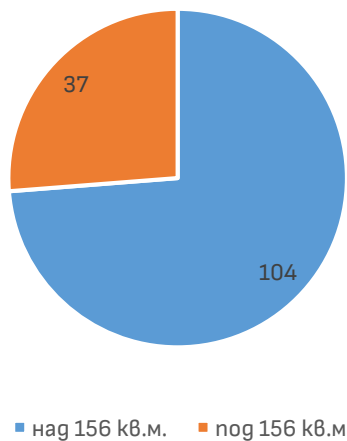

Според Наредба № РД-02-20-3 от 21.12.2015 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на сгради за обществено обслужване в областта на образованието и науката, здравеопазването, културата и изкуствата, нормите за спортен салон са следните:

Многофункционална зона – сектор „Спорт“	
Закрита зона за спорт а) единица площ б) брой места в една зала	6–7 m ² /ученик в залата 26 ÷ 78 бр.

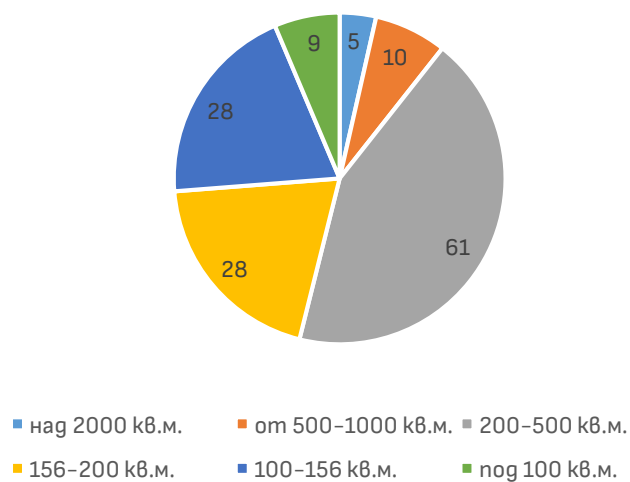
Това означава, че един салон трябва да има достатъчно пространство за извършването на спортни дейности на поне един клас: **26 (ученика) * 6 кв.м. = 156 кв.м.** е абсолютният минимум за площ на спортен салон. Данните показват, че от всички 141 училища с налични салони над 25% не отговарят на тези изисквания.

Капацитет на физкултурни салони, брой училища

В същото време има училища с достатъчно големи и просторни салони, които биха могли да интегрират спортни занимания на няколко класа и да предложат много повече и по-разнообразни спортни игрища.

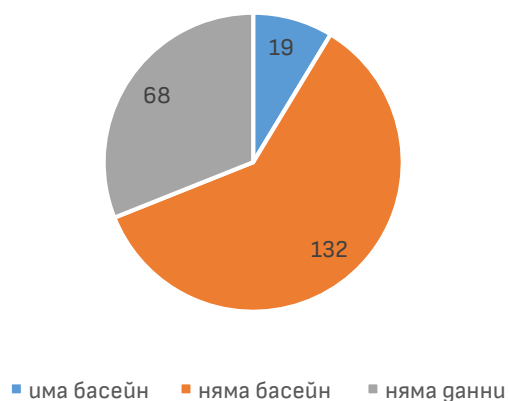
Площ на физкултурни салони, брой училища

Едва 12% (и то при сериозен дял на липсващи данни) от училищата имат басейн.

Наличие на басейн, брой училища

Тези данни ни позволяват да добием известна представа за спортната инфраструктура вътре в училищата, но не напълно. Много е важно за един по-подробен анализ да има ясна и актуална училищна програма. В наредбата е записано, че:

(2) *Откритите и закритите спортни площадки се проектират така, че да са достатъчни за прилагане на учебния план на съответното училище.*

(3) *Видът, размерът и броят на игрищата, обхванати от откритите и закритите спортни площадки, както и спортно-техническото оборудване се конкретизират със заданието за проектиране. Целта е при проектирането да се постигне оптимално съвместяване на игрищата чрез максимално припокриване на игралните полета на спортните игри, предвидени с учебния план и със заданието за проектиране.*

Това означава, че още на етап проект трябва на база имот и други параметри да се знае точният брой ученици, след което да има ясен учебен план, който както да задоволява максимално нуждите на учениците, така и да уплътнява

пространствата за спорт. Много е важно да има актуални данни за учебната програма на всяко училище, за да се правят подобни верификации и анализи на спортната и друга инфраструктура всяка година.

Резултати относно пространствата за спорт на открито

Анализите показват, че около 93% от общинските училища в СО са разположени в имоти, които спрямо сегашната заетост отговарят на всички норми. Нещо повече – от тези 93%, 77% са училища, в които капацитетът спрямо имота не е достигнат дори наполовина, т.е. под 50%. Това показва, че има много голям потенциал сградният фонд на училищата да се разширява без да се нарушават изискванията за дворно пространство. По този начин може да се изградят както нови корпуси с учебни зали, които да позволяват преминаването от двусменен на едносменен режим, така и да се разшири спортната инфраструктура на открито или да се разшири вътрешната спортна база, включваща спортни салони, басейни и др.

Относно пространствените измерения на този казус, от картата за капацитета на училищата ясно се вижда, че почти 100% от училищата с нарушени норми са разположени в централната градска част, където по принцип е гъсто застроено, празните пространства са малки и малко, а възможността за разширяване трудна или невъзможна. Колкото повече се отдалечаваме от центъра към периферията на града, толкова повече площта на имотите на училищата нараства, а капацитетът им бива недостатъчно използван.

Резултати относно пространствата за спорт на закрито

Много голяма част от училищата имат изградени салони, като от пространствена гледна точка не се забелязва никаква закономерност. Проблемът е, че над 25% от тях са с незадоволителен капацитет, граничещ с размерите на една класна стая. От друга страна по-голямата част от салоните са в добро състояние.

Относно училищните басейни, за разлика от салоните, те са налични в много малък дял от училищата (12%). Въпреки малкия брой изградени басейни, се забелязва от пространствения анализ на картата, че повечето налични басейни са в старите ж.к. като Люлин, Надежда, Красно село, Дружба и Младост. Част от училищните басейни са отдадени под наем на спортни клубове.

Изводи:

- Важно е да се намери баланс и равномерно разпределение на учениците в града спрямо капацитета на училищата.
- Анализите ясно показват, че училищата са равномерно разпределени на територията на СО и тяхната бройка не е толкова проблемна, колкото техният капацитет (изключение правят новоразвиващите се южни квартали). Данните показват, че в голяма част от училищата има възможност те да бъдат допълнително разширени. Именно там трябва

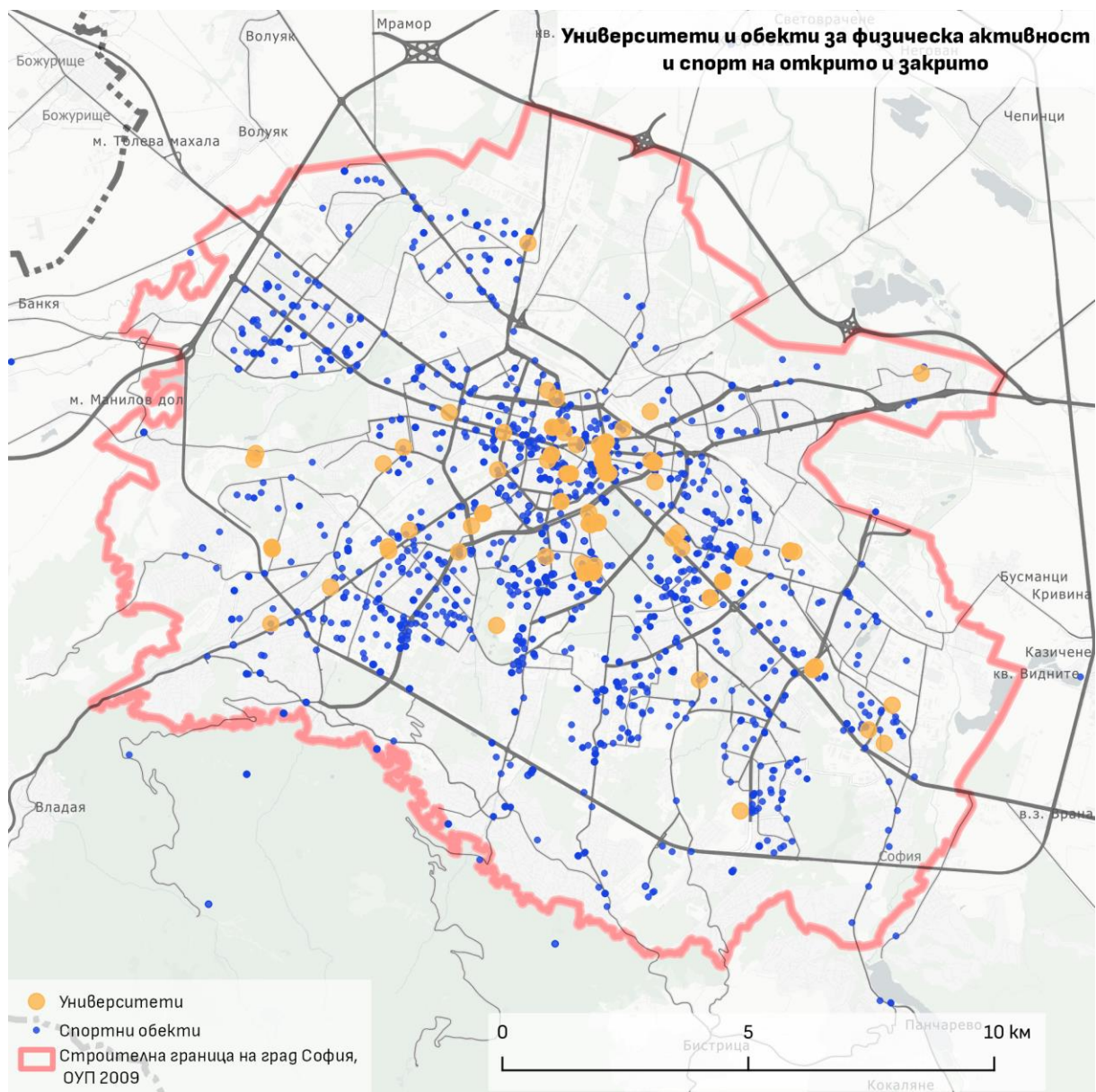
да бъдат насочени всички усилия. Това дава много добра възможност сградният фонд на училищата да бъде разширен в рамките на съществуващия имот, като това включва надграждане на вътрешната спортната инфраструктура без това да нарушава външната такава.

- Много е важно фокусът да падне върху изграждането на училищни басейни, и друга специализирана и разнообразна спортна инфраструктура поради сериозния дефицит в тази сфера. Препоръчително е процесът да бъде такъв, че нови басейни и други специализирани спортни съоръжения в училищата да се изграждат най-напред в квартали и части от града, където все още такива няма.. Относно спортните салони, фокусът трябва да бъде основно в разширяване, обновяване, където е необходимо, разнообразяване и качествено оборудване.

5.2.3. Възможности за физическа активност и спорт в университетите

В Столична община дейност развиват над 20 университета, включително филиал на Американския университет в Благоевград, и 2 колежа. Очертават се няколко основни ядра на концентрация на обектите на университетите. В Студентски град са сградите на Лесотехническия, Техническия, Химикотехнологичен и металургичен университет, УНСС и НСА. Друга зона с повишена концентрация е Централна градска част и Лозенец със Софийския университет и някои от факултетите му, НАТФИЗ, НХА, УАСГ, НМА, и други. В зоната на Медицинска академия са концентрирани обектите на Медицинския университет, а по протежението на бул. „Цар Борис III“ и западно към кварталите Овча купел и Суходол се намират обектите на Колежа по мениджмънт, търговия и маркетинг, Висше училище по застраховане и финанси, както и Нов български университет и Висшето строително училище „Любен Каравелов“.

Засичане на ГЕ, в които са разположени обектите на мрежата от висши учебни заведения, с точките на интерес, част от инфраструктурата за физическа активност и спорт, показва добра наситеност с възможности за движение за работещите и учащите в университетите. Въпреки това зоните около Нов български университет, Висшето строително училище „Любен Каравелов“, Университета по библиотекознание и информационни технологии, както и около повечето обекти на Медицинския университет се характеризират с понижено разнообразие от възможности за физическа активност и спорт, било то на открито или закрито, с платен или свободен достъп.

Не е налична обобщена информация за броя студенти и заети в университетите и условията за физическа активност и спорт, която им се предоставя, затова е трудно да се направи точна оценка на нуждите и задоволеността на студентите и служителите в тези обекти. Въпреки това, на база пространствени данни и допълнителна информация, могат да се очертаят няколко групи университети според начина им на осигуряване на възможност за движения за ползвателите си. Някои от университетите разполагат със собствена спортна база, която задоволява в голяма степен или частично възможностите за физическа активност на студенти, преподаватели и служители (НСА, Академията на МВР, Техническият университет, УАСГ и др.). Всички университети използват и спортна инфраструктура в други части на общината, особено за спортове, които изискват специфична такава.

Специално внимание следва да се обърне на териториите на университетите и техните факултети, където не са налични алтернативни условия за ежедневно движение и спорт, достъпни за студенти и преподаватели (физически и икономически).

5.3. Места с платен достъп за физическа активност и спорт

В тази група са разгледани обектите за спорт, рекреация и движение с ограничен или платен достъп.

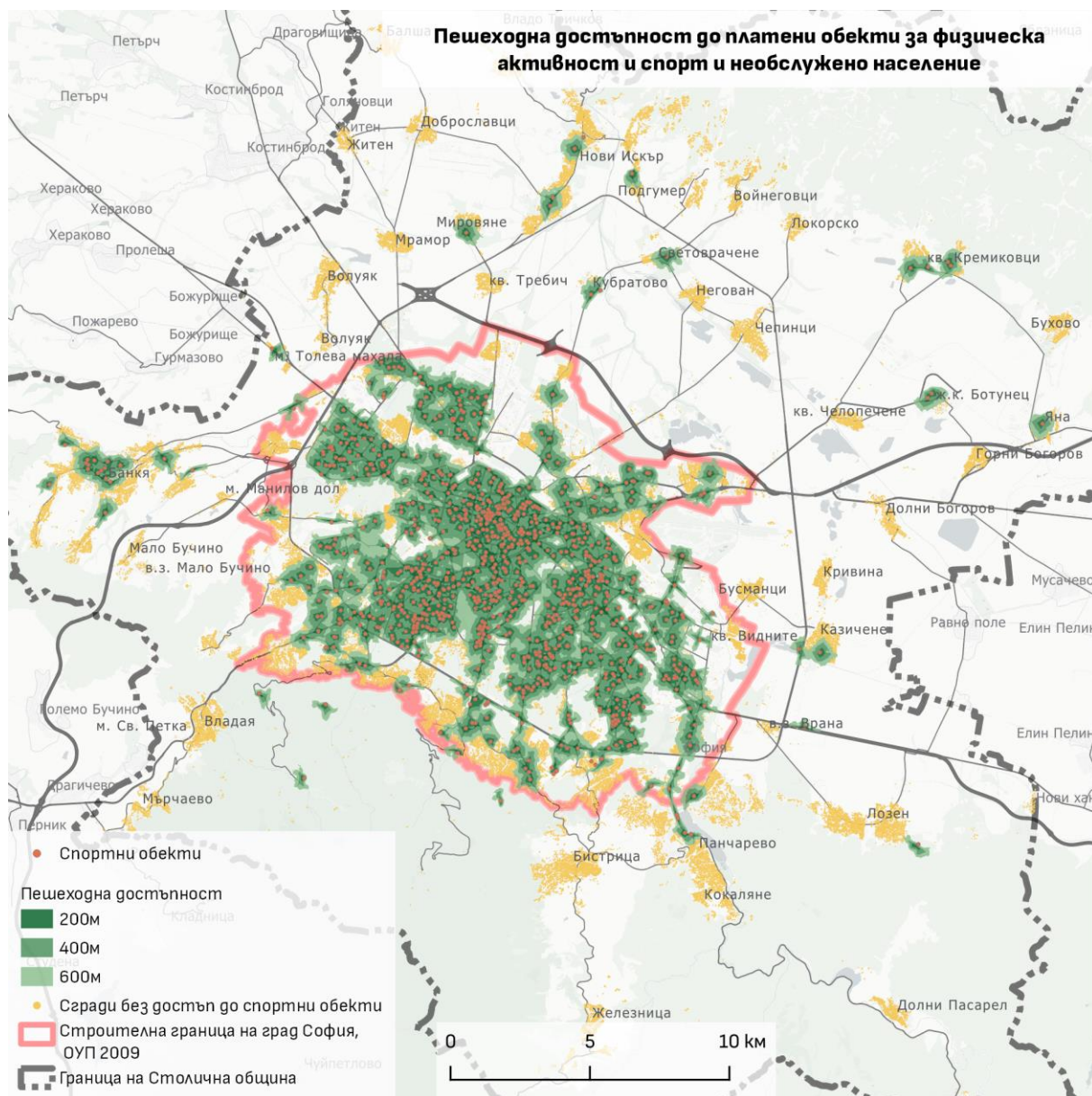
Като резултат от **функционалния анализ** на Софияплан, могат да се направят изводи за концентрацията и разнообразието на обекти, свързани с физическата активност и спорт, както и разпределението им на територията на общината.

5.3.1. Териториално разпределение и достъп на населението до платени обекти за физическа активност и спорт

В анализа на териториалното разпределение на платените спортни обекти влизат 1570 обекта за спорт и движение като фитнеси, спортни зали и зали за тренировки, басейни, стадиони, игрища. Информацията за обектите се базира на Регионалния регистър на обектите с обществено предназначение на СРЗИ²². Тази информация е допълнена с данни от системата на обектите от Мултиспорт системата за достъп до обекти като фитнеси, тренировъчни зали, плувни басейни, танцови студиа, спортни игрища, конни бази и пр. Наборът от данни е обогатен и с данни на Софияплан по целеви разработки.

Проучва се пешеходната достъпност до спортните обекти, в рамките на не повече от 9 минути ходене пеша.

²² <https://srzi.bg/bg/registri>

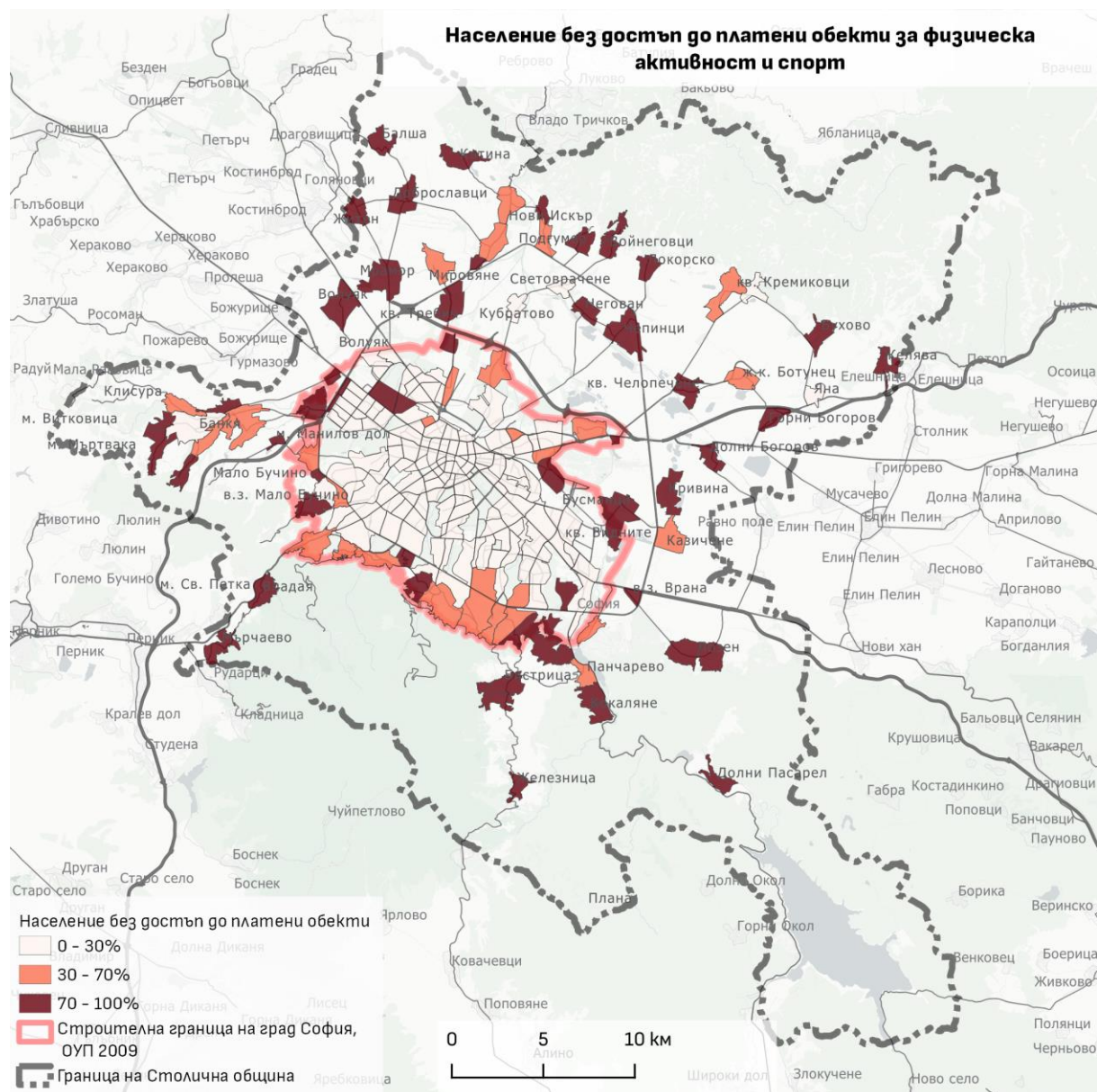
Резултатите от проучването показват, че 1 277 145 души от 1 552 463 общо в СО (82% от СО) имат достъп до спортна база или спортен клуб. Голяма част от обектите предлагат повече от един вид спорт, което предоставя и потенциал за функционално разнообразие.

На ниво пространствен анализ се забелязва закономерност по отношение на обслужваните райони от обекти за физическа активност и спорт. Голяма гъстотата от обекти има в централната градска част, кв. Бели брези, Красно село, Лозенец, Изток, Изгрев, Студентски град и Младост, както и в жк. Люлин и Надежда.

Впечатление прави, че райони, в които няма разнообразие от безплатни пространства за физическа активност и спорт, нямат разнообразие и от платени места за спорт. Липса на платени места за физическа активност и спорт се наблюдава в части от Драгалевци и Симеоново, териториите около

местност Камбаните, част от Манастирски ливади Изток, Бояна, Горна баня, кв. Модерно предградие, вилните зони около Банкя и Иваняне, както и части от Орландовци, кв. Сухата река, кв. Христо Ботев и ж.к. Левски.

Населените територии извън града, основно селата около София, имат **недостиг на спортни обекти**. Само в някои от тях има 1 или 2 спортни обекта от мрежата на платените пространства за физическа активност и спорт.

5.3.2. Функционално разнообразие и разпределение на платените обекти

Столична община разполага с огромно богатство от обекти за физическа активност, спорт и поддържане на здравето. Наред със спортните зали, фитнесите, многобройните обекти за гимнастика и йога, спа и балнеология, басейните и специализираните игрища, обекти за движение и развлечение се предлагат и в големите търговски центрове, самостоятелно или в околградския район. Стени за катерене на закрито, трамплинни зали, писти за картинг, танцови и балетни школи, симулатори за въздушни, зимни и водни спортове, конни бази и терени за пейнтбол са само част от палитрата от обекти. Характерно за Столична община е, че голямото търсене намира отговор в предлагането на разнообразни услуги, свързани със физическото здраве и спорта.

Тези обекти се разглеждат през призмата на налично разнообразие, търговски интерес, атрактивност и способност при определени условия да привличат жителите и посетителите на общината да се движат и спортуват. Концентрацията им може да се разглежда и като индикатор за компенсация на липсата на осигурени публични услуги за спорт и движение под формата на частно бизнес начинание. Независимо от пазарното предлагане на възможности за физически занимания и спорт, те не са достъпни за всички жители на общината, от което не бива да страда възможността да се поддържа и насърчава активен и здравословен живот. Тези обекти не са и не могат да се разглеждат като заместител на откритите и закрити публични места за физическа активност, спорт и игра.

Множество и разнообразни обекти и услуги с платен достъп са налични в град София. В територията на общината извън строителните граници на столицата обектите са значително по-малко, а разнообразието рязко намалява. Немалко от населените места в общината не предлагат никакви алтернативни услуги или обекти за физическа подготовка и спорт.

5.3.4. Изводи и препоръки

На база на горния анализ можем да идентифицираме райони с липсата на спортни обекти – както разнообразни безплатни пространства за физическа активност и спорт на открито, така и на разнообразие от платени места за спорт. Населените места в общината извън строителните граници на град София имат недостиг на спортни обекти. Само в някои от тях има 1 или 2 спортни обекта от мрежата на платените пространства за физическа активност и спорт.

Така се очертава нуждата от разработване на по-добре териториално и функционално разпределена система от спортни обекти във всяка териториална единица (градоустройствена единица или клъстер от градоустройствени единици). Въпреки, че тези спортните обекти и клубове базират избора на локацията си на множество фактори и пазарен принцип, общината може да насърчи обособяването на спортни обекти в районите, в които анализа показва, че такива липсват. Пешеходният достъп до тях и потенциалния брой население, което ще бъде обслужено може да се комбинира с

подобрен достъп до спирки на МГТ, както и подходящи велосипедни маршрути. Чрез развиване на удобни връзки, разнообразните спортните обекти в една зона могат да се ползват качествено от жителите и на други територии, където мястото или разнообразието на спортни услуги не е голямо или няма как да се осигури..

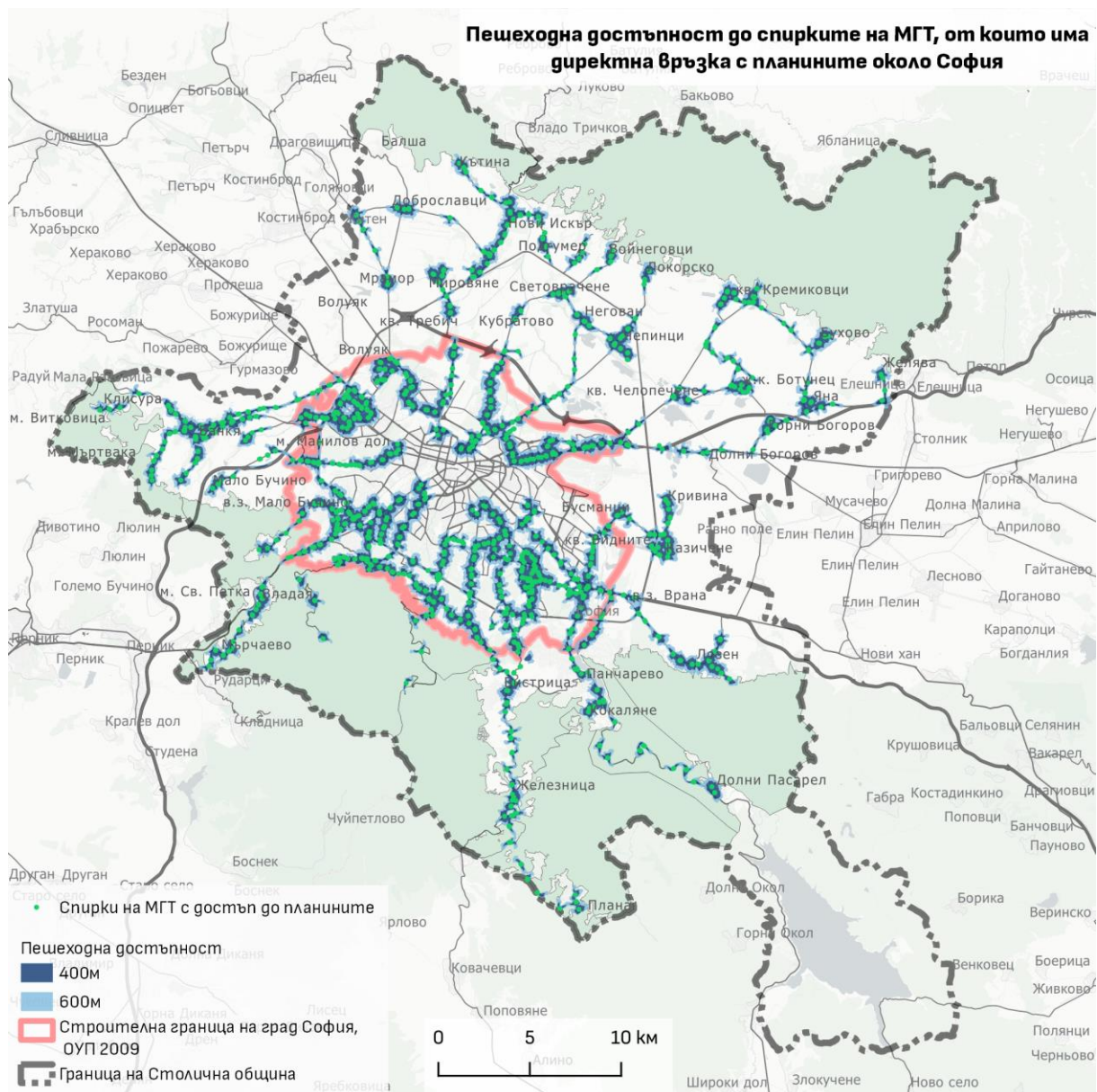
5.4. Спортна и рекреационна инфраструктура извън населените места

5.4.1. Планински туризъм и физическа активност в планината

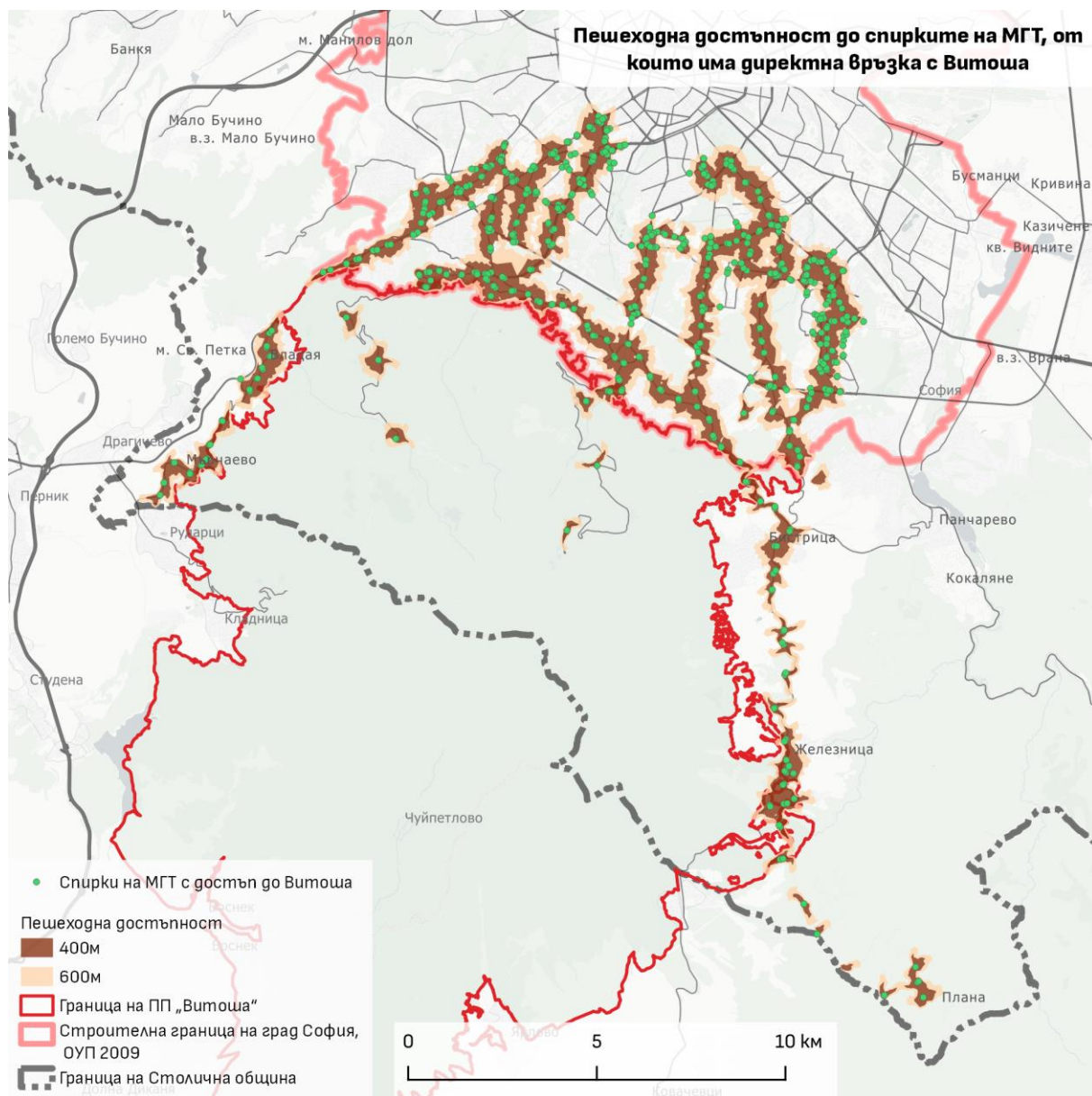
Достъп до планините в рамките на Столична община

Направен е анализ на достъпа до спирки на линиите на градския транспорт, които осигуряват връзка с поне една планина в Столична община. При изчисления на населението на база капацитет на жилищните сгради се установява, че малко над половината жители на общината – **835 347** души имат пешеходен достъп в рамките на 9 минути ходене пеша до спирка на градския транспорт, през която минава линия с пряка връзка към Плана, Витоша, Люлин, Лозенската или Стара планина.

Пространственият анализ показва интересна зависимост. Голяма част от хората, които се намират на север от бул. Тодор Александров имат достъп до линия на МГТ, с която може да се стигне до планина в северната част на СО, т.е. Стара планина. Обратно, хората, които се намират на юг от бул. „Тодор Александров“ имат достъп до линия на МГТ, с която може да се стигне до планините в южната част на СО. На изток тази пространствена граница е по-скоро бул. „Ботевградско шосе“, а не както би се очаквало – бул. „Цариградско шосе“. От кварталите Яворов, Гео Милев и Дружба има градски транспорт, с който може да се стигне до планините в южната част на СО (Витоша и Плана планина). Друг пример може да бъде комплекс Люлин, с всички микрорайони. Той е южно от бул. Тодор Александров, но от комплекса най-удобно би било да се стигне до Люлин планина и отчасти до Витоша.

Анализът показва, че достъпът до различните планини в Столична община е добър, но следва да се развиват връзките север-юг, което значително ще повиши възможностите на жителите и гостите на града да достигат всички планини около София удобно с градски транспорт. Към момента Витоша е най-разпознатата и достъпна планина в Столична община. За **390 566** души от тези с достъп до спирка на МГТ, който осигурява връзка с планина, този достъп е до Витоша. Това са почти 50% от хората с достъп бърза връзка с планината на 9 минути ходене пеша от дома си. Това води и до значително антропогенно натоварване за природния парк. За да се балансира тази диспропорция и да се разшири мобилността и потока на спортна дейност и туризъм извън Витоша са необходими целенасочени действия за комуникация на предимствата на Плана, Люлин, Лозенската и Стара планина, с което всички планини да станат разпознаваеми места за рекреация и спортна дейност (тичане, ориентиране, каране на колело, езда, пешеходен туризъм, алпинизъм и пр.).

Туристически маршрути

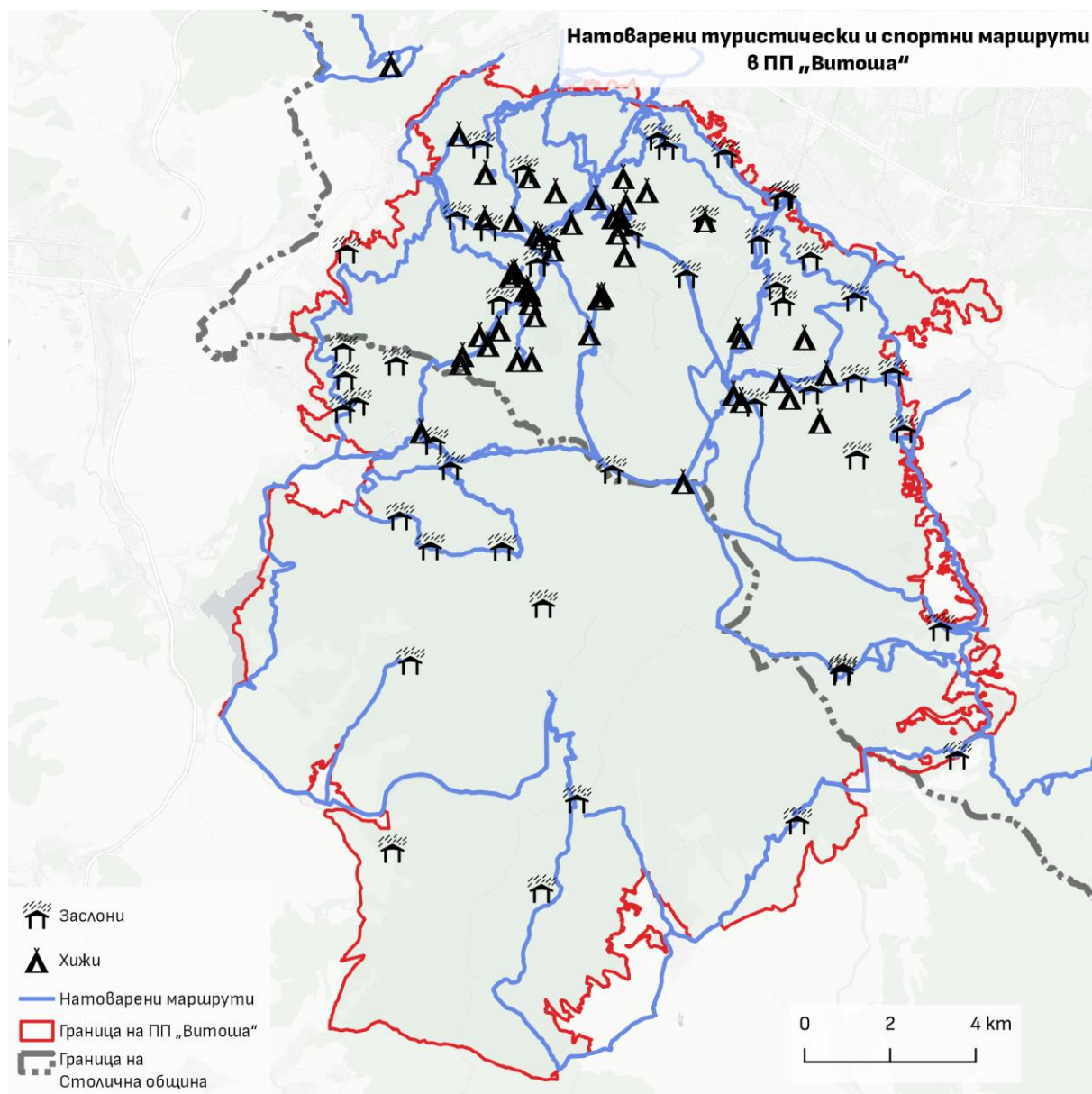
Система „Отдых“ на ОУП 2009 разглежда ресурсите на територията на Столична община за горски, земеделски, културно-познавателен и градски туризъм. Предлага се и система от **туристически маршрути** с разнообразен характер, които обвързват териториите с потенциал и разпознаваемост. Задават се посоки за развитие, които търсят балансирано обвързване на обектите с потенциал за туризъм в територията на цялата община.

- маршрут за селскостопански туризъм – свързващ зоните, определени като такива с потенциал за селскостопански туризъм в землищата на селата Балша, Доброславци, Мрамор и Мировяне.
- маршрут за развлекателен туризъм – свързва спортната зона в началото на гр. Банкя и дава обход през голяма част от кварталите на града, а зоната е категоризирана като горска среда за отдых. Разпознаваем е участък от маршрута „Пътеката на здравето“.

- пътека „Дълголетие“ – маршрут от с. Железница до гр. Банкя, който преминава по ръба на Природен парк „Витоша“ и прави връзка със склоновете на планина Люлин при с. Владая. Витошката част от маршрута съвпада и с трасето на популярния ежегоден планински маратон „Витоша 100“.
- маршрут за научно познавателен и културен туризъм – в тази категория попадат 2 направления, които дават възможност за среща с ценни ландшафти, комбинация от културни напластявания и природни забележителности. Маршрутът, свързващ обектите на Софийската света гора в подстъпите на Стара планина и селата Балша, Кътина, с град Нови Искър, през вилните зони над Подгумер и Войнеговци до Кремиковци и Бухово, които разкриват и уникални пейзажи от индустриално минало. Другото направление свързва по границата на планината Плана гр. Самоков със село Кокаляне, където прави своите разклонения към село Лозен и Лозенската планина от една страна и през с. Бистрица към планина Витоша.

Маршрутите са илюстрирани в част 5.4.2 с тематичните паркове по ОУП от 2009 г.

Разглеждане на **маршрутите според натоварването им** (според GPS тракове) ясно откроява планина Витоша като обект с най-висока концентрация на туристическа активност, но и наличие на туристическа активност по южните склонове на Стара планина, Лозен, Плана и Люлин.

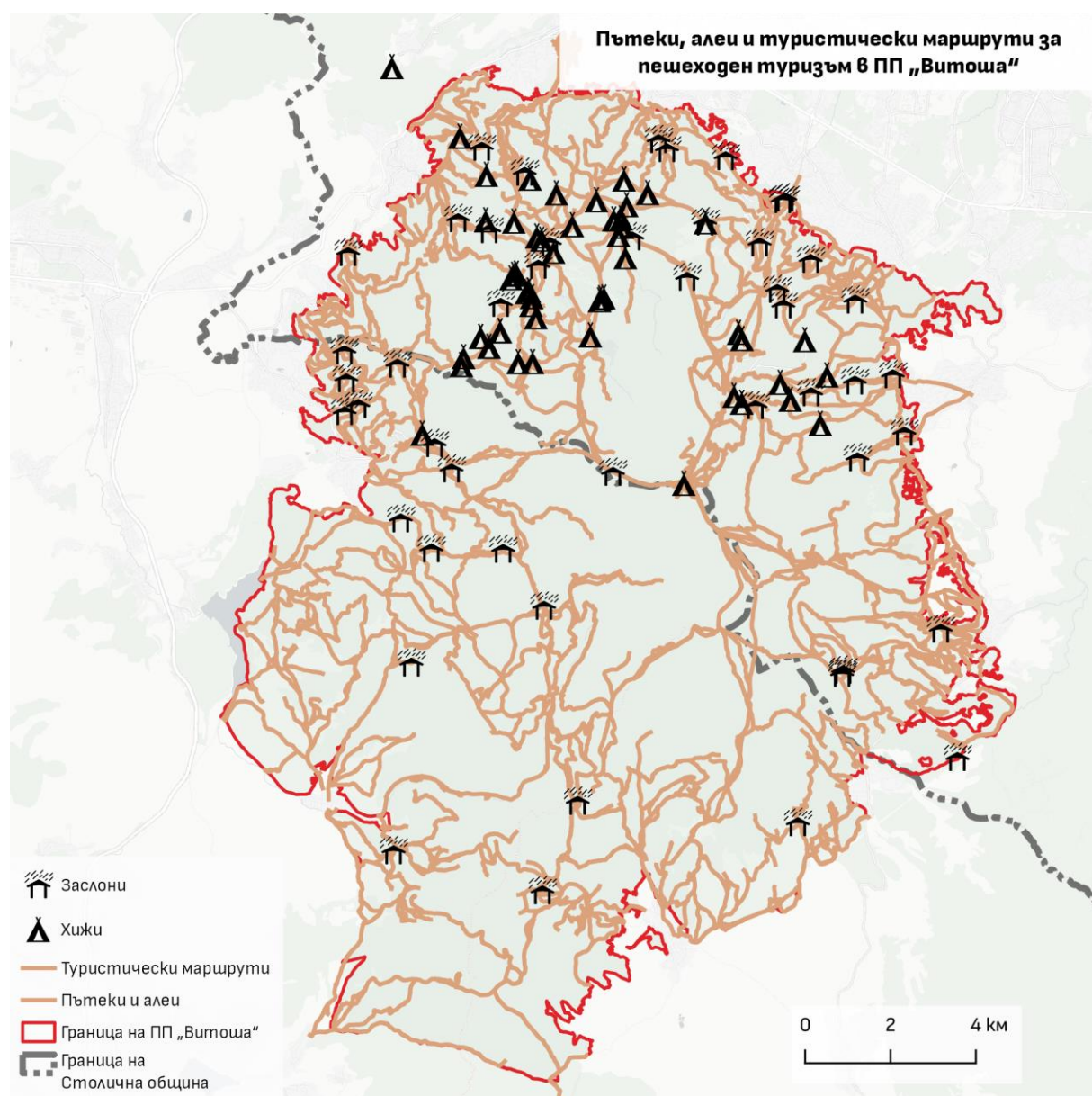
Витоша

Природният парк, обхващащ планината Витоша, е най-популярният за посещения и разпознаваем обект за туризъм в Столична община. Витоша е с пионерско място като обект за развитие на планинския туризъм още от зараждането му у нас в началото на 20 век. Освен това гъстата мрежа от населени места в полите на планината я правят разпознаваема като наситена със следи от разнообразни културни пластове, системи на обитаване и земеползване. Системата от обекти на спортно-туристическата инфраструктура тук е най-гъста, което предопределя и големия антропогенен натиск към планината.

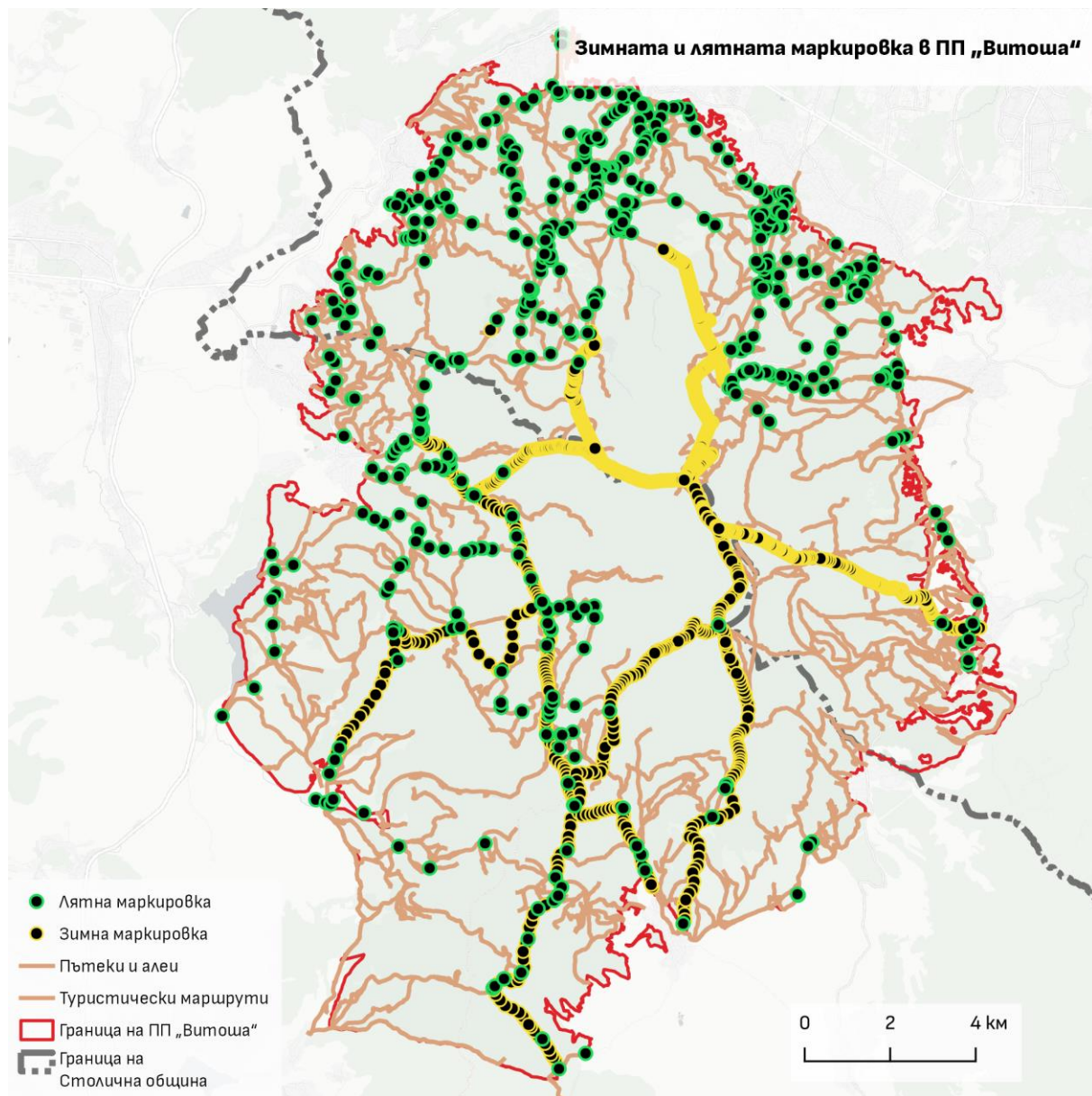
Витоша изобилства от възможности за **пешеходен туризъм**, както ясно се вижда от картата на мрежата от подходящи маршрути (картирани и обозначени) в рамките на природния парк. Концентрацията на пешеходни пътеки е в северните краища на планината, по границата на някогашните села, сега

квартали на град София. Почти изцяло тук са съсредоточени и всички хижи (общо 55 бр.).

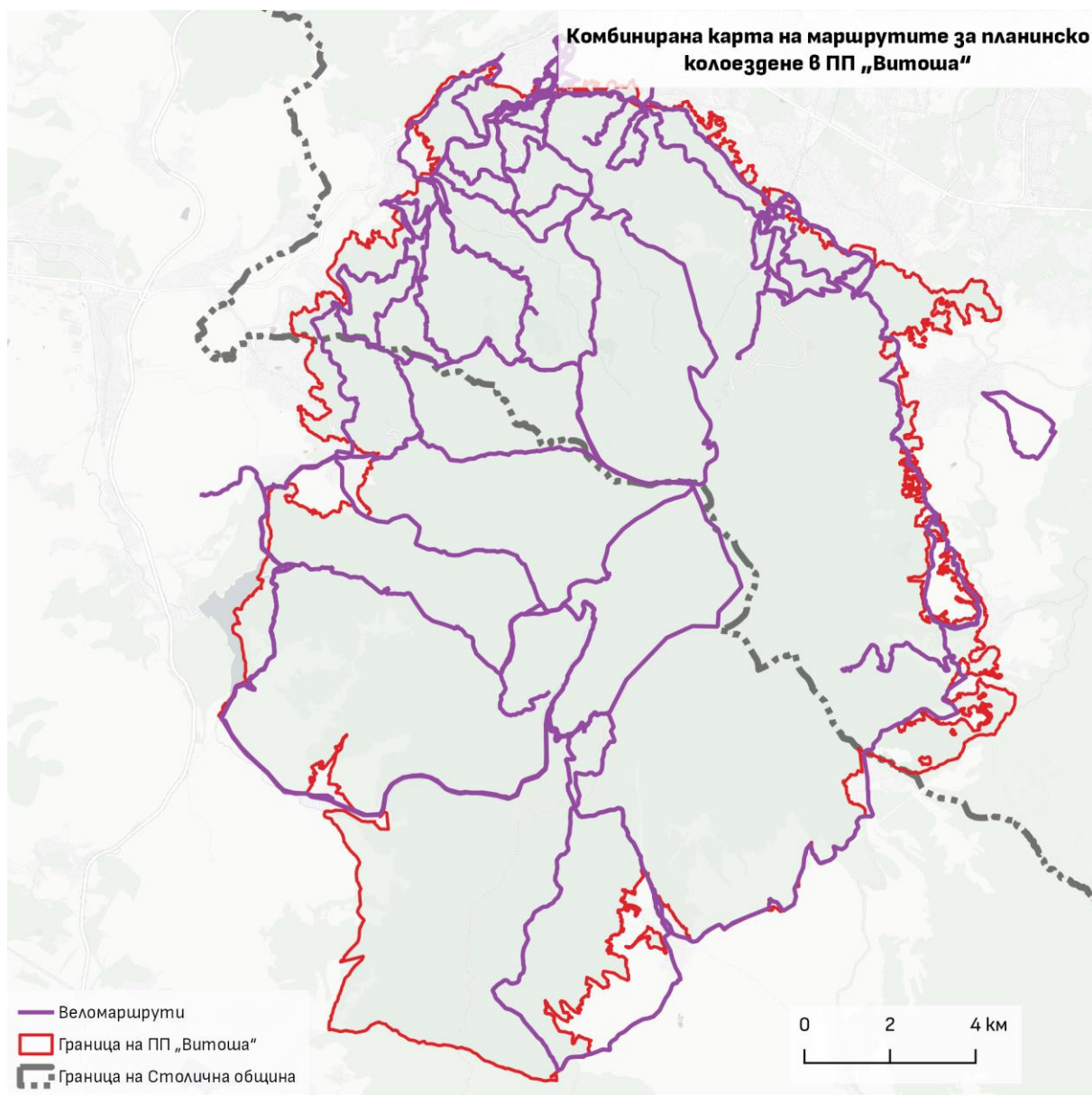
Въпреки концентрацията на хижи в северните части на природния парк, наличието на достатъчно заслони и в южните части осигурява обезпеченост и безопасност при по-дълги преходи в рамките на целия парк. Докато планинските хижи осигуряват някои битови удобства отвъд най-елементарното пребиваване, замисълът на заслоните е да служат като спасителен подслон, предназначен за предимно аварийни ситуации. Предвид забраните за диво къмпингуване в рамките на ПП „Витоша“ именно достатъчният брой заслони и тяхното равномерно разпределение в рамките на природния парк осигурява безопасността на туристите.

Маркировката в ПП „Витоша“ дава добро покритие на по-голямата част от туристическите маршрути и пътеки. Към момента са картирани 620 точки с налична лятна маркировка и 1351 колчета, маркиращи зимните подходи. Отново е очевидна силната концентрация на маркировка в северните части на природния парк, където е и по-гъстата концентрация на маршрути и пътеки.

Популярни маршрути за планинско колоездене има във всички части на планината, като най-гъста е мрежата в северозападната част на природния парк, където е и най-голямата концентрация на хижи, туристически спални, заслони и туристически станции.

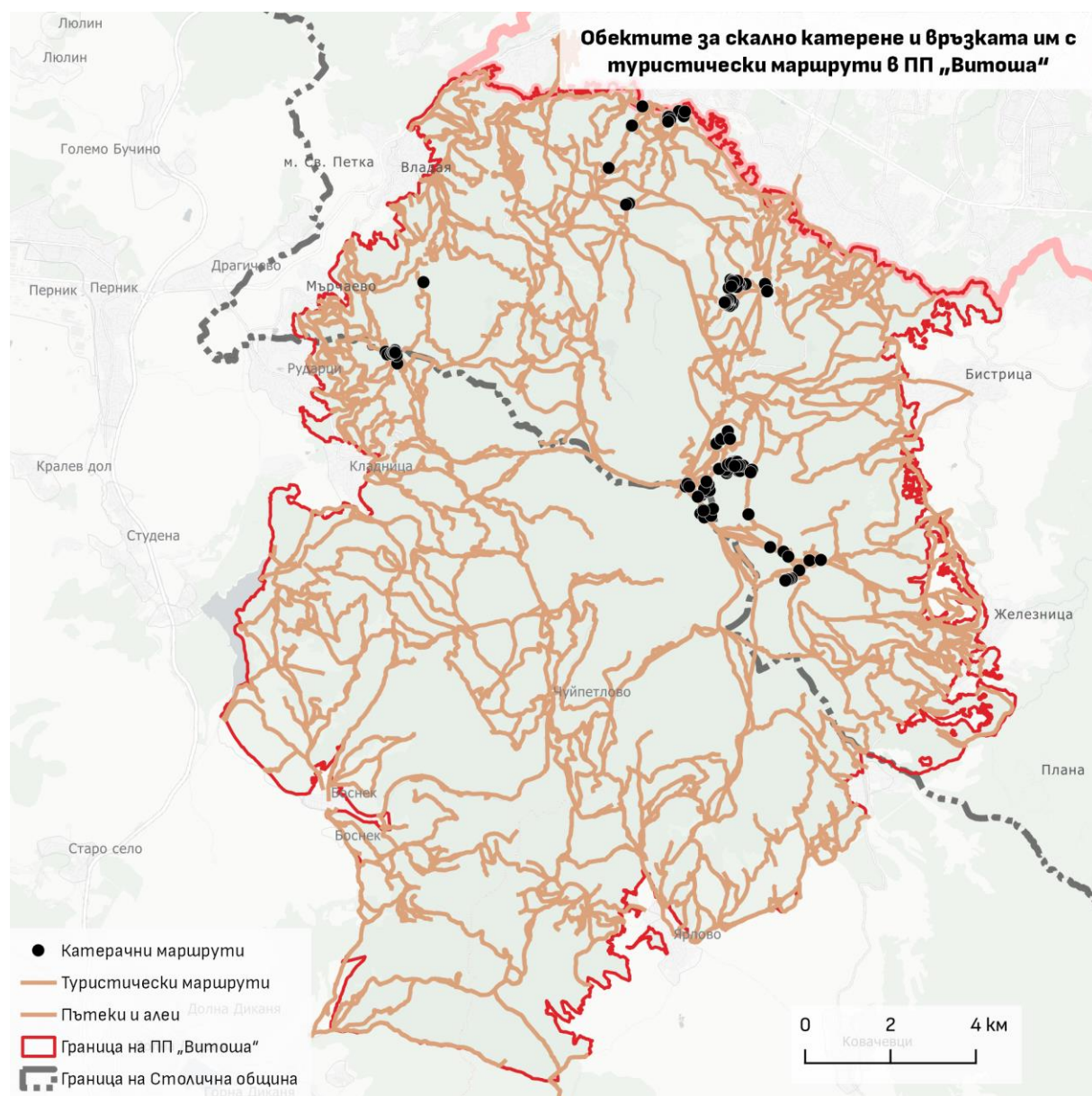
Туристическите маршрути в планината свързват и богат набор от обекти за **скално катерене**. Най-изявена е концентрацията им в зоната около Черни връх и местността Бай Кръстьо. Други зони с възможности за скално катерене са тази около Камен дел в южната част на планината и над селата Рударци и Кладница, югозападните части на Витоша, в пределите на община Перник.

Скалното катерене в рамките на ПП „Витоша“ е концентрирано в 11 района, в които има утвърдени общо 31 сектора с общ брой проучени и екипирани 272 маршрута. От основните стилове на катерене се открояват спортните маршрути (заради типа на скалните образувания), които се характеризират с ниска обща височина на изкачване, но с висока интензивност. Категориите на трудност на установените маршрути предлагат възможност за практикуване на спорта както от начинаещи, така и от средно напреднали любители. Близостта на секторите, разположени в рамките на ПП Витоша до град София, дава възможност за ежеседмично практикуване на спорта и лесен достъп както

пеша, така и с автомобил. Близостта на Витоша до град София и наличието на обекти, подходящи за скално катерене, дават силна предпоставка за развитие на алпинизма в този район.

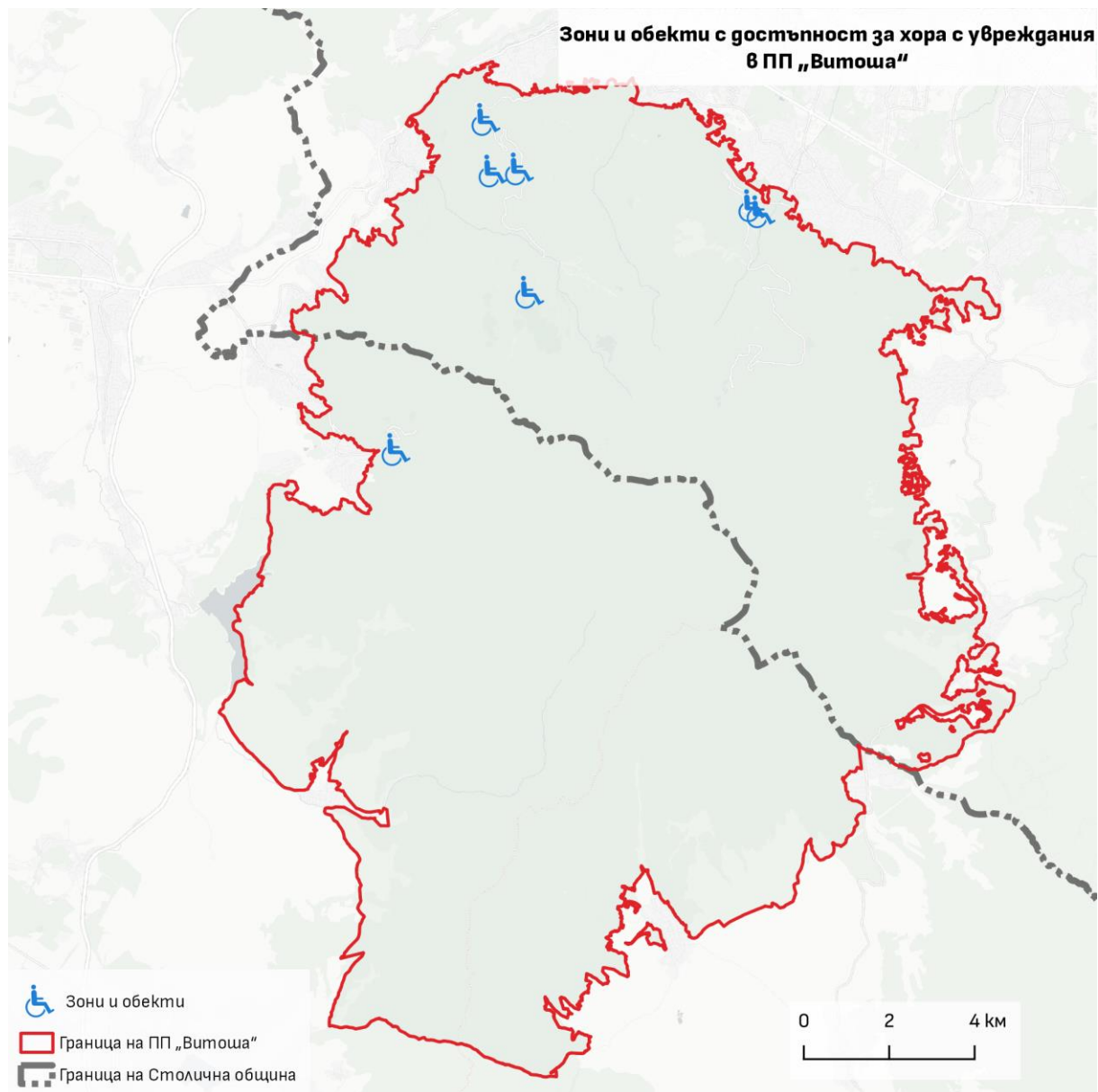
На територията на ПП „Витоша“ се намират около 70 входа на разкрити пещери. Най-дългите пещери в района (над 100 м дължина) са: Духлата, Врелото, ППД Пепелянката, Академик, Екстрем (420 м, -65 м) .

Духлата, най-дългата пещера в България, е на територията на Природния парк, и заедно с пещерите Живата вида и Врелото (всички около село Боснек) надграждат системата от туристически обекти и със **спелеологични** такива.

По отношение на хората с двигателни и други затруднения са изпълнени мероприятия за **подоброена достъпност** в зоната на Драгалевския манастир, както и до Тихия кът, Дендрариума и Изликина поляна. В зоната над Кладница има

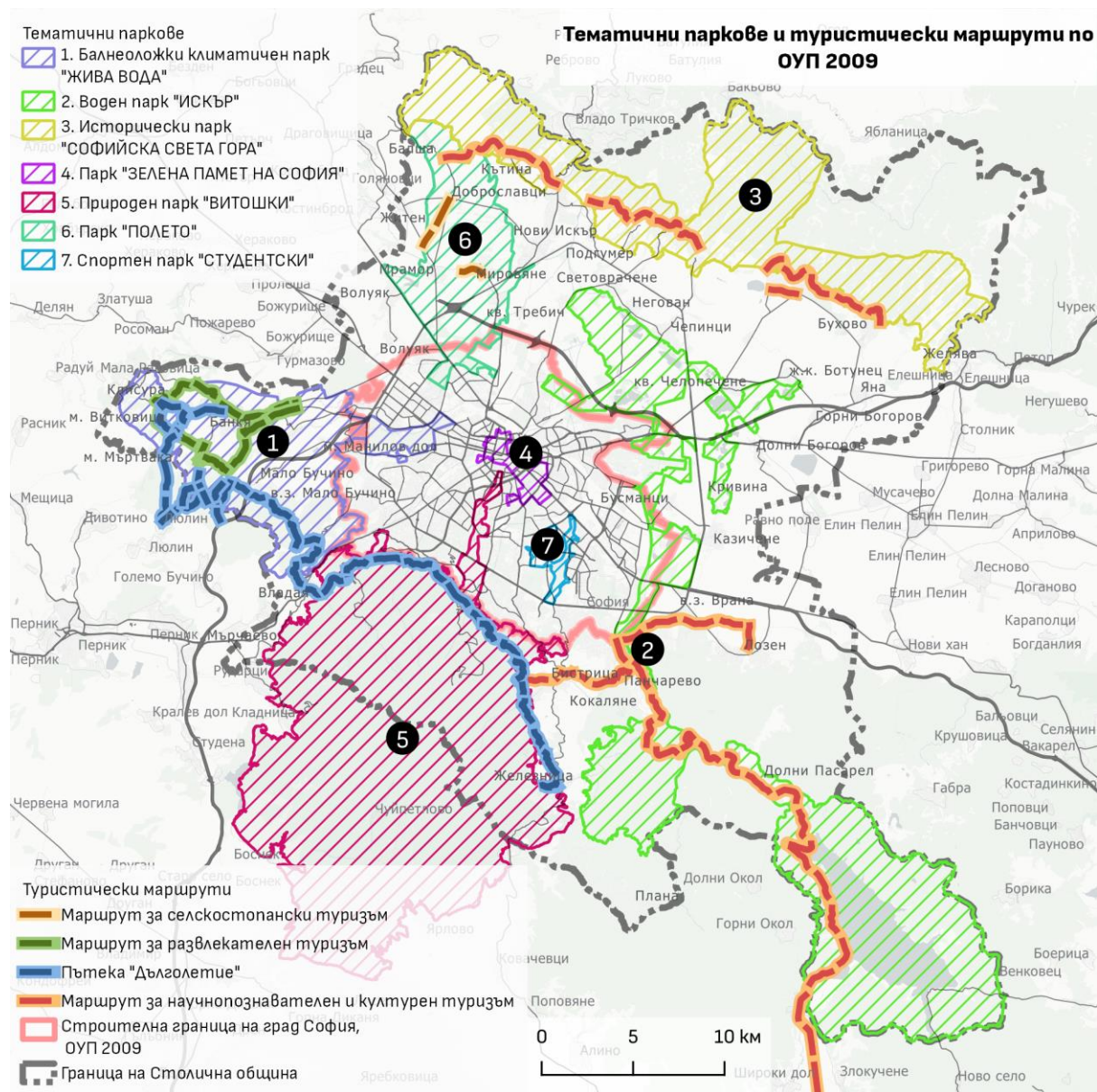
проведени дейности по подобряване на достъпността около кръста на Св. Йордан, в близост до манастира Св. Николай Мирликийски Чудотворец.

5.4.2. Тематични паркове

ОУП 2009 предвижда така наречените „тематични паркове“ на територията на Столична община. Това са обширни зони, включващи в себе си както природни

местообитания и забележителности, така и урбанизирани територии. Въпреки силно ескизния характер на предвижданията за тематичен парк, те следват някои основни връзки между градската среда и заобикалящия град София природен ресурс.

Тематичните паркове задават основните приоритетни спортни и спортно-туристически дейности, характерни за конкретната територия и идентифицират потенциал за равномерно разпределение на туристическия интерес на жителите и гостите на общината.

- **Балнеоложки климатичен парк „Жива вода“** разглежда зоната около гр. Банкя и склоновете на Люлин планина до Владая, като връзката с града се осъществява от Западния парк. Тук живописните квартали и вилни зони на Банкя се срещат с чудни гледки към Люлин, Витоша, Стара планина, но и към града. Концентрацията на значително количество от находища на

минерални води в отлични климатични условия е предпоставка за развитие на балнео и водолечение и плажове, но и водни спортове и развлечения, „маршрути на здравето“, риболов, конен спорт, екотуризъм, специални спортове (гольф и др.).

- **Воден парк „Искър“** разглежда териториите от язовир Искър и склоновете на Средна гора, през язовир Пасарел, северните склонове на Плана, езерото Панчарево, до широките заливни територии източно от град София и южните склонове на Стара планина, все по поречието на река Искър. Този тематичен парк фокусира вниманието върху водните обекти, които дават възможност както за водни спортове и развлечения, лов, риболов, конен спорт, познавателен, орнитоложки и екотуризъм, вилен отдих.
- **Исторически парк „Софийската света гора“** се концентрира върху гъстата мрежа от култови обекти (църкви, манастири и параклиси) в южните склонове на Стара планина, както и с неразривно свързаните с тези места населени места и природни дадености от с. Балша чак до с. Желява. Освен да покаже знанието и красотите на архитектурните паметници, стигнали до нас през времето, тематичният парк насочва вниманието и към топлите склонове на Балкана, който има какво да предложи за любителите на пешеходния туризъм. Зоната предоставя възможност за развитие на познавателен и религиозен туризъм, зимни развлечения, туристически маршрути и отдих.
- **Парк „Зелената памет на София“** обвързва в система всички исторически градини в центъра на град София. Предоставя потенциал за познавателен и регионален туризъм, култура, атракции и отдих.
- **Парк „Полето“** започва от Северния парк и Парк „Бакърени гробища“ и включва просторните равнинни територии между града и селата Мрамор, Мирвяне, Доброславци и Балша. Тук могат да се развиват въздушни спортове и атракции, специални спортове, водни атракции, експониране на минерални водоизточници, фолклор и занятия, туристически маршрути.
- **Парк „Витошки“** обхваща цялата територия на Природния парк, както и задава категорично връзката към Южен парк през територията на Ботаническата градина. Включен в обхвата е и Княжевския парк – подход и връзка с Витоша. Богата на спортна инфраструктура, културно и природно богатство, Витоша предоставя възможност за познавателен и религиозен туризъм, култура, природозащита, екотуризъм, зимни спортове и вилен отдих.

- **Спортен парк „Студентски“** описва териториално обхвата на зона с повишена концентрация на спортни и развлекателни дейности, съчетани с естествения зелен клин по поречието на р. Въртопо и все още нереализирания там парк. Тази зона предоставя възможност за развитие на зимни и летни спортове, специални спортове, атракции, веломаршрути и свободен отдих.

В очертанията на тематичните паркове спадат някои от големите обекти на зелената система на София, като по този начин се осигурява физическата и смислова връзка между обектите в града и териториите с ресурс в рамките на общината.

- Западен парк – Балнеоложки климатичен парк „Жива вода“
- Южен парк – Природен парк „Витошки“
- Парк Въртопо – Спортен парк „Студентски“
- яз. Искър, парк-музей „Врана“ – Воден парк „Искър“
- Северен парк – Парк „Полето“
- парк „Борисова градина“ – Парк „Зелена памет на София“

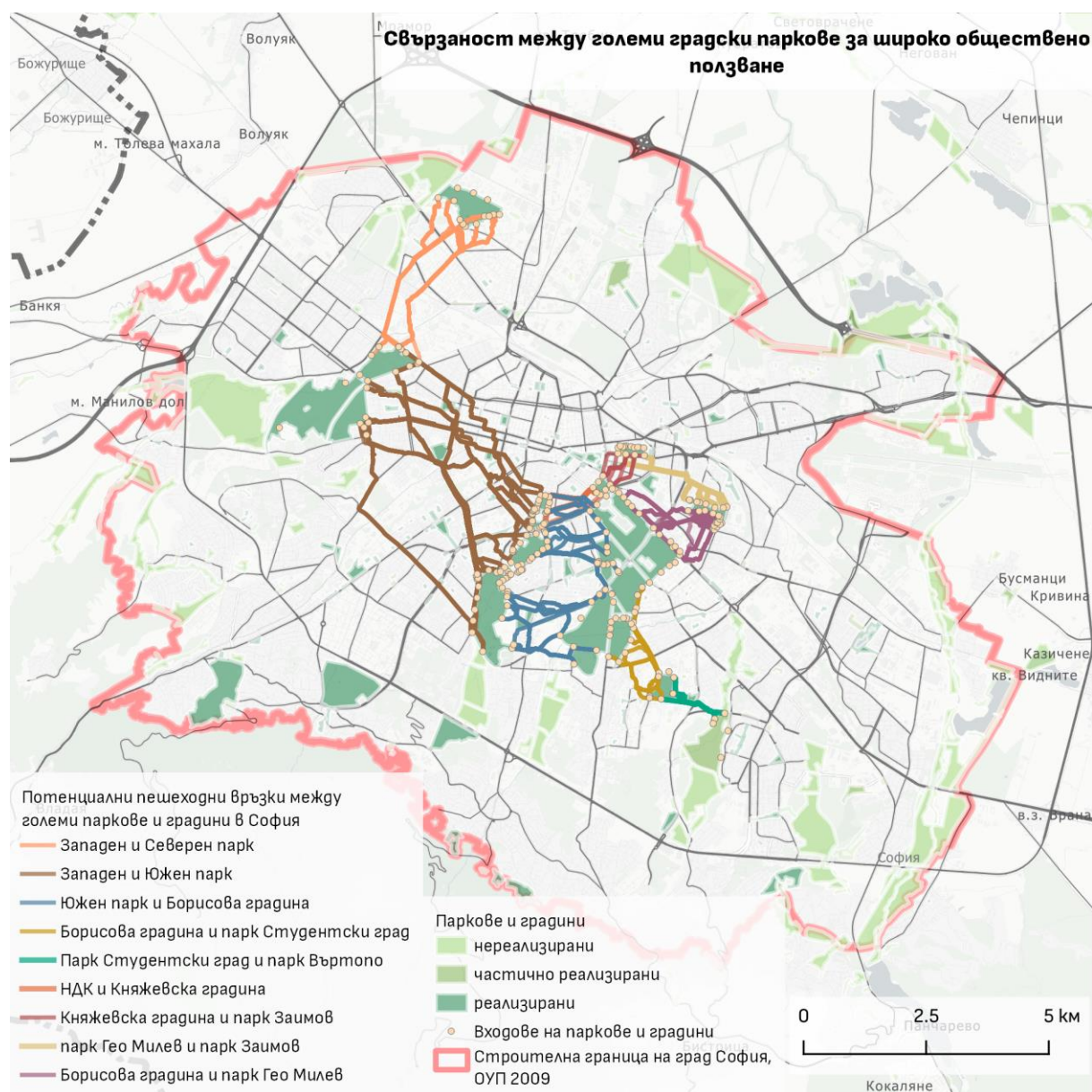
5.5. Свързаност на зелената система – зелени здравословни коридори (Условия за движение)

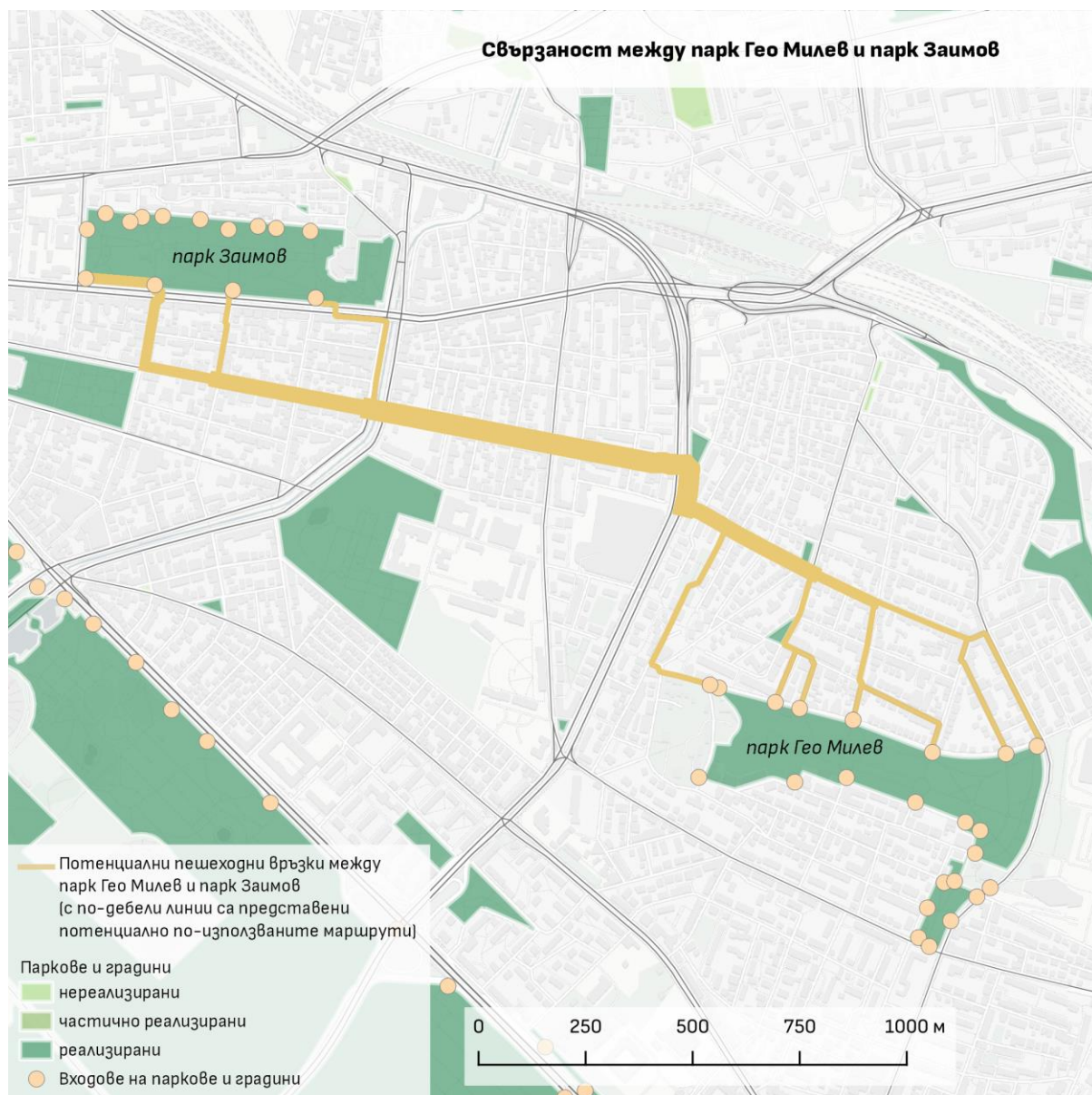
За изграждане на навици за физическа активност, спорт, туризъм и активно придвижване (пеша, с колело, с тротинетка) е необходимо освен да се обезпечи средата със спортна инфраструктура, така и да осигури качествена и удобна, съобразена с нуждите, връзка между обектите. Осигуряване на безопасни и комфортни пешеходни и велосипедни връзки е не по-малко важно за насърчаването на здравословния живот, както и изграждането на спортно игрище в квартала. Качеството на средата значително влияе и върху сезонността на физическата активност за мнозина. По-трудно подвижните жители, родителите с детска количка и велосипедистите, като и пешеходците като цяло, са силно зависими от условията на средата. Наличието на локви, паркирали коли, липса на тротоар, липса на регламентирано пресичане на натоварен булевард, липса на осветление в участъци на пешеходен маршрут и пр., особено в есенно-зимните месеци, силно предопределят ежедневните решения за избор на начин на придвижване и желанието за активност.

5.5.1. Свързаност на зелената система

За пълноценното функциониране на зелената система на всеки град от основна важност е степента на свързаност между основните ѝ обекти като паркове и градини. Средствата за постигане на тези цели могат да бъдат както естествени дадености като реки и речни корита, така и пешеходни улици, улици с облекчен трафик или такива с достатъчно плътно и развито улично озеленяване. Идентифицирането на най-преките и удобни връзки между обектите на зелената система посредством съществуващата улична мрежа е от първостепенно значение за провеждане на действия, които биха довели до

обвързването и изграждането на цялостна и свързана мрежа от зелени и пешеходни пространства.

Анализът на свързаността между големи паркове за широко обществено ползване, част от зелената система на Столична община, извежда важни потенциални пешеходни връзки в градската среда. Резултатът е посредством пространствен анализ, който търси набор от кратки пътища от входовете на един парк до входовете на друг парк, по предварително зададено условие в анализа за търсене на набор от няколко маршрута, да се направи оценка на гъстотата и времетраенето им.

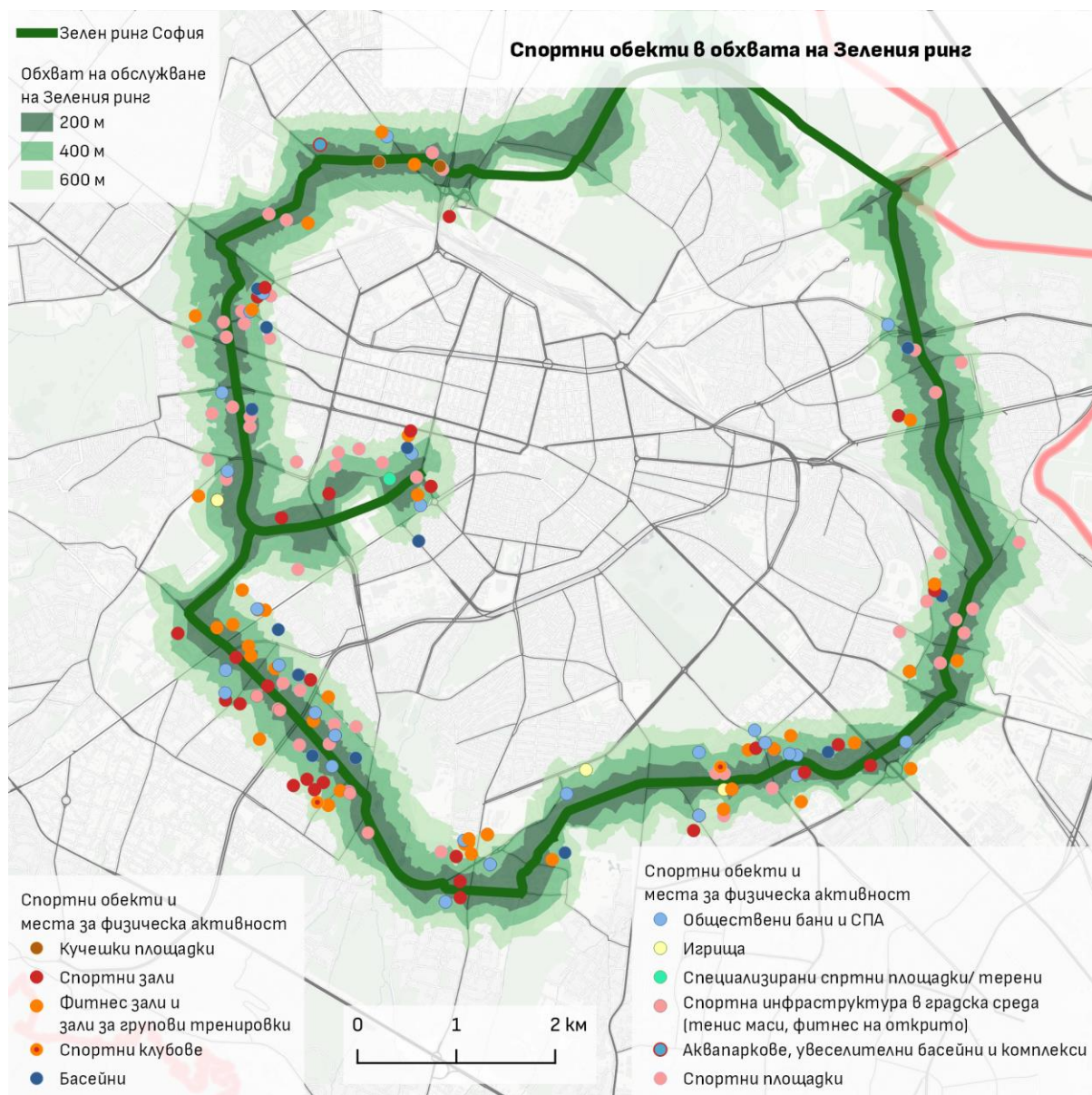
Извеждат се разнообразни маршрути за пешеходни връзки, които могат да бъдат приоритизирани спрямо повтаряемостта на използването на една улица в анализа. *Предстои да направим това приоритизиране.*

Връзката между зелената система и даването на предимство на пешеходците, по предварително избрани маршрути, може да насърчи пешеходното придвижване в града. Това ще предостави повече възможности на хората да

бъдат физически активни. За да се реализира това, обаче, е необходимо пешеходните маршрути да бъдат приятни, разнообразни и безопасни. Поради това считаме, че пешеходен маршрут върви редом с обособяване на зелена зона, естествена презграда между пешеходното и активното движение по едно трасе, естествена сянка и специфични правила за управление на трафика, в обхвата на избраните маршрути.

Планирането и реализирането на **„зелени здравословни коридори“** – пешеходни или велосипедни маршрути в среда с повишени природни качества (през парк или градина, по дълга отсечка без прекъсване на уличното озеленяване, в просторно и озеленено междублоково пространство) би повишило чувствително желанието и възможността на жителите и гостите на града да се движат и да са активни.

Зеленият ринг е проект за създаване на пешеходно и велосипедно трасе, което да формира „зеленото околоръстно“ на София. По-детайлно, проектът представлява преизползване на стари жп трасета, ревитализиране на речни корита и обживяване на зелени пространства. По този начин се свързват жилищни територии, паркове и производствени територии, които към момента нямат добра връзка помежду си. Създаденото пространство ще бъде алтернативно, обособено и безопасно трасе за пешеходци и велосипедисти. Проектът е с приоритет по отношение на преизползване на неглижирани територии. Намирането на функция на тези територии е изцяло с оглед на бъдещите ползи за населението на града и общината. Свързването на отделни територии ще намали времето за придвижване на пешеходци и велосипедисти. Пример за свързани територии могат да бъдат връзката между парк Западнен парк и парк Възраждане, между Южен парк и Борисова градина, но от друга страна и връзката между жилищните територии кв. Дианабад и кв. Слатина. Изграждането на тези връзки, под формата на непрекъснат ринг от 32 км, ще стимулира пешеходното и велосипедното придвижване в София. Има потенциал да улесни пътя до училище за някои ученици по безопасна алея пеша или с колело. Проектът ще бъде и гръбнак за развитие на велосипедната мрежа в СО и ще стимулира изграждането на велоалеи по вътрешнокварталните улици.

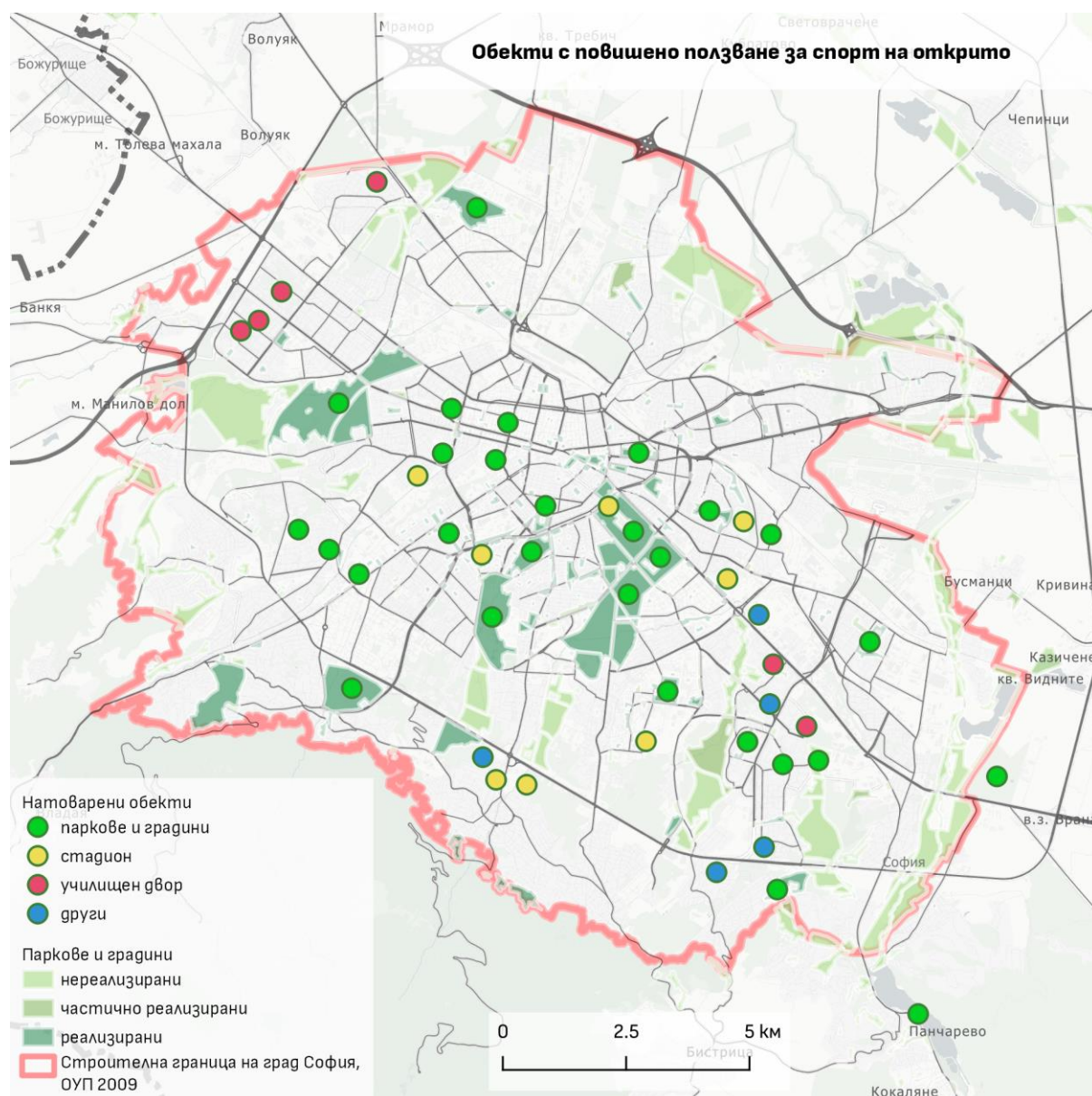

Пример за разглеждане на движението като част от цялостната система от условия за здравословен за човека и природата живот е проектът „Урбинат“. Проектът се реализира на територията на район „Надежда“, основната му цел е да обнови градската среда като реализира „Зелен здравословен коридор“, който ще свърже няколко жилищни квартала „Толстой“, „Свобода“, „Надежда“ 2 и 3 и кв. „Триъгълника“ като направи зелена връзка между два столични парка – Северен и парк Надежда. Това ще стимулира пешеходно и велосовдвижение в този район.

5.6. Обекти с повишено ползване за спорт на открито в СО

От мобилни приложения за проследяване на тренировки са изведени най-натоварените обекти според събраните данни от потребители. От всички обекти в СО силно се открояват 47 обекта с висока натовареност през последните няколко години. Това са основно паркове, градини, дворове на училища, стадиони и игрища със свободен достъп. Всички 47 обекта споделят

свободния достъп като общ белег и това ги откроява. Те са разделени в 4 основни групи – стадиони и спортни обекти, паркове и градини, училища и други.

6. Предиизвикателства и възможности пред физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност

В тази част ще бъдат представени основни заключения и препоръки от проведеното качествено социологическо изследване сред заинтересовани страни, които включват: директори на федерации и спортни асоциации, мениджъри на спортни организации, учители по физическо възпитание в училища и детски градини, преподаватели в университети, организатори на спортни и танцови школи, директори на образователни институции, представители на туристически дружества и др., очертава нуждата от действия в различни

посоки, които ще допринесат за развитието на физическото възпитание спорта и спортно-туристическата дейност в СО.

6.1. Спортна и спортно-туристическа инфраструктура

6.1.1. Места за движение

Заинтересованите страни оценяват наличната спортна инфраструктура за изключително важен ресурс, който следва да възпитава населението да извършва физическа активност и да има достъп до места за спорт. Към момента тези места се оценяват като „занемарени“ и се препоръчват насочване на усилия в посока на последователно възстановяване и грижа за изградените игрища в междублокови пространства и разширяване на местата за масов спорт със свободен достъп на територията на цялата община.

Регистрира се нуждата от обособяване на места за социализация на подрастващите, в това число по-конкретно се посочва необходимостта от места за танци в градската среда.

6.1.2. Паркове

Условията в паркова среда са значим фактор, който влияе върху възможностите за спорт на открито в паркова среда. Респондентите коментират, че в последната година наблюдават повишаване на спортуващите хора в паркова среда, но в същото време са възмутени от липсата на елементарни условия, които биха осигурили комфорт на спортуващите, като работещи публични тоалетни и осветени паркови алеи, които биха осигурили сигурна среда в тъмните часове на денонощието.

6.1.3. Туризм

Представители на туристически гружества коментират, че е необходимо да бъдат насочени целенасочени усилия в подобряването на условията за отгих в планините около София. Освен подобряване на маркировката и наличната инфраструктура на въжените линии и на елементи като парапети, алеи, мостове, е нужно да бъдат насочени усилия за целенасочена грижа за подобряване на взаимоотношенията с концесионерите, които я поддържат. Те настояват за възстановяване на ски туризма на Витоша. Освен пешеходен туризъм, коментират възможността за развитие на велотуризм.

6.2. Спорт и здравословен начин на живот

„Спортът е много добър начин да се поддържа във форма, да повишаваме имунната си система, да сме здрави, да се чувстваме добре. Най-голямото удоволствие, което аз лично намирам в спортните зали, са груповите занимания...”

Това са думи на организатори на спортни събития и мениджъри на спортни обекти, които ясно дефинират работата си като подпомагаща активния и здравословен начин на живот.

Направените пространствени анализи показват голямото изобилие и разнообразие от предлагане на спортни активности на територията на СО. Те обаче са и част от бизнесите, които са най-потърпевши от ограниченията заради световната пандемия от Ковид-19. В тази нова ситуация те виждат своята роля не само в традиционните пространства като йога студиа и спортни зали, а са готови да си сътрудничат с общински образователни институции в образователния процес по физкултура или да участват заедно с неправителствения сектор в общи процеси за интеграция на малцинствени и социално изключени групи хора, като предлагат директен механизъм за сътрудничество – обмен на треньори и инструктори.

Дигитализацията е тема, която неколнократно беше засегната като част от допълнителни проекти и дейности, които биха заложили спортните оператори. В някои случаи тя е средство за намаляване на месечния разход за спортна дейност, който тежи на спортуващи пенсионери, а в друг е условие за изграждане на канал за обмен на опит с чуждестранни артисти в танцовото изкуство. Необходимите средства за закупуването на съответната техника обаче се оказват труден за посрещане еднократен разход. Резултатите от допитванията ни до спортните дейци сочат, че би могло да се мисли за програми за иновации и внедряване на дигитализация дори и в спорта. В условията на пандемия и преустановяване на тренировъчния процес на живо подобна техника би била полезна също и за прилагането на алтернативни решения.

6.2.1. Спорт за възрастни

На територията на София има 5 действащи към момента дамски клуби за здраве и активно дълголетие – в Люлин, Симеоново, Изток, Младост и Красно село. Те предлагат както регулярни тренировки, съобразени с физическото състояние и характерните възрастови изменения на дамите, така и възможност за социализация през множеството допълнителни дейности на клуба – посещения на театрални и концертни представления, честване на лични и национални празници, екскурзии и преходи сред природата. Клубовете от София се включват активно и в ежегодните зонални и републикански спортни прегледи по гимнастика в тази възрастова група, за които подготвят специални гимнастически композиции. Добра практика, която е установена в някои райони на СО, е партньорството и подкрепата от страна на районните администрации чрез предоставяне на възможност за безвъзмездно ползване на зали, собственост на общината.

6.2.2. Физическо възпитание и спорт за хора в неравностойно положение и уязвими групи

Част от заинтересованите страни ясно заявяват, че спортът е мощно средство, не само за рехабилитация, но и за интеграция на хора с увреждания, както и инструмент за социално включване и приобщаване на хора от всякакви непривилегирани групи. Чрез спорта може да се промени себевъзприятието на децата – те самите да повярват в себе си и да успеят да постигнат високи резултати.

При физическото възпитание и спорт за лица с увреждания също следва да бъде поставен акцент върху масовия спорт и включването в училищния спорт.

Организациите, работещи с деца със затруднения в развитието, като Спешъл Олимпикс, изразяват готовност и желание за партниране със СО за по активно взаимодействие с училищата и работа с децата в училищна среда.

За успешното активно включване на децата със затруднения в развитието в училищния спорт е необходимо да се подсиgurят квалифицирани кадри за работа с тези ученици, както и подходяща среда.

Цялостната инфраструктурата в града следва да бъде пригодена към нуждите на лицата с увреждания, като в това число е необходимо да бъде осигурен и подходящ физически достъп до спортните обекти на територията на СО. Към момента хората с увреждания не винаги имат възможност да влязат и да спортуват в определени спортни обекти и закрити зали, тъй като достъпът в архитектурен план ги възпрепятства.

Във връзка с предизвикателството пред хората с увреждания (и още повече пред лицата с двигателни нарушения) за придвижването в града, Българската параолимпийска федерация изразява готовност да предоставя услуга за организиран, специализиран транспорт, който да подсигури придвижването на лица с увреждания от домовете им до спортните зали. Вариант за взаимодействие с Общината те виждат в потенциалното сътрудничество за издаване на пропуск за безплатно паркиране на буса в платените градски зони. Подобно логистично подсигуряване би могло да стимулира посещаемостта на спортни дейности от лица с увреждания.

6.3. Физическо възпитание и спорт за учаци

„В момента общината активно подпомага спортната дейност в общината и дава ежегодна субсидия за спортно оборудване, която е в размер на 2 лева за всяко дете в детската градина и 3 лева за дете в училище, организира спортни празници и междуучилищни турнири.“

Директорите и преподаватели в образователни институции споделят, че основните предизвикателства, пред които е изправен спортът в образователните институции, е нужда от осъвременяване на материалната база. Все още има училища, които не разполагат със салони с капацитет, който да отговаря на нуждите им, в други са занемарени салоните и дворовете и се нуждаят от ремонт, трети училища разполагат с голямо дворно пространство, което обаче не е приведено във вид за ползването му със спортни цели. Респондентите споделят, че набавянето на спортна екипировка е по-лесният проблем за разрешаване. Закупуването е въпрос на организация на средствата, предвидени за реализирането на спортните дейности в училищата. По-голямото предизвикателство, което училищата сами не могат финансово да посрещнат, е свързано с липсваща инфраструктура (вътрешен салон, двор и т.н.) или необходимостта от подновяването ѝ. Те дефинират нуждата от намеса за подобряване на дворните пространства, за подмяна на спортните съоръжения и очакват включване от страна на общината в посредническа дейност между образователните институции и фирмите, които извършват

ремонтите. Те предлагат да бъде въведена практика за регламентиран и улеснен начин на ползване на наличната спортна инфраструктура споделено.

Ученически състезания и спортни празници

Специалистите, ангажирани със спортното възпитание на подрастващите, определят тези формати като важни и бъдещи мотивация за развитие в съответния спорт. Според тях системата на образованието трябва да дава повече възможности на децата да спортуват и да се наблегне повече на масов спорт в училище. Те очакват общината да ги подкрепя със средства за награден фонд.

Очакването на заинтересованите страни е общината да фокусира подкрепата си при организацията на междуучилищни турнири, да продължи програмата "Нашият училищен спортен празник", да развие сътрудничество с туристически дружества, да реализира повече „еко училищни инициативи“. Началните учители по физическо възпитание и спорт изразяват готовност и за реализиране на инициативи, включващи физическа активност на открито и допълнителен възпитателен елемент в посока на опазване на природата.

6.4. Спортно-туристическа дейност

Туристическите дружества са ценен ресурс, който следва да развива условията за туристическа дейност извън града като въвлеча всички и популяризира възможностите за туристическа дейност. Към момента те се заявяват като ключов партньор, който има желание да работи заедно с общинските образователни институции. От друга страна, в разговори с директори на училища и преподаватели се заявява желание за провеждане на дейности и туристически изleti на открито, те предлагат общината да се намеси като медиатор в реализирането на подобно сътрудничество.

6.5. Спорт за високи постижения

Представителите на ръководствата на спортните училища на територията на Столична община посочват стипендиите и поощренията за високи спортни постижения на учениците като една наистина добра и стимулираща практика. Ръководствата на спортните училища и федерациите смятат, че трябва да бъде насочена финансова подкрепа към спортните клубове, с които са обвързани от тристранни договори (училище, федерация и спортен клуб). В рамките на тези договорни отношения образователната институция отговаря за общообразователното обучение на учениците, федерациите – за спортния календар на атлетите, а спортните клубове за цялостната им спортна подготовка. В този ред, с цел подкрепа за развитието на младите атлети, би следвало да бъдат подкрепени самите спортни клубове. От страна на Столична община това би могло да се случи чрез безвъзмездно предоставяне или отдаване под наем на спортна общинска база на по-ниски от пазарните цени. Към момента пазарните цени често са непосилни за посрещане разходи. Ако пък самите спортни училища разполагат със своя спортна база, те биха могли също да предоставят тези пространства за тренировки.

Беше очертана и нуждата от покритие от спортни зали и обекти на територията на цялата Столична община, така че децата от всички райони да имат лесен и удобен достъп до спортни активности.

6.6. Комуникация, медиация и финансови стимули

Всички заинтересовани страни изразяват очаквания общината да заеме водеща медиаторска роля в популяризирането на спорта и управлението на наличната спортна инфраструктура, като създава условия за развитие на партньорства между всички, но и е гарант за реализиране на спортната дейност. Очаква се тя да бъде медиатор между образователните институции, туристически дружества, операторите на спортни обекти, спортните клубове, спортните федерации, като създава условия за споделено ползване на спортна и спортно-туристическа инфраструктура между всички. Организаторите на големи спортни събития споделят, че срещат затруднения с обема от документация, съпътстващ общинската финансова подкрепа за проекти. Подобни затруднения изпитват и спортните федерации, а някои спортни оператори се отказват да търсят варианти за общинска подкрепа именно поради тази очаквана административна тежест във връзка с кандидатстване и отчитане на проектите. Има очаквания да се популяризират спортни успехи на атлети в неравностойно положение и комуникационна кампания за включването им в спортна и спортно-туристическа дейност.

В рамките на изследването са предложени:

- финансови стимули за треньори за работа с хора в неравностойно положение и уязвими групи;
- финансови механизми за подкрепа на атлети в неравностойно положение като сега действащата стипендиантска програма.

7. Пандемията и нейните последствия върху физическата активност

Пандемията от Covid-19 и ограничителните мерки за борба с вируса повлияха отрицателно върху психическото и физическото здраве при децата и възрастните. Затварянията увеличиха обездвижването, но това доведе и до по-голям интерес към физическата активност и възможностите за спорт. Има и по-голямо търсене на онлайн и видео методики за самостоятелни занимания. [Изследване](#) на УНИЦЕФ сред 15–19 годишни ученици в България показва, че 60% от тях са започнали сами да правят по-интензивно физически упражнения, над 50% са започнали да спортуват повече, а спортните зали и съоръженията липсват на една трета от тийнейджърите изключително много. Тийнейджърите показват и повишени нива на тревога, гняв и страх. Изследване²³ сред учители по физическо възпитание определя по-скоро като неуспешно онлайн обучението по спорт. Основните проблеми са липса на спорт на открито; без интерес от

²³ "Дигитална ера — педагогически похвати и предизвикателства при работа в електронна среда в часовете по физическо възпитание и спорт." Бояна Иванова, Александър Симеонов. XIII международна научна конференция „Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта". 2021

страна на учениците; имитация; обездвижване; не достатъчно пространство за физически упражнения у дома; липса на спортен дух; не може да се практикуват игри с топка, които са любими на учениците; предметът е практически; упражненията се провеждат на място, а не в движение; затруднения при контрола на немотивираните ученици; невъзможността на по-малките ученици да се справят с онлайн обучението; дълго застояване пред устройствата, вместо на спортната площадка; активността; липса на свободна стая в домашни условия. Предложенията на учителите са били да се преподава по-малко теория, повече фитнес в домашни условия и лекции за здравословно хранене; туризъм, разходки в парка, игри на открито и мотивация за спорт в свободното време, създаване на „банка“ за идеи и методическа помощ.

След ограниченията към частните оператори на спортна инфраструктура се очаква някаква част от тях да не се завърнат към работата си. Това вече ограничава предлагането на спорт на територията на Столична община. От друга страна, през тези две години на пандемия не беше създадена компенсираща инфраструктура на открито.

Професионалните спортисти не получиха подкрепа на национално ниво. Спортни мероприятия и състезания бяха отменени. Това попречи на добрата им подготовка и изиска от професионалните спортисти творчество и нови подходи към тренировки с ограничени ресурси. На държавно ниво все още не се обсъждат планове за развитието на българския спорт в новите условия. Не се говори и за необходимостта от повече инвестиции в спорта на открито, а това би могло да е решение за следващите години.

И учителите по физическо възпитание, и треньорите имат нужда от допълнително обучение за използване на онлайн и хибридни методи на уроци и тренировки. Те не се чувстват подготвени да изпълняват функциите на присъствено обучение и тренировки по време на дистанционни такива.

Поради трудности в планирането на развитието, възникнали вследствие на пандемията и ограничителните мерки, трябва да се търсят нови решения и да не се разчита на връщане към моделите и показателите на 2019.

8. Анализ на силни и слаби страни, възможности и заплахи

Силни страни

- По-млада възрастова структура на населението в Столична община в сравнение с тази в страната.
- Наличие на разнообразие от спортни обекти и услуги за деца.
- Наличие на богат природен капитал (реки, планини, полета, водни обекти) за развитие на спортни и спортно-туристически дейности.
- Столична община е част от международни инициативи за популяризиране на спорта.
- Спортната инфраструктура на част от мрежата от обекти на образованието се използва споделено в извънучебните часове.
- 61% от населението на общината има достъп до паркове и градини за широко обществено ползване в рамките на 600 м или 9 минути ходене пеша.
- Наличие на масови събития на открито (маратони в градска среда, големи спортни празници).
- Добре планирана система от места за спорт и игра със свободен достъп в междублоковите пространства.
- Разпознаване на важността на физическото възпитание и спорта за качеството на живот и предприемане на действия по регулиране на обществените отношения и управление чрез стратегически документи и общински наредби.
- Практика за осигуряване на стипендии за спортни постижения на деца и ученици.
- Практика за подпомагане на спортните клубове.
- Капацитет за включване на хора с увреждания в спортни мероприятия.
- Голям брой и разнообразни като тип места за физическа активност и спорт в град София.
- 93% от общинските училища на територията на СО отговарят на нормите за площ на ученик спрямо имота, гарантиращо достатъчно дворно пространство.
- Голяма част от училищата имат вече изградени спортни салони, а 70% от тях са в добро състояние.
- Над 75% от детските градини отговарят на нормите за капацитет спрямо площ на имот и съществуваща заетост.
- Развита дейност за работа с деца в Центъра за подкрепа и личностно развитие – „Ученическа спортна школа София“.
- Голям брой действащи спортни клубове на територията на общината.
- Богат календар на спортни събития.
- Наличие на възможност за практикуване на разнообразни спортове.
- Четирисезонен климат, предоставящ възможност за практикуване на летни и зимни спортове.

- Реализиране на множество спортни събития покрай инициативата „София – европейска столица на спорта 2018“
- Голям процент обслужено население от линии на градския транспорт, осигуряващи връзка с околните планини.
- Наличие на планови и стратегически документи, дефиниращи териториален обхват на тематични паркове и функционалното им съдържание.
- Наличие на богата мрежа от разнообразни спортно-туристически обекти и маршрути с поддържана лятна и зимна маркировка в пределите на ПП „Витоша“.
- Наличие на развита мрежа от хижи и заслони в рамките на ПП „Витоша“.
- Наличие на много и разнообразни специалисти (треньори, рехабилитатори, преподаватели) в спорта и физическата подготовка.

Слаби страни

- Трайна тенденция за застаряване на населението.
- Липса на места за спорт на закрито в някои от крайните квартали на град София и селата в общината.
- Висок дял на ученици с гръбначни изкривявания.
- Високи нива на заболяемост на населението от сърдечно-съдови и психически заболявания.
- Високи стойности на поведенчески фактори, които влошават здравословното състояние на населението – ниска физическа култура, некачествено хранене сред подрастващи, висока консумация на алкохол и тютюнопушене.
- Ниски нива на физическа активност и спортуване сред всички възрастови групи.
- Системен ръст на затлъстяване на деца до 18 годишна възраст.
- Високи нива на здравни разходи на населението като дял от общите им доходи.
- Висок дял на населението на СО, което не е удовлетворено от здравословното си състояние.
- Липса на разширяване на пешеходните зони в градска среда.
- Липса на благоустрояване по протежение на реки и водни обекти, предразполагащи към спортни активности и движение.
- Липса на пешеходни и веловръзки между обектите на зелената система за широко обществено ползване, както и между обектите за физическа активност и спорт.
- Прекъснати връзки по протежението на зелените клинове възпрепятства пълноценното им функциониране.
- Трудна и бавна комуникация с институциите при организиране на спортни събития.
- Тежки административни процедури при кандидатстване и отчитане на проектна дейност в партньорство с общината.

- Недостатъчно включване на ученици в спортни и спортно-туристически инициативи.
- Наличие на малко открити публични пространства за физическа активност и спорт, предвидени за хора със затруднени двигателни способности.
- Незадоволително физическо състояние на част от откритите публични обекти за физическа активност и спорт.
- Една трета от населението не е обслужено от обекти на зелената система.
- Висок дял нереализирани обекти на зелената система.
- Само 45% от населението има достъп до открити и безплатни спортни площадки.
- Липса на интегрирани стратегически действия, насочени към повишаване на физическото и психическото здраве на населението на Столична община на възраст над 29 години.
- Липса на разпознаване на урбанизираната публична среда на територията на Столична община, през действащите стратегически документи, като основен пространствен актив за развитие на здравословен публичен живот.
- Около 1/4 от изградените училищни спортни салони са с недостатъчен капацитет.
- Едва 10% от училищата имат басейн.
- Неравномерно разпределение на учениците спрямо капацитета на спортните съоръжения в училищата.
- Близко 1/4 от детските градини са с надвишен капацитет, което възпрепятства осигуряване на качествена и достатъчна площ за движение и игра. Важи особено за филиалите на детски градини в жилищни сгради.
- Дисбаланс на натовареността на детските градини, променящо се постепенно от центъра навън към периферията и околните селища.
- Липса на съоръжения за достъп на хора с увреждания до по-голямата част от спортните обекти.
- Липса на достатъчни връзки по направление север/юг на линиите на градския транспорт, осигуряващи достъп до съседните планини.
- Липса на актуална и достъпна информация за маршрути, дейности, събития и забележителности в рамките на Люлин, Плана, Лозенската и Стара планина.
- Слабо развита мрежа от инфраструктура, събития и спортно-туристически маршрути, привличаща населението на Столична община към Люлин, Плана, Лозенската и Стара планина.
- Липса на достатъчно редовен и широкообхватен масов градски транспорт, осигуряващ възможност за превозване на велосипеди и ски.

Възможности

- Високият дял население в пенсионна възраст дава възможност за развиване на фокусирана физическа активност към тази възрастова група.
- Дигиталните технологии разширяват възможностите за достигане на хората при реализиране на спортни и спортно-туристически мероприятия (добавена реалност, дигитални тренировки, социални мрежи, дигитални приложения за спорт и здраве).
- Възможност за партньорства за осигуряване на достъп до места за физическа активност и спорт в териториите без изградена публична инфраструктура.
- Потенциал за интегрирано развиване на концепцията за тематичните паркове и популяризиране на техните функции.
- Възможност за интегрирано подобряване на условията за активен живот, изграждане на физическа култура и практикуване на спорт, при фокус върху връзките между обектите за физическа активност, спорт и зелената система, както и насърчаване на връзките с околната среда район. (URBINAT)
- Развитие и поетапно реализиране на концепцията за зелените клинове и изграждане на линейни паркови обекти в рамките им.
- Свързване на обектите на зелената система чрез изграждане на пешеходни пространства и велосипедни връзки (Зеленият ринг).
- Потенциал за въвеждане на всички възрастови групи във физическа активност, спортни и туристически дейности със средствата на ефективната комуникация.
- Наличие на разнообразие от частни субекти, които предлагат спортни, спортно-туристически и физически дейности.
- Териториален запас от зони „резервирани“ за развитие на обекти на зелената система и спорта.
- Възможност за временно устройване на открити спортни площадки в нереализирани съгласно предвижданията на ПУП терени за обекти на зелената система и спорта.
- Потенциал за благоустрояване и подобряване на достъпността до речните корита за ежедневен спорт и отдих.
- Разширяване на публичния достъп до дворове на общински и държавни училища в извънучебните часове.
- Относителна нормативна свобода при оформянето на политика в областта на физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност.
- Фокус върху развиването на спорта и физическата активност на открито заради световната пандемия на Ковид-19.
- Потенциал на Столична община да води и координира организирането на съвместни дейности с НПО и частния сектор и да осигури оптимално

ползване на публичната материална база и човешки ресурс за спортни дейности.

- Наличие на широк спектър от потенциални спонсори на спортни събития.
- Наличие на медиаторски организации от гражданския сектор, които биха подпомогнали активното включване на уязвими групи в занимания със спорт и спортно-туристическа дейност.
- Спортните и спортно-туристическите мероприятия са средство за интеграция на малцинствени и уязвими групи хора.
- Възможност за споделено използване на спортната инфраструктура (напр. басейни) между образователните институции.
- Игрищата, физкултурните салони и басейните в училищата дават възможност за ползване срещу заплащане в извънучебно време, което да гарантира поддръжка.
- Разнообразяване на спорта в училищата и университетите чрез договаряне на право на ползване на платени спортни обекти.
- Териториален резерв за развитие на спортната инфраструктура (салони, басейни) в училищните имоти, без това да е за сметка на изискванията за площ на ученик спрямо имота.
- Училищата с неусвоен капацитет и налична спортна инфраструктура могат да се фокусират върху подобряването и разнообразяването на обектите за физическа активност и спорт.
- Териториален резерв за развитие на спортната инфраструктура (салони, басейни) в имотите на детските градини, без това да е за сметка на изискванията за площ на дете спрямо имота.
- Развита среда за доброволчество, което може да съучаства в организиране на спортни и спортно-туристически събития.
- Възможност за реализиране на множество спортни и спортно-туристически дейности в рамките на титлата „Световна столица на спорта“ за 2024
- Балансиране на натиска към ПП „Витоша“ чрез популяризиране на другите природни богатства в пределите на общината.
- Налични условия за осигуряване устойчив достъп до ПП Витоша чрез реконструкция на съществуващата инфраструктура и усиление на публичния транспорт за сметка на достъпа с автомобил.
- Осмисляне на планините в общината като част от цялостната мрежа за физическа активност и спорт.
- Включване на СО като медиатор и гарант за осъществяването на сътрудничество между туристическите дружества и столичните образователни институции за реализиране на съвместни дейности.
- Възможност за споделено използване на съществуващата инфраструктура от повече субекти (читалища, туристически дружества, образователни институции и т.н.).
- Потенциал за обновяване на съществуващия сграден фонд и съоръжения в рамките на ПП „Витоша“ вместо изграждане на нови бази и съоръжения.

- Потенциал за използване на съществуващата лифтова инфраструктура извън зимния сезон за целите на планинското колоездене, туризъм и други алпийски и екстремни спортове.
- Разнообразни финансови инструменти за реализиране на спортна и спортно-туристическа дейност като ОПРР, ОП „Образование“, ОПРЧР, Хоризонт 2020, Life, Еразъм, Финансов механизъм на европейското икономическо пространство и др.

Заплахи

- Пренебрегване на необходимостта от осигуряване на разнообразни спортни дейности равномерно на територията на общината.
- Прекъсване на ключови за зелените клинове връзки.
- Трайна промяна на навиците за движение и обездвижване на населението в резултат на ограниченията от Ковид-19
- Засилване на инвестиционния натиск върху нереализирани обекти на спорта и на зелената система за широко обществено ползване
- Засилване на диспропорцията между нужди и осигуреност с открити публични обекти за физическа активност и спорт в южните части на града и общината.
- Засилване на зависимостта от използване на личен автомобил за достъпване на местата за физическа активност пригодени за хора в неравностойно положение.
- Засилване на социалното затваряне на уязвими групи хора и невъзможност за включване в спортни мероприятия.
- Невъзможност за ползване на спортна инфраструктура заради лошо уредени отношения между собственици и ползватели (Къпалнята Мария Луиза, Витоша ски)
- Разширяване на сградния фонд на училища и детски градини за сметка на дворовете и възможността за физическа активност и спорт на открито.
- Подценяване на необходимостта от разширяване и подобряването на вътрешната спортна инфраструктура в образователните институции.
- Подценяване на необходимостта от специализирана спортна инфраструктура, като басейни, в образователните институции.
- Пренебрегване на необходимостта от пространство за движение и игра на открито при устройване на детски градини в жилищни сгради.
- Ограничение на дейността на спортни обекти вследствие на епидемиологичните мерки поради Ковид-19.
- Запазване на силния туристически поток към ПП „Витоша“.

III. Стратегическа част

Обосновка

Стратегията се изготвя от ОП “Софияплан” в сътрудничество с Дирекция “Спорт и младежки дейности” към Направление “Култура, образование, спорт и младежки дейности” на СО в периода януари – декември 2021 г. В процеса по създаване на стратегическата рамка и свързаните с нея компоненти – мерки и действия за изпълнението ѝ, бяха проведени консултации със заинтересовани страни в областта на физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност и потенциални партньори на СО при изпълнението на стратегическия документ.

Настоящата стратегическа рамка е резултат от анализ на силните и слабите страни на спортната и спортно-туристическата дейност в общината, който включва пространствен анализ на спортната и спортно-туристическата инфраструктура, както и анализ на предимствата и предизвикателствата пред физическата активност и спорта в общината. Стратегическите цели интегрират успешните политики, започнали в изпълнение на действащата до скоро *Стратегия за физическото възпитание и спорта 2012 – 2020 г.* Стратегическата рамка е изградена в съответствие с йерархично по-високо стоящи стратегически документи, които имат отношение към сектора и територията на СО – Визия за София 2050 и Програма за София 2021 – 2027 г. Постапените цели са в съответствие с Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012– 2022 г., както и с действащите политики на европейско ниво в областта на спорта и спортно-туристическата дейност.

Целите, изведени в стратегическата рамка, насочват към действия, които следва да подсилят силните страни на общината, да сведат до минимум влиянието на негативните и да се възползват максимално от потенциалите, като овладяват недостатъците. Те разглеждат спорта през няколко тематични фокуса, които са структурирани в 5 стратегически цели. Това са: спортът в образователната система (активности и инфраструктура); спортът за всички, като част от всекидневието на хората; професионалният спорт и политиките, които го подкрепят; спортната и спортно-туристическата инфраструктура, последната тема е хоризонтална за останалите части и дава механизми за управление, като дефинира ключовата роля на Столична община като медиатор между всички заинтересовани страни в този процес.

Настоящата стратегия задава рамката за развитие на физическата активност, спорта и спортно-туристическата дейност на територията на Столична община за периода 2022 – 2030 г.

Визия

Спортът и физическата активност в Столична община са част от ежедневието на всички.

Стратегическа цел 1: Спорт за деца и ученици

Насърчаване и създаване на условия за физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност за децата в образователните институции

Навиците за спорт и всекидневният двигателен режим следва да се формират от най-ранна възраст, за да бъдат гарант за социално включване, добро физическо и психическо здраве, както и за пълноценно личностно развитие на децата. При подрастващите физическото възпитание формира дисциплина и отговорност, отборен дух и целеустременост. То има ключова роля за превенция на рисковото поведение и отпадане от системата на образованието. Заложените действия са насочени към развиване на навици за спорт, движение и туризъм от най-ранна възраст.

Какво искаме да постигнем?

- Здрави и физически активни деца и ученици
- Изграждане на потребност и трайни навици за физическа активност у подрастващите
- Включване на спорта и спортно-туристическата дейност като възпитателен механизъм за превенция на рисково поведение на деца и ученици
- Контакт чрез спорта между различни възрастови и социални групи деца и ученици

Как го постигаме?

Мярка 1.1. Създаване, прилагане и развитие на програми и дейности, които подпомагат изграждането на трайни навици за спорт, туризъм и физическа активност за деца и ученици.

Децата в детски градини (Програма "Движение и здраве")

- дейности на открито всеки ден, независимо от метеорологичните условия;
- зелени училища извън града;
- регулярни участия в детски състезания между детски градини;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед;
- включване в игрите на всички деца според възможностите им;

- насърчаване на спорт, движение и игри заедно между деца и родители;
- педагогически и ситуационни игри;
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- насърчаване на игри, включващи движение;
- насърчаване на отборни игри.

Деца в училище (Програма "Спорт в училище")

- въвеждане на спортни дейности всеки ден;
- регулярни походи в планината и зелени училища – от ден до месец;
- отбори в училищата;
- състезания между училищата;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед;
- насърчаване на спорт и движение заедно с родителите;
- педагогически и ситуационни игри;
- насърчаване практикуването на отборни игри и спортове;
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- включване на децата в организационна дейност около състезанията;
- лекционни курсове за ползите от спорта, история на спорта и постиженията;
- предизвикателства за насърчаване на всекидневната физическа активност (достигане на определен брой крачки/ предизвикателства на ден);
- партньорства с организации.

ЦПАР Спортна школа София

- разширяване на дейността и капацитета на школата за работа с повече деца и спортове;
- разширяване на обхвата на басейните, управлявани от ЦПАР Спортна школа София (може и в партньорство с най-близкия училищен басейн за заместване на часовете по физическо възпитание с уроци по плуване за учениците от и над 5 клас, особено за училищата без физкултурен салон);
- разширяване на обхвата на базите за различни видовете спорт, управлявани от ЦПАР Спортна школа София (може и в партньорство с училища за заместване на часовете по физическо възпитание с уроци по спорт, особено за училищата без физкултурен салон).

Мярка 1.2. Осигуряване на качествена и разнообразна спортна инфраструктура в образователната система – детски градини и училища.

- изграждане, реновиране и отваряне за широк достъп на иновативни и съвременни спортни съоръжения;
- осигуряване на условия за съхранение на спортна екипировка, преобличане и баня за децата и учениците.

Стратегическа цел 2: Спорт за всички

Насърчаване и създаване на условия за физическа активност, спорт и спортно-туристическа дейност за всички възрастови и социални групи

Спортът е предпоставка за поддържане на добро физическо и психическо здраве, както и добра платформа за социална активност и включване, а от там и съществен фактор за повишаване качеството на живот на населението. Необходими са комплексни действия за разпознаване на спорта и физическата активност като важна част от ежедневието на хората в общината. Целта е да бъдат формирани трайни навици в поведението на всички хора към здравословен начин на живот и всекидневна спортна активност. Разширяване на предлагането, комуникацията и изваждането на спорта на открито цели да предложи възможност на всеки да намери спорт или физическа активност за своите нужди. Заложените действия са насочени към всички възрастови и социални групи, като ги насърчава да се движат и спортуват заедно.

Какво искаме да постигнем?

- Здрави и физически активни хора
- Спортът и физическата активност са важна и приятна част от всекидневието на всички
- Контакт чрез спорта между различни възрастови и социални групи

Как го постигаме?

Мярка 2.1. Създаване и прилагане, развитие и широка комуникация на програми и дейности, които подпомагат изграждането на трайни навици за спорт, физическа активност и туризъм в следните възрастови и социални групи:

Студенти

- регулярни походи в планината и зелен университет – от ден до месец;
- отбори в университетите;
- състезания, първенства и предизвикателства между университетите извън редовните национални и регионални такива;
- включване на студенти в организационна дейност около състезанията;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед;
- лекционни курсове за ползите от спорта, история на спорта и постиженията;
- предизвикателства за насърчаване на ежедневната физическа активност (достигане на определен брой крачки/ предизвикателства на ден);
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- партньорства с организации.

Хора в пенсионна възраст

- спорт и физическа активност в пенсионерските клубове и домовете за възрастни хора;

- лечебна гимнастика и рехабилитация;
- туризъм извън града заедно с туристически дружества;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед;
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- насърчаване на спортна и двигателна активност на открито – в паркове и градини;
- предизвикателства за насърчаване на ежедневната физическа активност (достигане на определен брой крачки на ден/ предизвикателства на ден);
- спортни състезания за възрастни хора;
- финансови помощи за спортна клубна карта (ваучери за спорт);
- партньорства с организации.

Хора в неравностойно положение (физически и психически увреждания)

- спорт и физическа активност в дневни центрове за подкрепа;
- лечебна гимнастика и рехабилитация;
- туризъм извън града заедно с туристически дружества;
- квоти за включване в състезателна или спортна дейност;
- предизвикателства за насърчаване на ежедневната физическа активност (достигане на определен брой крачки/ предизвикателства на ден);
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- насърчаване на спортна и двигателна активност на открито – в паркове и градини;
- партньорства с организации.

Хора в социално изключени групи (малцинства, уязвими групи)

- ваучери за спорт;
- квота за състезания и групови прояви;
- спортът като средство за интеграция заедно с неправителствен сектор;
- търсене на таланти сред изключените групи;
- адаптирана спортна терапия за рискови групи;
- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед;
- партньорства с организации.

Хора в трудоспособна възраст

- партньорства с работодатели за осигуряване на карта за спорт и/или време за спорт;
- спортни предизвикателства (в офиса и от офис към офис (вкл. и служителите в администрацията));
- любителски състезания за цялото семейство;
- организиране на масови походи;
- насърчаване на придвижването пеша, с тротинетка и велосипед, използването на стълби вместо асансьор;

- активно включване на танца за поддържане на физическа активност;
- подсигуряване на тренинг в офиса и/или предприятието за обяснение на ползите от спорта в ежедневието ни и как да спортуваме правилно.

Мярка 2.2. Създаване на подходящи условия в града и планината, които насърчават спорта, физическата активност и туризма и тяхното практикуване масово за всички възрасти заедно:

- маратони;
- предизвикателства за ориентиране;
- щафетни игри за цялото семейство и за всички поколения;
- насърчаване и популяризиране на отборни игри;
- квартални първенства по футбол, волейбол, баскетбол и други отборни игри;
- градски спортни предизвикателства;
- насърчаване на създаване на спортни занимания между различни поколения.

Стратегическа цел 3: Спорт за високи постижения

Спорт за високи постижения – подпомагане дейността и развитието на спортни клубове и федерации на територията на СО

Спортът за високи постижения е естествено продължение и резултат от добре работещата и управлявана инфраструктура и от голям брой хора, за които спортът е част от всекидневието. Във фокуса на тази цел попада развитието на спортните клубове и федерации на местно ниво, които реализират професионалния спорт и благодарение на които Столична община се разпознава като спортен град с активни спортисти с високи постижения. Заложените действия обхващат пакет за развитие на детско-юношеските школи, на професионалните бази за спортисти, гъвкави финансови инструменти за насърчаване и подкрепа на спортните организации и множество изяви на местно, национално и наднационално ниво.

Какво искаме да постигнем?

Успешни, конкурентни спортни клубове и федерации, които активно участват в местни, национални и международни първенства.

Как го постигаме?

Мярка 3.1. Създаване на финансови механизми за спортни клубове с обществено полезна дейност на територията на СО.

- разширяване обхвата на Програма за развитие на детско-юношеския спорт;
- подкрепа за провеждането на емблематични за столицата събития със свободен достъп за граждани;
- развитие на капацитета на спортните клубове в обществено-полезна дейност (управленски, финансов, оперативен).

Мярка 3.2. Подпомагане на участия на спортисти, състезаващи се от името на спортни клубове на територията на СО.

- съфинансиране за участие в международни спортни събития;
- осигуряване на стипендии за стимулиране на деца и младежи с изяви в областта на спорта.

Мярка 3.3. Подкрепа за оборудване на спортна база

- създаване на спортни центрове, посветени на определен вид спорт;
- обвързване на спортните центрове в мрежа;
- финансови субсидии или облекчени финансови условия (нисколихвени заеми и др.) за обновяване и развитие на оборудването на спортни зали срещу некомуercialни пакети за достъп за масов спорт на възрастни хора или хора от уязвими групи.

Мярка 3.4. Стимулиране на треньори и преподаватели

- подпомагане на възможности за обучения и допълнителни квалификации съвместно с НСА "Васил Левски";
- осигуряване на награди за изведени на призови места училищни, клубни и национални отбори и индивидуални състезатели.

Мярка 3.5. Подпомагане домакинството на значими за СО регионални, национални и международни спортни събития

- ресурсна и символна подкрепа на национални федерации и клубове при осъществяване на спортни международни събития на територията на Столична община.

Стратегическа цел 4: Спорт близо до всички

Изграждане и поддържане на качествена и достъпна мрежа от места за спорт и движение близо до хората

За да може спортът и нуждата от физическа активност и туризъм да станат част от всекидневието на хората е важно местата и възможностите за спорт и туризъм да бъдат бързо и лесно достъпни, да бъдат добре поддържани и да дават възможност за практикуване на разнообразни спортове за всички възрастови и социални групи. Целта е спортът да стане по-видим в градското пространство. Необходимо е обвързване на тези места в добре развита мрежа от разнообразни обекти и довеждаща инфраструктура с високо качество, и двете изградени по природосъобразен начин. Целта поставя фокус и върху отварянето на спортната база в училища и университети и развитието на туризма и спорта в природни условия.

Какво искаме да постигнем?

- Качествена, разнообразна, достъпна инфраструктура;

- Условия за спорт близо до дома и работното място;
- Условия за спорт на открито и активна планина;
- Инфраструктурата, изградена по качествен и природосъобразен начин;
- Ефективни, жизнени и добре свързани места за спорт и физическа активност.

Как го постигаме?

Мярка 4.1. Осигуряване на качествена и разнообразна инфраструктура за спорт близо до жителите на общината и според нуждите им.

- изграждане на нови обекти за спорт, движение, игра и танц;
- реновиране и поддръжка на съществуваща спортна инфраструктура;
- споделено ползване;
- осигуряване на достъп до спортната инфраструктура за хора с увреждания.

Мярка 4.2. Изграждане и поддръжка на спортна и спортно-туристическа инфраструктура извън населени места – планини, водни обекти, поле.

- изграждане и поддръжка на маркировка на туристически маршрути;
- обособяване и поддръжка на туристически маршрути;
- изграждане на съоръжения за спорт, движение и игра (велотрасета, паркове за водни спортове, конни бази и др.);
- реновиране и поддръжка на лифтовете към и в ПП "Витоша".

Мярка 4.3. Осигуряване на подобрен достъп до спортни обекти и среда с повишени природни качества – планини и паркове. Създаване на зелени здравословни коридори и осигуряване на приятна и безопасна градска среда, която да благоприятства движението в градски условия

- подобряване на обществения транспорт;
- подобряване на пешеходния достъп;
- обособяване на връзки между обекти на зелената система;
- инвестиции в изграждане на зелени клинове и велосипедни връзки;
- свързване в мрежа на обектите за спорт, танц и игра чрез зелени коридори.

Стратегическа цел 5: Спортът управляван в партньорство

Интегриран подход за управление на системата за спорт и спортно-туристическа дейност

Активно спортуващата община и добре развитата и поддържана инфраструктура могат да бъдат възможни само при добро и ефективно управление на спорта и спортно-туристическата дейност и съпътстващата ги инфраструктура. Тази цел концентрира внимание и усилия върху голямата роля на участието и тясното сътрудничество на родителите, децата, училищата, правителството, местната власт, неправителствените

организации и средствата за масова информация и др. във формирането на физическата култура на жителите на СО, които да имат възможност чрез индивидуални и групови методи на въздействие да бъдат убедени в ползата от физически активния начин на живот.

Какво искаме да постигнем?

- интегриране на политиките за спорта и спортно-туристическата дейност с други политики на СО – икономически, културни, инфраструктурни, социални, екологични, образователни и др.;
- спортна инфраструктура, която се ползва споделено от различни заинтересовани страни;
- добре поддържана и актуална (онлайн) информация и активни комуникационни канали за всички обекти и възможности за спорт и туристическа дейност (информация, адаптирана към различните възрастови и социални групи потребители);
- силни и устойчиви партньорства както с местни, така и с международни организации;
- адаптирани за различните потребители информационни кампании за популяризиране на спортните активности и ползите от практикуването им;
- тренъори и учители по спорт в училища, детски градини и университети, които вдъхновяват децата и студентите да се движат и спортуват;
- ефективно ползване и устойчиво поддържане на създадената инфраструктура и обогатяване на мрежата с нова природосъобразна и устойчива спортно-туристическа инфраструктура;
- добре развити финансови инструменти за подкрепа на спортните организации (професионални и аматьорски).

Как го постигаме?

Мярка 5.1. Общината изпълнява водеща роля на медиатор в процеса на управление и планиране

- общината използва всички свои структури, като дирекция "Спорт и младежки дейности", фондация „София – европейска столица на спорта“, общинските дружества "Спортна София" и "Софийски имоти", ЦПЛР "Ученическа спортна школа София" и др. за създаване на годишни планове за действие, програми за реализация и изграждане на трайни партньорства;
- за осигуряване на партньорства – между образователни институции, спортни обекти, спортно-туристически обекти, спортни зали, спортни клубове, спортни федерации, читалища и т.н.;
- за управление на спортна и спортно-туристическа инфраструктура – общинска, частна, в системата на образованието;
- за управление на човешкия ресурс – учители по физическо възпитание, тренъори, планински водачи, хижари, мениджъри и организатори на

спортни дейности и събития, преподаватели и фасилитатори. Подпомагане на обмени и допълнителна квалификация за предоставяне на качествено физическо възпитание и занимания;

- за организиране на спортни и спортно-туристически събития;
- за подготовка на богат и разнообразен спортен и спортно-туристически календар;
- за осигуряване на финансиране – публично-частни партньорства, алтернативни източници на финансиране – спонсори, доброволчески инициативи, бизнеси и НПО;
- осигуряване на облекчени административни процедури при партньорство между общината и всички заинтересовани страни;
- международни партньорства за развитие на масов спорт и спорт за високи постижения.

Мярка 5.2. Ефективна и активна комуникация за включване на всички възрастови и социални групи хора за насърчаване на физическата активност:

- популяризиране на спортния календар на общината;
- информационна кампания за насърчаване на спорт и движение на всички; възрастови и социални групи (спорт от ранна възраст в семейството, здравословен начин на живот, спорт за възрастни, спорт между поколенията и т.н.);
- включване на добре разпознати лица (според целевата група) за посланици;
- популяризиране на механизмите за реализиране (финансови, партньорства).

Мярка 5.3. Оптимално и споделено използване на спортната инфраструктура.

- ползване на спортни и почивни бази на университети в и извън територията на СО;
- ползване на ведомствени почивни бази в и извън територията на СО.

Мярка 5.4. Развитие на механизми за адаптация на двигателната активност, спорта и спортно-туристическата дейност в извънредни ситуации, като здравна епидемия.

- разширяване на достъпа до спортна инфраструктура на открито;
- възможности за дигитализация на системата за проектно финансиране по програми.

Мярка 5.5. Развитие на нормативната уредба за постигане на специфичните цели на настоящата стратегия.

Мярка 5.6. Подобряване на финансовите инструменти за подкрепа на спортните организации за обществена дейност.

- разширяване на обхвата на общински програми за реализация;

- реализиране на интегрирани междусекторни действия чрез държавно и европейско финансиране (Програма за развитие на регионите, ОП Човешки ресурси, ОП Наука и образование, Еразъм +, Национален план за възстановяване и устойчивост) – подобряване на градската среда чрез създаване на зони за спорт и игра, зелена система и свързаност, обновяване на спортна инфраструктура; превенция на здравето чрез спорт и движение; подобряване на възможностите за спорт и потенциала за включване на повече хора чрез повишаване капацитета на треньорите и учителите по спорт, развитие на човешкия ресурс, отговорен за спортната активност и туристическата дейност и други;
- подобряване на условията за реализиране на публично-частни партньорства;
- разработване на система от социални, икономически и маркетингови критерии за приоритизиране на значимите за СО спортни събития;
- стимулиране на корпоративна социална отговорност.

IV. Система за прилагане

Стратегическият документ следва да се реализира посредством конкретни програми за прилагане, които се разработват в изпълнение на стратегическите цели. Програмите следва да бъдат разработени, след като стратегията бъде приета с решение от Столичен общински съвет. В изпълнение на стратегическа цел 1 "Спорт за деца и ученици", следва да се разработи програма за стимулиране на деца, ученици, преподаватели и образователни институции и програма, насочена към изграждане и поддръжка на спортна инфраструктура в образователните институции. В изпълнение на стратегическа цел 2 "Спорт за всички" следва да се разработи обща програма за прилагане с набор от направления – "Студентите спортуват" – насочено към студенти, "Спорт без възраст" – насочено към хора в пенсионна възраст, "В играта съм" – насочено към хора в неравностойно положение, "Работи активно" – насочено към работещи и работодатели. В изпълнение на стратегическа цел 3 "Спорт за високи постижения" предлагаме програма с три направления: развитие на детско-юношеския спорт; съфинансиране на мащабни спортни събития и домакинства на международни първенства; съфинансиране участието на представителни отбори от София на международни турнири. Следва да се разработи и програма за подпомагане на спорта за високи постижения на местно ниво – "София – Европейска столица на спорта". В изпълнение на стратегическа цел 4 "Спорт близо до всички", следва да се разработи програма за ремонт и поддръжка на спортно-туристическа инфраструктура и изграждане и обновяване на фитнес площадки на открито и спортни игрища със свободен достъп²⁴. Към всяка програма следва да бъде разработена система за обратна връзка от всички бенефициенти и партньори, която да служи за текуща оценка и актуализация на всяка програма.

Конкретните проекти и годишни бюджети, чрез които ще се изпълнява стратегията, следва да се разработват в съответствие със стратегическата рамка и мерки. Това става посредством План за действие, който се разработва на годишна база и с широко участие на заинтересовани страни и потенциални партньори. Той включва подробен списък на проектите и програмите, които следва да се изпълняват в конкретната календарна година, придружен с финансова част, обща част и специфични по проект и/или програма. Освен бюджет, в годишния план, като неразделна част от него, се разработват индикатори за резултат, които показват изпълнението на проектите и програмите в края на отчетния период. Планът за действие и неговите приложения – бюджет и индикатори за резултат, влизат в действие след одобрение от Столичен общински съвет.

²⁴ Предложените програми са примерни, имената са само работни и подлежат на промяна.. Дирекция "Спорт и младежки дейности" следва системно да разработва крайните им версии съобразно годишния бюджет в ресор "Спорт и младежки дейности" на Столична община.

Отчетност

Напредъкът по изпълнението на стратегическия документ следва да се изпълнява посредством системен мониторинг на изпълнението на Годишните планове за действие и периодично проследяване на изпълнението на стратегическата част според заложените стойности на индикаторите за резултат и развитие на средата. Това следва да става посредством своевременно събиране на данни, включително пространствени и провеждане на изследвания, които измерват ефекта от стратегическите цели върху средата.

Отчитането на индикаторите за продукт следва да се извършва в края на периода за изпълнение на Годишния план за действие и резултатите от него следва да служат за подготовката на следващия Годишен план за действие. Стратегията следва да се изпълни в рамките на 8 годишни плана за действие, като последните два влизат в следващия програмен период на Европейския съюз и страните-членки. Това предполага 8 годишни отчета, проследяващи напредъка по изпълнението на дейностите, описани в тези планове.. Поради застъпването на програмните периоди е възможно последните два плана за действие да бъдат адаптирани спрямо различни нужди и изисквания, характерни за предстоящия период.

Отчитането на изпълнимостта на заложените стратегически цели и общото действие на стратегическия документ върху средата следва да се извършва на всеки две години според индикаторите за резултат, неразделна част от него. В Приложение "Индикатори за резултат" са описани индикаторите за резултат и техните стойности, които определят изпълнението на целите в края на периода на действие на документа. Индикаторите са разработени към всяка цел, а част от тях измерват ефекта от целенасочените действия, които допринасят за постигането на повече от една цел.. Към всеки индикатор са описани мерни единици, източник на данните, базова стойност към момента на изработване на стратегическия документ и целева стойност към 2030 г., когато е краят на действие на документа.

В края на програмния период 2022–2027 г. следва да се направи извънредно отчитане на напредъка по изпълнението на стратегическия документ. Това е и потенциалната възможност за актуализация и адаптация на заложените стойности на индикаторите за резултат.

Източници

Столична РЗИ – Регионален регистър на обектите с обществено предназначение <https://srzi.bg/bg/registri>

Насоки на ЕС за физическа активност. Препоръчителни политически действия в помощ на физическата активност за укрепване на здравето, Брюксел, 2008. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines-2008_bg.pdf

Списък на незаемите спортни обекти – общинска собственост, които са предмет на управление и разпореждане: <https://www.sofia.bg/en/outdoor-sports>.

Демографска прогноза за населението на Столична община до 2050 година, НСИ Регистри на Министерството на младежта и спорта: Регистър на спортните обекти, Регистър на обектите за социален туризъм, Регистрирани спортни клубове

EU Action Plan on Childhood Obesity 2014–2020, https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/nutrition_physical_activity/docs/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en.pdf

Доклад за състоянието на здравеопазването в Европейския съюз през 2019 г. https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2019_companion_en.pdf

СРЗИ, Анализ на физическото развитие, здравословното състояние и диспансерно наблюдение на децата от детските заведения и учениците от град София за учебната 2018/2019 година.

Визия за София, Изследване на качеството на живот в Столична община, 2019

Special Eurobarometer 472, Report. Sport and Physical Activity. Fieldwork: December 2017. Publication: March 2018. Wave EB88.4 – TNS opinion & social for the European Commission Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, https://www.spordiinfo.ee/ebs_472_sum_en-2018

Изследване на екосистемните услуги, 10.2021, МаркетЛинкс за Софияплан. Извадка: 1342 респонденти на възраст 15+ с квота по пол и район на СО <https://sofiaplan.bg/2021/11/05/ecosystem-news/>

Стратегия „София играе“ за местата за игра в Столична община, предложение, <https://sofiaplan.bg/portfolio/sofia-play/>

Регистър на общинските детски градини на територията на Столична община за учебната 2021/22 година: <https://www.sofia.bg/en/kinder-garden>

План за управление на ПП “Витоша”

Изследване на субективната оценка и реакциите на тийнейджърите в ситуацията на извънредно положение, свързано с Covid-19, УНИЦЕФ, 2020. <https://www.unicef.org/bulgaria/media/7851/file/BGR-COVID-and-teenagers-report.pdf>

Приложения

Албум с карти

Индикатори за резултат

Схема на стратегическите програми и документи в полето на физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност.

Екип

Александър Петров, ландшафтен архитект в ОП "Софияплан"

Анелия Славкова, стажант в ОП "Софияплан"

Валентина Ликова, старши експерт в отдел "Спорт" на дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Даяна Николова, архитект в ОП "Софияплан"

Десислава Темелкова, началник отдел "Спорт" на дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Емил Христов, урбанист в ОП "Софияплан"

Ива Белокапова, координатор данни в ОП "Софияплан"

Иван Сандански, НСА, "Васил Левски"

Ирена Димитрова, директор на дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Йосиф Рахия, програмист в ОП "Софияплан"

Любо Георгиев, директор в ОП "Софияплан"

Любомила Мечкова, стажант в ОП "Софияплан"

Любомир Радков, стажант в ОП "Софияплан"

Миглена Герасимова, социолог и урбанист в ОП "Софияплан"

Милена Борукова, геодезист в ОП "Софияплан"

Невена Германова, социолог, в ОП "Софияплан"

Невена Димитрова, главен експерт в дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Любомира Радоева, старши експерт в отдел "Спорт" на дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Симеон Малинов, ландшафтен архитект в ОП "Софияплан"

Станимира Николова, урбанист в ОП "Софияплан"

Стефан Виет, стажант в ОП "Софияплан"

Теодора Филева, старши експерт в отдел "Спорт" на дирекция "Спорт и младежки дейности" на СО

Христо Харлов, архитект в ОП "Софияплан"